

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

Τίτλος Εργασίας: ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΕΚΟ.ΤΑ ΘΕΤΙΚΑ ΚΑΘΩΣ & ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.



**Πτυχιακή Εργασία των:
ΚΟΒΑΝΗ ΣΟΦΙΑ
ΜΗΤΟΥ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ**

Επιβλέπων: κ .Παλαιολόγος Βασίλης

ΠΑΤΡΑ, Σεπτέμβριος 2009

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον καθηγητή μας κ.Παλαιολόγο Βασίλη για τη συμβολή του κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της πτυχιακής μας μελέτης, καθώς και τις οικογένειες μας για την πολύτιμη βοήθεια και υποστήριξή τους.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το εγχείρημα ιδιωτικοποίησης του ΟΤΕ (όπως και της ΔΕΗ, των κρατικών τραπεζών, του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, των Οργανισμών Λιμένων, τμημάτων του ΟΣΕ κλπ.) έχει την αφετηρία του στα μέσα της 10ετίας του 1990 στα πλαίσια της πολιτικής του «εκσυγχρονισμού και της αναδιάρθρωσης» του νεοφιλελεύθερα μεταλλαγμένου ΠΑΣΟΚ, που εκποίησε στη διάρκεια της τελευταίας δετούς του διακυβέρνησης (1996 – 2004) τα δύο-τρίτα του μετοχικού κεφαλαίου του. Κι' αυτό σε πλήρη σύμπλευση με τις κατευθύνσεις της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πλήρη απελευθέρωση των αγορών ενέργειας, τηλεπικοινωνιών, μεταφορών κ.ά. που μέχρι τότε παρέμεναν στην δικαιοδοσία των εθνικών κρατικών οικονομικών δραστηριοτήτων. Βεβαίως αυτό γινόταν με την προφανή μορφή του «μονοπωλιακού κρατικού καπιταλισμού», ωστόσο υπάγονταν στο έλεγχο μιας κοινοβουλευτικά εκλεγμένης (και άρα λαϊκά ελεγχόμενης) διακυβέρνησης, ενώ ταυτόχρονα διασφαλιζόνταν ένα ορισμένο καθεστώς «προστατευμένης» απασχόλησης του εργατοτεχνικού δυναμικού («προνοιακό» εργασιακό καθεστώς) που αποτελούσε και «σημείο αναφοράς» για την εργατική τάξη του ιδιωτικού τομέα και της οικονομίας.

Η ιδιωτικοποίηση είναι ένα ισχυρότατο διαρθρωτικό εργαλείο που μπορεί να βοηθήσει στην απαρχή εδραίωσης ενός νέου μοντέλου κράτους που κρατάει χρήσιμα στοιχεία του παρελθόντος, ενσωματώνει την εμπειρία της αγοράς και αναζητά ισορροπία σε νέο σημείο ως κράτος στρατηγείο και ως κοινωνικό κράτος. Το τελικό ζητούμενο βέβαια είναι αν η προσπάθεια οδηγεί σε επιχειρήσεις σύγχρονης μορφής που, πέραν της ανταγωνιστικότητας και της αποτελεσματικότητας, θα έχουν ιδιότητες, όπως συστηματικότητα, διανοητικό κεφάλαιο, ποιότητα, πελατοκεντρισμό, χαμηλό κόστος λειτουργίας, κοινωνικό ρόλο κ.ά.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : «ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟ», ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ, ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ.....	9
1.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ – ΓΕΝΙΚΑ.....	9
1.2. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	10
1.3 ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΠΙΘΑΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ.....	12
1.4. ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΟΡΑ	15
1.5.ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	17
2.1.ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	18
2.2.ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΕ Ε.Ε. ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ.....	21
2.3.Σ.Δ.Ι.Τ.....	24
2.4. ΜΟΝΤΕΛΑ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΕΚΟ	25
2.4.1.ΕΥΡΟΣΤΑΤ: Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΠΩΛΗΣΗ ΚΕΡΔΙΖΕΙ ΕΔΑΦΟΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΜΕΤΟΧΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	26
2.5. Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΕΚΟ ΚΑΙ Ο ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΣ.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΕ-12.....	32
3.1.ΟΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΞΑΝΑ ΣΤΟ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ ΣΗΜΕΡΑ	36
3.2. ΟΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΕΠΙΔΡΟΥΝ ΘΕΤΙΚΟΤΕΡΑ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ.....	37
3.3. ΟΙ ΑΜΟΙΒΕΣ ΣΤΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ.....	41
3.4. ΟΙ ΚΙΝΗΤΗΡΙΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	42

3.4.1 Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΤΩΝ ΗΠΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ, ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ	42
3.5. ΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΣΤΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΔΕΚΟ ΣΕ Α.Ε.	46
4.1.ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΑΠΟΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ	47
4.2.ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΛΛΑΞΟΥΝ	48
4.3.ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΡΩΝ	48
4.4. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	49
4.5.ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΛΛΑΞΟΥΝ	51
4.6.ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΡΩΝ	51
4.7. ΟΙ ΘΕΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : Ο ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΤΕ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΜΙΛΟΥ.....	55
5.1.Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΟΤΕ	56
5.2. Η ΕΠΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΟΤΕ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	60
5.3.ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΟΤΕ	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : ΤΟ ΑΝΕΠΑΡΚΕΣ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ	66
6.1.Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ.....	67
6.2. Ο ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΕΗ	68
6.2.1 ΔΕΗ Α.Ε.	69
6.2.2.ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΗΣ ΔΕΗ	69
6.3.Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΟΣΕ	70
6.4. ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΕΛΤΑ.....	70
6.5. Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟΥ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΥ.....	72
6.6.ΟΙ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΤΟΜΕΑ	72
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	74

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	76
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	78
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	80
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2.....	81

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εμπλοκή του κράτους στις Δημόσιες Επιχειρήσεις (ΔΕ) είναι ένα φαινόμενο με βαθύτατες ρίζες στην ιστορία της ελληνικής κοινωνίας. Η ύπαρξη, ο ρόλος, η σημερινή μορφή και δράση των ΔΕ συνδέεται άρρηκτα με το ρόλο του κράτους σε διαφορετικές εποχές και κάτω από μια ποικιλία συνθηκών και καταστάσεων. Ο ρόλος του κράτους στην οικονομία και την κοινωνία θεωρείται δεδομένο πως έχει σήμερα αλλάξει ριζικά και ως συνέπεια θεωρείται πως αλλάζει και ο ρόλος και η δράση των Δημόσιων Επιχειρήσεων. Μέχρι σήμερα ο ρόλος θεωρούνταν ότι ήταν παρεμβατικός, μεταρρυθμιστικός και ρυθμιστικός, με το περιεχόμενο που είναι γνωστό ότι αποδίδεται σε αυτές τις έννοιες. Οι νέες ανάγκες μεταβάλλουν το ρόλο και τη μορφή του και δίνουν έμφαση σε άλλη σειρά και ιεράρχηση.

Ο ρόλος σήμερα γίνεται ρυθμιστικός, διεθνής, μεταρρυθμιστικός και παρεμβατικός. Βασικοί παράγοντες στις αλλαγές αυτές είναι οι έννοιες του ανταγωνισμού, της απορρύθμισης, της παγκοσμιοποίησης, της επικοινωνίας, των δικτύων, της κοινωνίας, των πολιτών κ.ά. Παράλληλα γύρω από την έννοια του κράτους και μέσα στη ζωή και τη δράση του κινούνται έννοιες όπως η δημοκρατία, η ιδεολογία, η πολιτική κ.ά. αλλά και τεχνικά ζητήματα όπως η έκταση του κράτους, η τεχνολογία, η χρηματοδότηση, το κόστος κ.ά. Όλα αυτά συνθέτουν την έννοια κράτος ως ένα σύνολο πολύπλοκων και αδιερεύνητων σχέσεων, που χρειάζεται μελέτη, γνώση και προσοχή. Ο κρατισμός ως βασική διάσταση λειτουργίας του νεοελληνικού κράτους κλονίζεται και ανατρέπεται.

Η τρέχουσα συγκυρία στην Ελλάδα έχει επαναφέρει στο προσκήνιο το ζήτημα των ιδιωτικοποιήσεων. Οι ιδιωτικοποιήσεις είναι μια παλιά πρακτική που έχει απασχολήσει τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις ήδη από τη δεκαετία του '70. Στην Ελλάδα, οι πρώτες ιδιωτικοποιήσεις έκαναν την εμφάνισή τους αργότερα, μόλις στις αρχές της δεκαετίας του '90, για να συνεχιστούν συστηματικά μετά το δεύτερο ήμισυ της ίδιας δεκαετίας.

Οι ιδιωτικοποιήσεις είναι σημαντικές για τα ευρωπαϊκά κράτη αφού αποτελούν σημαντική πηγή εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού. Όμως είναι σημαντικές και για την οικονομία μέσω της επίδρασής τους σε σημαντικούς οικονομικούς κλάδους. Η ιστορία, η μορφή και η δράση των ΔΕ ως συνακόλουθο στοιχείο της αλλαγής του ρόλου του κράτους και της μεταβολής των σχέσεων μεταξύ τους, συνδυασμένα με αλλαγές στην παγκόσμια οικονομία, την ΕΕ, τείνουν να ανατρέψουν το κυρίαρχο μοντέλο που θεωρείται από πολλούς ξεπερασμένο και αναποτελεσματικό. Οι λόγοι είναι πολλοί και έγιναν αποδεκτοί παντού, όπου και ανάλογα με τις συνθήκες πήραν μια ποικιλία μορφών και σχημάτων.

Συγκεκριμένα, στην παρούσα μελέτη, αναπτύξαμε αρχικά στο πρώτο κεφάλαιο τα χαρακτηριστικά και τις αδυναμίες του ελληνικού δημοσίου, καθώς και τους προβληματισμούς που προέκυψαν από τα ζητήματα αυτά. Έπειτα, στο δεύτερο κεφάλαιο, γίνεται λόγος για τις ιδιωτικοποιήσεις στην Ελλάδα και την Ε.Ε, την τελευταία δεκαετία. Ακόμα, αναφέρονται γενικά στοιχεία για το Σ.Δ.Ι.Τ, τα μοντέλα αποκρατικοποίησης των ΔΕΚΟ αλλά και τα στοιχεία που καταγράφηκαν σύμφωνα με τη EUROSTAT για την ιδιωτική πώληση έναντι της μετοχοποίησης. Στη συνέχεια, το τρίτο κεφάλαιο, αναπτύσσεται το θέμα των τραπεζικών ιδιωτικοποιήσεων, τα μέτρα που προτείνονται καθώς και οι εργασιακές σχέσεις στον τραπεζικό τομέα. Στο τέταρτο κεφάλαιο αναπτύσσεται το θέμα των εργασιακών σχέσεων, τα συλλογικά δικαιώματα των εργαζομένων καθώς και οι θετικοί στόχοι της ιδιωτικοποίησης. Στο πέμπτο κεφάλαιο, αναφέρεται το παράδειγμα της ιδιωτικοποίησης του ΟΤΕ. Στο έκτο κεφάλαιο αναφέρονται περιπτώσεις ιδιωτικοποίησης εταιρειών όπως η ΔΕΗ, ο ΟΣΕ, τα ΕΛΤΑ, το Τ.Τ και οι μεταβολές που σημειώθηκαν στον ελληνικό ενεργειακό τομέα. Τέλος, η μελέτη ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα, τον επίλογο και τις προτάσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: «ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟ», ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ, ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με την εσωτερική οργάνωση των δημοσίων υπηρεσιών και την επικοινωνία των τμημάτων τους εσωτερικά και εξωτερικά.

1.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ – ΓΕΝΙΚΑ

Δημόσιος οργανισμός ή υπηρεσία μπορεί να χαρακτηριστεί μια οργανωμένη κοινότητα που ανήκει στο κράτος (νομικά, συμβατικά, οικονομικά ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο) και αποσκοπεί στην παραγωγή ή διάθεση αγαθών και υπηρεσιών για το δημόσιο καλό, δηλαδή για τους πολίτες ή μέρος τους (άτομα ή ομάδες). Για να καταστεί δυνατή αυτή η παροχή αγαθών και/ή υπηρεσιών παρεμβάλλεται ανάμεσα στους κρατικούς εκπροσώπους του οργανισμού (δημόσιους υπαλλήλους) και στους πολίτες μια επικοινωνιακή σχέση αλληλεπίδρασης. Η επικοινωνία καθορίζει τις σχέσεις μεταξύ ατόμων ή ομάδων, είναι υπεύθυνη για τη μεταβίβαση ή ανταλλαγή μηνυμάτων και πληροφοριών και ρυθμίζει το σύστημα διακίνησης εντολών, αναφορών, πληροφοριών κλπ. σ' έναν οργανισμό. Εν ολίγοις, η επικοινωνία είναι ο κεντρικός άξονας μέσω του οποίου ο οργανισμός επιτελεί τις δραστηριότητές του και συνεπώς το βασικότερο στοιχείο της καθημερινότητάς του. Γύρω απ' αυτόν τον άξονα βρίσκεται ο μεγαλύτερος ή μικρότερος "μικρόκοσμος" του οργανισμού δηλαδή όλοι όσοι σχετίζονται με την επιβίωση, το έργο, τις παροχές (αγαθά ή υπηρεσίες), την ανάπτυξη του οργανισμού και γενικότερα την λειτουργία του.¹

Η επικοινωνία αποτελεί επίσης ουσιαστικό παράγοντα της διοικήσεως κάθε οργανισμού και συντονίζει πρόσωπα και δραστηριότητες καθώς και τις αναγκαίες επαφές μεταξύ των οργανισμών. Στη σύγχρονη εποχή έχει διευρυνθεί υπέρμετρα ο κύκλος των πληροφοριών που επηρεάζουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο τους οργανισμούς καθώς και ο κύκλος των προσώπων

¹ Αντωνιάδης Θ. Αναστάσιος, Οδοιπορικό στις σχέσεις επικοινωνίας, εκδ. Αντωνιάδα-Γνωστικά, Αθήνα 1993.

με τα οποία οι οργανισμοί είναι υποχρεωμένοι να επικοινωνούν. Γι αυτό, δημιουργήθηκε η ανάγκη καθιέρωσης ειδικών συστημάτων και μεθόδων επικοινωνίας οι οποίες με τη σειρά τους οδήγησαν στην ανάγκη εξειδίκευσης του προσωπικού στα συστήματα πληροφόρησης. Η εισαγωγή ηλεκτρονικών υπολογιστών και η επέκταση της ηλεκτρονικής επικοινωνίας έχουν εξελιχθεί τα τελευταία χρόνια σε σημαντική παράμετρο από την οποία εξαρτάται η δραστηριοποίηση και ανάπτυξη των σύγχρονων οργανισμών. Ωστόσο, αυτός ο "νέος επικοινωνιακός τρόπος" ή μέσο, δεν παραγκωνίζει αλλά έρχεται να συμπληρώσει επικουρικά τις κλασικές μορφές επικοινωνίας όπως η προφορική και η γραπτή επικοινωνία οι οποίες εξακολουθούν να παραμένουν οι κυριότερες επικοινωνιακές συνισταμένες των δημόσιων οργανισμών τόσο για λόγους χρηστικούς όσο και για λόγους συντονισμού και τεκμηρίωσης.²

1.2. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Σύμφωνα με τον παραπάνω συγγραφέα, «ελλείπει επίσημης διοικητικής έρευνας στη χώρα μας, δεν έχουμε τη δυνατότητα να αναλύσουμε σε βάθος την αφομοίωση του γραφειοκρατικού μοντέλου στους ελληνικούς δημόσιους οργανισμούς». ³Τα παρακάτω στοιχεία τα οποία θα αναφέρουμε χαρακτηρίζουν την καθημερινή διοικητική δράση στην Ελλάδα:

A. Αναποτελεσματικότητα: Σε γενικές γραμμές η ελληνική δημόσια διοίκηση με βάση τον τρόπο που αξιοποιεί τα ευρωπαϊκά κονδύλια θα μπορούσε να χαρακτηριστεί μη αποτελεσματική, ενώ συγχρόνως θα μπορούσαμε να πούμε ότι υστερεί και στο επίπεδο σχεδιασμού όπως επίσης και στην εφαρμογή πολιτικών.

B. Προβληματικές σχέσεις με τους πολίτες: Η μη αποτελεσματική λειτουργία του δημόσιου φορέα δημιουργεί ένα αίσθημα ασφάλειας στους δημόσιους υπαλλήλους και τους κάνει να φέρονται με αυταρχική συμπεριφορά απέναντι στους πολίτες και σε μερικές μεμονωμένες περιπτώσεις ένα πολύ μικρό ποσοστό από αυτούς χρηματίζεται.

² Barzelay, Michael, 1992, Breaking through Bureaucracy: A new Vision for Managing in Government, Berkeley

³ Σιδέρης Γ. Ευθυμίου, Εκσυγχρονισμός και ανάπτυξη, 1997, σελ. 38-39

Γ. Υπερπληθυσμός εργαζομένων: Η συνεχής πρόσληψη όλο και περισσότερων ατόμων στον δημόσιο τομέα δημιουργεί πλεονασμό εργατικού δυναμικού , το οποίο προϋποθέτει την ανάγκη για τη δημιουργία επιπλέον διαδικασιών προκειμένου να δικαιολογηθεί το αυξημένο ποσοστό υπαλλήλων στους δημόσιους οργανισμούς. Βέβαια κάποιος θα μπορούσε να πει ότι σε αντίθετη περίπτωση θα είχαμε μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων. Η απάντηση σε αυτό το επιχείρημα είναι «ας έβρισκε το κράτος άλλους τομείς να τους απασχολήσει».

Δ. Δυσπροσάρμοστος και δυσκίνητος όγκος: Λόγω της πολυπλοκότητας που ισχύει στον δημόσιο τομέα , δεν είναι δυνατόν ο δημόσιος φορέας να προσαρμόζεται εύκολα σε οποιαδήποτε οικονομική ή κοινωνική αλλαγή αλλά και να κάνει βήματα εκσυγχρονισμού.

Ε. Κομματικοποίηση: Αυτή η κατάσταση δημιουργεί εδώ και πολλά χρόνια πρόβλημα στον δημόσιο τομέα , για αυτό γίνεται προσπάθεια επίλυσής του. Το πρόβλημα φυσικά δεν αφορά μόνο τα πολιτικά κόμματα και τις διάφορες ομάδες αλλά και τα προσωπικά οφέλη του καθενός.

ΣΤ. Οργανωτικές δυσκαμψίες: Οργανωτική δομή δεν υπάρχει στον ελληνικό δημόσιο τομέα. Τα φαινόμενα τα οποία παρατηρούνται είναι, η όχι αξιοκρατική επιλογή των υπαλλήλων, η ανυπαρξία οργάνωσης, η έλλειψη σχεδιασμού για το μέλλον, η ισοπέδωση των δημοσίων υπαλλήλων και καμία γενικά προσπάθεια για κάτι καλύτερο.⁴

⁴ Brown Andrew, «Organizational culture» , Pitman Publishing, 1995.

1.3. ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΠΙΘΑΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ

α) Είναι «γραφειοπαθογενής» δηλαδή δυσλειτουργική η ελληνική δημόσια διοίκηση, ως προς τα συμφέροντα των πολιτικο-οικονομικών δυνάμεων, οι οποίες την χρησιμοποίησαν για να εξυπηρετήσουν μέσω των κρατικών μηχανισμών και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, τα συμφέροντά τους;

β) Γιατί η «γραφειοπαθολογία» αναπαράγεται και δεν θεραπεύεται από τις προοδευτικές κυβερνήσεις, αντιστεκόμενη στις συνταγές του σύγχρονου ορθολογικού τρόπου οργάνωσης;

γ) Μήπως δεν αλλάζει η γραφειοκρατική δομή του κράτους επειδή εξυπηρετεί κάποια συμφέροντα;

Λαμβάνοντας υπόψιν:

Τη μεταδικτατορική πολιτική, Τις λειτουργίες του ελληνικού κράτους ως εργοδότη των ανέργων, Το πελατειακό κράτος, Το κράτος ως δημιουργός μεσαίων στρωμάτων, Το κράτος ως δημιουργό ενός δυσλειτουργικού συστήματος για τους δημόσιους υπαλλήλους και το κοινό, καταλήγουμε ότι όντως το κράτος κάνει κάποια μικρά βήματα ανανέωσης, αλλά διατηρεί το παλιό γραφειοκρατικό σύστημα στους δημόσιους οργανισμούς, διότι δεν αναταράσσει την καθεστηκυία κατάσταση.

Με βάση τη μελέτη «Προβλήματα στη διοικητική μεταρρύθμιση», αλλά και άλλες μελέτες η «γραφειοπαθολογία» και η δυσλειτουργία της δημόσιας διοίκησης πρέπει αν όχι να απορριφθεί, τουλάχιστον να ανανεωθεί.

Πρέπει να πάψει να υπάρχει ο αυστηρός κρατικός έλεγχος ο οποίος εξυπηρετεί κάποια συμφέροντα και κάνει το ελληνικό δημόσιο να υπολειτουργεί.

Καταλαβαίνουμε λοιπόν, ότι το γραφειοκρατικό σύστημα δεν φταίει απόλυτα για τη μορφή του ελληνικού δημοσίου. Ο τρόπος που το χρησιμοποιούμε είναι ο λιγότερο λειτουργικός και κάνει το ελληνικό δημόσιο να υπολειτουργεί⁵.

⁵ Σαματάς Μ, στο Προβλήματα Διοικητικής Μεταρρύθμισης, 1995, σελ 113-118

Κάποιες πιθανές λύσεις που θα μπορούσαμε να δώσουμε είναι οι εξής:
Οι όποιες θεραπείες που δίνονται και μέτρα εκσυγχρονισμού που προτείνονται διαμορφώνονται με κύριο γνώμονα την αποκατάσταση της οργάνωσης και της διοίκησης αλλά και την προσπάθεια για να γίνει η κρατική διοίκηση πιο αποτελεσματική.

Να εξεταστεί η δημόσια διοίκηση, ως αυτόνομο όργανο-διοικητικό σύστημα και όχι ως ένα πολιτικό-διοικητικό υποσύστημα του όλου κοινωνικού-πολιτικού συστήματος κυριαρχίας.

Εστιασμός στον πελάτη/πολίτη.

Θετική συμπεριφορά προς τον πελάτη/πολίτη (άμεση εξυπηρέτηση).

Σεβασμός προς τον εργαζόμενο.

Έμφαση στη πρόληψη και επίλυση προβλημάτων.

Συμμετοχή εργαζόμενων στη λήψη αποφάσεων.⁶

Τα προβλήματα των δημοσίων οργανισμών είναι:

A) Δεν υπάρχει συντονισμός στις υπηρεσίες. Οι υπηρεσίες των δημοσίων οργανισμών δεν συντονίζονται μεταξύ τους, οπότε έχουμε δυσλειτουργία και καθυστερημένο και όχι πάντα θετικό αποτέλεσμα.

B) Ο προγραμματισμός που γίνεται είναι πάντα για βραχυπρόθεσμο χρονικό διάστημα. Δεν υπάρχει μακροπρόθεσμος σχεδιασμός δηλαδή δεν υπάρχει πρόγραμμα για το μέλλον, πράγμα που δημιουργεί πρόβλημα σε κάθε οργανισμό, γιατί δεν επιδιώκεται τίποτα το καινούργιο και το διαφορετικό.

Γ) Οι διαδικασίες που ακολουθούνται από τους δημόσιους οργανισμούς είναι πολύπλοκες. Η πολυπλοκότητα αυτή τις καθιστά δυσλειτουργικές και δυσκίνητες σε εξελίξεις.

Δ) Η έλλειψη τεχνικής κατάρτισης αποτελεί γενικότερο πρόβλημα των δημοσίων οργανισμών, παρότι υπάρχει τεχνική υποδομή.

⁶ Ε.Ε.Δ.Ε , σημειώσεις για την Διοίκηση του ανθρώπινου δυναμικού, 1998, σελ 20

Ε) Γραφειοκρατία. Σαν μοντέλο μπορεί να βοηθά έναν οργανισμό, και δη στην περίπτωση μας, έναν δημόσιο οργανισμό, να έχει μία τυπική και δομημένη οργάνωση, αλλά δεν τον βοηθά να ανταποκρίνεται γρήγορα και να λαμβάνει γρήγορες αποφάσεις και να αντιδρά σε γοργούς ρυθμούς.

Ζ) Απουσίες μονίμων και ανασφάλεια συμβασιούχων. Υπάρχει γενικότερη αβεβαιότητα του μη μόνιμου προσωπικού και η βεβαιότητα του μόνιμου προσωπικού μεταφράζεται σε διαρκείς απουσίες και μία εργασιακή ζωή χωρίς ενδιαφέρον.

Οι λύσεις που θα μπορούσαμε να δώσουμε στα πρόβλημα των δημοσίων οργανισμών είναι:

A) Συντονισμός και καλύτερη συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών μέσα στη δημόσια διοίκηση.

B) Μακροπρόθεσμος προγραμματισμός, δηλαδή σχέδια για το μέλλον προκειμένου ο οργανισμός να είναι έτοιμος για τις αλλαγές που θα επέλθουν εξαιτίας των ραγδαίων εξελίξεων των τελευταίων χρόνων στην Ελλάδα (ΟΝΕ, Ολυμπιακοί αγώνες 2004). Στη σύγχρονη εποχή δεν νοείται μοντέρνος οργανισμός να μην έχει πρόγραμμα για μία πενταετία.

Όταν ένας οργανισμός έχει τη δυνατότητα να κάνει 5 ετή προγραμματισμό σημαίνει ότι είναι ανεπτυγμένος με καλή γνώση των δυνατοτήτων του.

Γ) Απλούστευση των διαδικασιών από τις δημόσιες υπηρεσίες, ώστε οι αποφάσεις να λαμβάνονται γρήγορα και να μην μπλοκάρονται από τυπικές γραφειοκρατικές διαδικασίες, συμβάλλοντας έτσι στην καλή λειτουργία του οργανισμού.

Δ) Ανανέωση του υπάρχοντος γραφειοκρατικού μοντέλου, πράγμα που θα ανανεώσει τον οργανισμό κάνοντάς τον πιο ευκίνητο.

Ε) Δημιουργία ειδικών τμημάτων με εξειδικευμένο τεχνολογικά προσωπικό, το οποίο θα ασχολείται με τη χρήση των νέων τεχνολογιών όπως Η/Υ και του Internet, πράγμα που θα αναπτύξει και θα ανανεώσει τους δημόσιους οργανισμούς, κάνοντάς τους πιο δημιουργικούς.

Ζ) Το μη μόνιμο προσωπικό πρέπει να μονιμοποιηθεί έτσι ώστε να νοιώθει σιγουριά για το μέλλον του μέσα στον οργανισμό, δεν πρέπει όμως παράλληλα και να δημιουργηθεί προσωπικό που δεν έχει ενδιαφέρον για την εργασία του. Αυτό γίνεται κυρίως όταν τη δουλειά που κάνει ένα άτομο δεν τη

χαρακτηρίζει η φαντασία, η δημιουργικότητα, πράγματα που βοηθούν τον εργαζόμενο να δουλεύει με μεγαλύτερο ζήλο και ενδιαφέρον.

1.4. ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΟΡΑ

Οι ΔΕΚΟ έχουν και μια «ηθική τιμή», καθώς τα φαινόμενα διαφθοράς είναι λιγότερο εκτεταμένα από ό,τι συνήθως νομίζεται. Η αρνητική δημοσιότητα γύρω από το Δημόσιο είναι μέρος τόσο του κομματικού ανταγωνισμού (με ορισμένες ΔΕΚΟ να γίνονται εύκολος στόχος της εκάστοτε νέας κυβέρνησης ή αντιπολίτευσης) όσο και του επικοινωνιακού παιχνιδιού το οποίο εξυφαίνεται από ιδιωτικά συμφέροντα. Τα τελευταία είτε επιβουλεύονται μέρος της δημόσιας περιουσίας είτε αρνούνται να παραδεχτούν ότι οι ανταγωνιστές τους κέρδισαν έναν ανοικτό, διαφανή και αξιόπιστο δημόσιο διαγωνισμό. Για τον Παπούλια, όπως η μεταρρύθμιση δεν πραγματοποιείται με εξαγγελίες, π.χ., για την επανίδρυση του κράτους, έτσι και η διαφθορά δεν αντιμετωπίζεται με καταγγελίες. Η μεν αντιμετώπιση της διαφθοράς πρέπει να είναι μέρος μιας ευρύτερης αντίληψης «που να είναι αναλυτική, συναινετική και να μετράει την αποδοτικότητα» και να συνοδεύεται από τήρηση της νομιμότητας και περιορισμό της σπατάλης. Η δε μεταρρύθμιση του Δημοσίου δεν είναι ένα τεχνικό πρόβλημα, το οποίο τίθεται εκτός του ιστορικού και πολιτικού πλαισίου του συγκεκριμένου κάθε φορά οργανισμού.

Η «κοινωνικοποίηση» των ΔΕΚΟ μετά το 1981 ήταν συμβατή με το άνοιγμα του κράτους στην κοινωνία και την αξίωση για συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων. Σήμερα, προκειμένου να μην αποτελέσουν τα κεκτημένα της κοινωνικοποίησης τροχοπέδη αλλαγών, πρέπει να ιδωθούν υπό νέο πρίσμα, καθώς οι ΔΕΚΟ δεν λογοδοτούν μόνον στους εργαζομένους αλλά και στους μετόχους τους, στο Κοινοβούλιο, στις ρυθμιστικές αρχές και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο νέο αυτό πλαίσιο θα ήταν καλό στο βιβλίο να είχε γίνει σαφέστερος ο ρόλος των συνδικάτων, καθώς είναι φανερό ότι υπάρχει διαφορά αντιλήψεων και συγχρονισμού ανάμεσα σε όσους υποστηρίζουν την περαιτέρω μετοχοποίηση - ιδιωτικοποίηση των ΔΕΚΟ με προσεκτικά βήματα και σε όσους αντιδρούν σε οποιαδήποτε κίνηση στην κατεύθυνση της

προσαρμογής των ΔΕΚΟ στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον. Εν όψει του έντονα ιδεολογικού χαρακτήρα της διαμάχης για τις ιδιωτικοποιήσεις και της επίδρασης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (ενός καταλύτη αλλαγών που δεν αναλύεται ξεχωριστά στο βιβλίο), θα άξιζε να αναλυθεί περισσότερο η παραδοχή ότι «οι ΔΕΚΟ πρέπει σταδιακά και μακροπρόθεσμα να αποδοθούν στον ιδιωτικό τομέα, όπως συμβαίνει στην Ευρώπη και στον υπόλοιπο κόσμο». Αντίθετα, στο βιβλίο τεκμηριώνεται πλήρως ότι το ανεπαρκές θεσμικό πλαίσιο και η πελατειακή νοοτροπία καθυστέρησαν τις αλλαγές στο Δημόσιο.⁷

1.5. ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ

Δεν είχαν όλες οι αλλαγές το ίδιο επίπεδο δυσκολίας. Έτσι, η κατανομή των επιδοτήσεων της ΕΟΚ από το υπουργείο Γεωργίας, στο οποίο υπηρέτησε ο συγγραφέας την περίοδο 1981-1984, απαιτούσε διοικητικές αλλαγές σχετικά χαμηλής συνθετότητας, ήταν δηλαδή μια «επίλυση προβλημάτων». Αντίθετα, οι αλλαγές στον ΟΤΕ και στη ΔΕΗ έθεταν πιο σύνθετα προβλήματα, ανωτέρου επιπέδου, δηλαδή επιπέδου «διοίκησης αλλαγών» και «πραγματοποίησης μεταρρυθμίσεων». Το βιβλίο του Παπούλια είναι από τα ελάχιστα που απαντούν στο ερώτημα γιατί επιτυγχάνουν ή αποτυγχάνουν οι μεταρρυθμίσεις, δίνοντας συγκεκριμένα παραδείγματα αποτυχιών (π.χ., στην περίπτωση της ΕΤΒΑ) ή επιτυχιών (π.χ., ως προς τον ΟΤΕ και τη ΔΕΗ). Είναι επίσης ένα βιβλίο επιστημονικό, καθώς μετασχηματίζει την προσωπική εμπειρία διοίκησης μεγάλων οργανισμών σε υποθέσεις εργασίας για την κατεύθυνση και τον τρόπο των μεταρρυθμίσεων στο Δημόσιο και σε «πρακτικές οδηγίες» προς μεταρρυθμιστές. Όπως γράφει για τον συγγραφέα στον πρόλογο του βιβλίου ο Χ.Κ. Τσούκας «η θεωρητική του συγκρότηση του δίνει κατευθύνσεις για δράση, ενώ η πράξη τον βοηθά να εμπλουτίζει τη θεωρία του». Είναι τέλος ένα πολιτικό βιβλίο, αφού αναφέρει συγκεκριμένα ονόματα στελεχών που βοήθησαν ή ανέστειλαν τις μεταρρυθμίσεις και ασκεί κριτική τόσο στη λαϊκιστική περίοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία όσο και στην αποσπασματική (και σε ό,τι αφορά τη ΔΕΗ εκδικητική για την προγενέστερη

⁷Δρ. Παναγιώτης Καρκατσούλης

Ειδικός Επιστήμονας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης Αθήνα, Νοέμβριος 2000

ηγεσία) προσέγγιση της ΝΔ όσον αφορά στη μεταρρύθμιση του κράτους μετά το 2004. Προσωπική μαρτυρία, επιστημονικό δοκίμιο και πολιτική παρέμβαση ταυτόχρονα, το βιβλίο του Παπούλια δίνει ένα παράδειγμα συνδυασμού ειδών του λόγου, καταλήγοντας σε μια πολύτιμη σύνθεση γνώσης και εμπειρίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Από τις αρχές του 1970, όλες σχεδόν οι οικονομίες της Δύσης χαρακτηρίζονται από στασιμοπληθωρισμό (ταυτόχρονη ανεργία και πληθωρισμό) και μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα στους προϋπολογισμούς τους, ενώ έντονο είναι και το πρόβλημα της τεχνολογικής αναποτελεσματικότητας και των ελλειμμάτων των δημοσίων επιχειρήσεων. Όλα αυτά αποτέλεσαν τη δικαιολογητική βάση για την υιοθέτηση από τις Κυβερνήσεις οικονομικών πολιτικών που βασίζονται σε θεωρητικές αναζητήσεις οικονομολόγων και συνιστούν συρρίκνωση της κρατικής δραστηριότητας και δημιουργία προϋποθέσεων από το κράτος για την απελευθέρωση των δυνάμεων της αγοράς με στόχο την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών. Μέσα στο πλαίσιο αυτό, από τις αρχές του 1980 αρχίζει μία έντονη προσπάθεια από ορισμένες χώρες, με χαρακτηριστικότερη περίπτωση τη Μ. Βρετανία διά της Κυβερνήσεως της Θάτσερ, για την ιδιωτικοποίηση πολλών δραστηριοτήτων του δημόσιου τομέα. Οι δημόσιες επιχειρήσεις κατέχουν εξέχουσα θέση στην ιδιωτικοποίηση των δραστηριοτήτων του δημόσιου τομέα με στόχους που καλύπτουν κυρίως: α) την οικονομική αποτελεσματικότητα, β) τη μείωση του κόστους παροχής δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών και γ) την άντληση εσόδων.

Ο βαθμός και η ένταση της ιδιωτικοποίησης των δημοσίων επιχειρήσεων διαφέρει από χώρα σε χώρα. Χώρες με φιλελεύθερες κυβερνήσεις προχώρησαν με έντονους ρυθμούς σε ευρείας κλίμακας ιδιωτικοποιήσεις, ακόμη και δημοσίων επιχειρήσεων, που χαρακτηρίζονται ως φυσικά μονοπώλια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Μ. Βρετανία. Αντίθετα, χώρες με σοσιαλιστικές κυβερνήσεις, όπως η Γαλλία την περίοδο του

Μιτεράν, προχώρησαν σε ιδιωτικοποιήσεις δημοσίων επιχειρήσεων που δεν αποτελούσαν φυσικά μονοπώλια. Στη χώρα μας, η ιδιωτικοποίηση δραστηριοτήτων του δημοσίου γενικά και των δημοσίων επιχειρήσεων ειδικότερα άρχισε κυρίως από τις αρχές της δεκαετίας του 1990.

Η νέα κατάσταση που δημιουργήθηκε από τις αποκρατικοποιήσεις δραστηριοτήτων των δημοσίων φορέων δημιούργησε νέα δεδομένα για τον τρόπο παρέμβασης του κράτους στην οικονομία, δεδομένου ότι με τις ιδιωτικοποιήσεις ο ιδιωτικός τομέας ανέλαβε την παραγωγή ευαίσθητων κοινωνικά αγαθών. Ο ρόλος του κράτους από άμεσα παρεμβατικός γίνεται περισσότερο ρυθμιστικός μέσω των ρυθμίσεων ελέγχων, που καλείται να κάνει για τη λειτουργία των ιδιωτικοποιημένων δημοσίων επιχειρήσεων, ή μέσω της υποστήριξης, την οποία πρέπει να παρέχει σε πολλές περιπτώσεις για τη δημιουργία συνθηκών ανταγωνισμού με την απελευθέρωση εισόδου ιδιωτικών επιχειρήσεων σε κλάδους που ελέγχονται πλήρως από κρατικά μονοπώλια. Παρακάτω, αρχικά αναφέρονται συνοπτικά το περιεχόμενο και οι μορφές ιδιωτικοποίησης, στη συνέχεια αναφέρονται οι σημαντικότεροι στόχοι της ιδιωτικοποίησης των δημοσίων επιχειρήσεων και, τέλος, παρουσιάζονται οι βασικότερες πολιτικές ρύθμισης, που εφαρμόστηκαν για τον έλεγχο των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων⁸.

2.1. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Ιδιωτικοποίηση μιας δραστηριότητας που ασκείται από δημόσιους φορείς με τη μορφή της δημόσιας επιχείρησης καλείται ο περιορισμός του ελέγχου του κράτους πάνω στη δραστηριότητα αυτή με οποιονδήποτε τρόπο.

Η ιδιωτικοποίηση των δημοσίων επιχειρήσεων μπορεί να πάρει τις παρακάτω μορφές:

Πώληση του συνόλου ή μέρους της δημόσιας επιχείρησης σε ιδιωτικούς φορείς.

Μέχρι σήμερα η πώληση (μεταβίβαση) περιουσιακών στοιχείων των δημοσίων επιχειρήσεων στον ιδιωτικό τομέα αποτέλεσε την κυριότερη ίσως μορφή

⁸ Καραγιάννη Στέλλα (2008) Οικονομική ανάλυση και πολιτική : Αρχές δημοσίων οικονομικών /Τόμος Γ (ΔΕΟ 34), ΕΑΠ (ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ), ΠΑΤΡΑ

ιδιωτικοποίησης. Η μεταβίβαση αυτή αφορά είτε στο σύνολο των περιουσιακών στοιχείων της δημόσιας επιχείρησης είτε σε μέρος των περιουσιακών στοιχείων. Η πρώτη περίπτωση, δηλαδή η μεταβίβαση του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων, αφορά συνήθως δημόσιες επιχειρήσεις, οι οποίες λειτουργούν σε συνθήκες ανταγωνισμού. Η δεύτερη περίπτωση, δηλαδή η μεταβίβαση μέρους των περιουσιακών στοιχείων της δημόσιας επιχείρησης στον ιδιωτικό φορέα, αφορά κυρίως μονοπωλιακές δημόσιες επιχειρήσεις και ιδιαίτερα φυσικά μονοπώλια. Ιδιαίτερα, η μεταβίβαση ενός φυσικού μονοπωλίου στους ιδιώτες προϋποθέτει και ένα αυστηρό πλαίσιο ελέγχων (regulations) από το κράτος, προκειμένου να αποφευχθεί η κατάχρηση της μονοπωλιακής δύναμης. Εκτός αυτού όμως, η μερική πώληση των περιουσιακών στοιχείων επιλέγεται σε αυτές τις περιπτώσεις, γιατί η συμμετοχή στην επιχείρηση και του δημόσιου φορέα εξασφαλίζει με καλύτερο τρόπο από ό,τι ο έλεγχος, έστω και ο αυστηρός, την προώθηση των στόχων της δημόσιας επιχείρησης και μετά την ιδιωτικοποίησή της. Σε αρκετές περιπτώσεις ιδιωτικοποίησης δημοσίων επιχειρήσεων το δημόσιο κράτησε ένα κρίσιμο ποσοστό των μετοχών της δημόσιας επιχείρησης (golden shares), ώστε να έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει βέτο σε σημαντικές αποφάσεις, οι οποίες θα αφορούν το συμφέρον των καταναλωτών.

Απελευθέρωση σταδίων παραγωγής αγοράς από εμπόδια εισόδου και άλλων επιχειρήσεων σε αυτά.

Η μορφή αυτή ιδιωτικοποίησης ταυτίζεται με τη μετάβαση από ένα μονοπωλιακό περιβάλλον σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον ορισμένων μόνο σταδίων παραγωγής. Πράγματι, σε ορισμένους κλάδους υπάρχουν στάδια παραγωγής, που μπορεί να λειτουργήσουν περισσότερο ανταγωνιστικά, και συνδέονται με άλλα στάδια που λειτουργούν ως μονοπώλια. Ο χαρακτηρισμός πολλών κλάδων ως φυσικών μονοπωλίων έχει αμφισβητηθεί. Είναι γενικά αποδεκτό, για παράδειγμα, ότι το βασικό δίκτυο για τη διανομή ενέργειας είναι ένα φυσικό μονοπώλιο - το κόστος δύο παράλληλων δικτύων θα ήταν υψηλό. Ωστόσο, δεν υπάρχουν στοιχεία φυσικού μονοπωλίου στο στάδιο παραγωγής ενέργειας. Το αέριο και οι σιδηρόδρομοι είναι, επίσης,

παραδείγματα κλάδων στους οποίους μόνο ένα μέρος υπάγεται σε κάποιο φυσικό μονοπώλιο (το δίκτυο μεταφοράς γκαζιού και το σιδηροδρομικό δίκτυο αντίστοιχα). Ένα άλλο παράδειγμα αποτελούν οι τηλεπικοινωνίες, όπου το φυσικό μονοπώλιο αποτελεί το τοπικό δίκτυο. Η ιδιωτικοποίηση αφορά στην άρση των εμποδίων εισόδου (deregulation) άλλων επιχειρήσεων στα ανταγωνιστικά στάδια παραγωγής, για παράδειγμα άρση των εμποδίων για την είσοδο και άλλων επιχειρήσεων στο στάδιο παραγωγής ενέργειας. Η ανταγωνιστική λειτουργία ορισμένων σταδίων παραγωγής, κλάδων που στο σύνολό τους χαρακτηρίζονται ως φυσικά μονοπώλια, περιορίζει το κόστος παραγωγής και συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων ή των υπηρεσιών. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν κέρδη τόσο σε όρους τεχνολογικής, όσο και σε όρους οικονομικής αποτελεσματικότητας.

Εργολαβική ανάθεση δραστηριοτήτων του δημοσίου σε ιδιωτικούς φορείς.

Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή ιδιωτικοποίησης, ένα μέρος των δραστηριοτήτων των δημοσίων επιχειρήσεων ανατίθεται στον ιδιωτικό τομέα με μειοδοτικό πλειοδοτικό διαγωνισμό. Η μορφή αυτή ιδιωτικοποίησης, που είναι απλούστερη από τη μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων των δημοσίων επιχειρήσεων στον ιδιωτικό τομέα, μπορεί να αποφέρει, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, σημαντική μείωση του κόστους παραγωγής των προϊόντων, που προσφέρουν οι δημόσιες επιχειρήσεις. Απαραίτητες όμως προϋποθέσεις για τη μείωση του κόστους είναι η ύπαρξη συνθηκών ανταγωνισμού στον τομέα των επιχειρήσεων, που θα αναλάβουν την εργολαβία, και η ύπαρξη ουσιαστικού ελέγχου των προϊόντων εργολαβίας, που παίρνουν οι δημόσιες επιχειρήσεις, δεδομένου ότι σε ορισμένες περιπτώσεις τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των δραστηριοτήτων που ανατίθενται με εργολαβία είναι πολύ δύσκολο να περιγράψουν με ακρίβεια στην προκήρυξη και να αναγραφούν με μεγάλη λεπτομέρεια στους όρους της σύμβασης.⁹

⁹ Καραγιάννη Στέλλα (2008) Οικονομική ανάλυση και πολιτική : Αρχές δημοσίων οικονομικών / Τόμος Γ (ΔΕΟ 34), ΕΑΠ (ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ), ΠΑΤΡΑ

2.2. ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΕ Ε.Ε. ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

Η σημερινή συγκυρία χαρακτηρίζεται από την επιτάχυνση της πολιτικής των ιδιωτικοποιήσεων, πολιτική που αποτελεί σημείο αιχμής της οικονομικής πολιτικής της σημερινής κυβέρνησης με την ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ. Ωστόσο, οι μέχρι σήμερα πραγματοποιηθείσες ιδιωτικοποιήσεις περιορίζονται σε μικρό αριθμό επιχειρήσεων και δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία ή δεν έχουν πραγματοποιηθεί σχετικές μελέτες που να δείχνουν τις επιπτώσεις των ιδιωτικοποιήσεων στις εργασιακές σχέσεις, πλην ορισμένων περιπτώσεων όπως στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών.

Τόσο ο σχεδιασμός όσο και η υλοποίηση της πολιτικής των ιδιωτικοποιήσεων στην Ελλάδα ξεκίνησε στην αρχή της δεκαετίας του 1990. Την πρώτη περίοδο της ιδιωτικοποίησης το μεγαλύτερο ενδιαφέρον αφορά στις επιχειρήσεις του Οργανισμού Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΟΑΕ) τις λεγόμενες "προβληματικές", υπερχρεωμένες δηλαδή επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα, οι οποίες πέρασαν στο δημόσιο έλεγχο για να μην κλείσουν. Στην δεύτερη περίοδο, η οποία αρχίζει ουσιαστικά από το 1993 και διαρκεί μέχρι σήμερα, το ενδιαφέρον στρέφεται κυρίως στις Δημόσιες Επιχειρήσεις Κοινής Ωφέλειας (ΔΕΚΟ), όπως οι τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες και η ενέργεια.

Σχετικά με τις υπηρεσίες του κράτους πρόνοιας και κυρίως σε ό,τι αφορά το Εθνικό Σύστημα Υγείας, η πολιτική της αποκρατικοποίησης περιορίζεται στην εκχώρηση περιορισμένων προϊόντων και υπηρεσιών σε ιδιώτες.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των υπεργολαβιών που εφαρμόζονται αποκλειστικά και μόνο στον τομέα του καθαρισμού και της τροφοδοσίας (νοσοκομεία), καθώς και στον τομέα των νέων τεχνολογιών (διαγνωστικά κέντρα), χωρίς ωστόσο να υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τις επιπτώσεις των πρακτικών αυτών στις εργασιακές σχέσεις.

Από την πλευρά των συνδικάτων, οι επικείμενες ιδιωτικοποιήσεις και μετοχοποιήσεις που έχει εξαγγείλει η κυβέρνηση καθώς και αυτές που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα ή πρόκειται να γίνουν στο μέλλον, έχουν δημιουργήσει ένα κλίμα σύγκρουσης μεταξύ της κυβέρνησης και των συνδικάτων. Αποτέλεσμα υπήρξαν έντονες αντιδράσεις από τα συνδικάτα, οι οποίες ξεκίνησαν τον Μάιο του 1998 μετά την ανακοίνωση της κυβέρνησης για την πώληση της Ιονικής Τράπεζας, απόφαση η οποία θεωρήθηκε από τα συνδικάτα ως προς το πρώτο στάδιο εφαρμογής του προγράμματος διαρθρωτικής προσαρμογής στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Από την πλευρά των εργοδοτών, ο ΣΕΒ (Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών) επισημαίνει ότι για να επιτευχθεί πραγματική σύγκλιση της Ελλάδας με τις άλλες χώρες της ΕΕ και ουσιαστική αντιμετώπιση της ανεργίας, απαιτούνται ρυθμοί οικονομικής μεγέθυνσης πολύ ταχύτεροι απ' ό,τι τα τελευταία χρόνια. Εκτός όλων των άλλων μέτρων που έχουν ληφθεί ή χρειάζεται να ληφθούν, σύμφωνα με τον ΣΕΒ σημαντική προϋπόθεση για την ανάπτυξη είναι η άνοδος της παραγωγικότητας στις δραστηριότητες εκείνες που παράγουν κυρίως για την εγχώρια αγορά, τομείς, οι περισσότεροι από τους οποίους, συγκεντρώνονται στο δημόσιο τομέα και στις υπηρεσίες. Τονίζεται επίσης ότι η επικράτηση ενός ευνοϊκού αναπτυξιακού περιβάλλοντος εξαρτάται από την ταχύτητα με την οποία θα προχωρήσουν οι διαρθρωτικές αλλαγές στο χώρο του κράτους και συγκεκριμένα: η μείωση των δημοσίων ελλειμμάτων, οι αποκρατικοποιήσεις και οι βελτιώσεις στη δημόσια διοίκηση. Σ' αυτό το πλαίσιο, ο ΣΕΒ είναι υπέρ της κατάργησης των κρατικών μονοπωλίων με άρση των εμποδίων για την είσοδο νέων επιχειρήσεων στους σχετικούς τομείς με βασικό κριτήριο την εξυπηρέτηση των πολιτών, τη συμπίεση του κόστους και την αποδοτική λειτουργία προς όφελος της ανταγωνιστικότητας και της αύξησης της παραγωγικότητας. Ο ΣΕΒ τονίζει επίσης ότι στην ελληνική πραγματικότητα στο κεφάλαιο "ιδιωτικοποιήσεις" εμπίπτει και το ζήτημα των προβληματικών επιχειρήσεων, οι οποίες χρηματοδοτούνται από το Δημόσιο με επισφαλή αποτελέσματα, και των οποίων αν και έχει αρχίσει η εξυγίανση δεν έχει προχωρήσει αρκετά. Για το λόγο αυτό, όσες επιχειρήσεις είναι δυνατό, πρέπει να επανέλθουν στον ιδιωτικό τομέα και οι άλλες να κλείσουν οριστικά. Για τον ΣΕΒ η εξοικονόμηση των πόρων που θα προέλθει

από την οριστική εκκαθάριση του ζητήματος των προβληματικών επιχειρήσεων θα είναι τεράστια και μέρος από τους πόρους αυτούς θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την εφαρμογή ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης αντί να σπαταλώνται για τη συντήρηση θέσεων εργασίας που αργά ή γρήγορα θα πάψουν να υπάρχουν. Συνολικά, ο ΣΕΒ επισημαίνει ότι οι ιδιωτικοποιήσεις στην Ελλάδα προχωρούν πολύ διστακτικά, ενώ όσον αφορά στις επιπτώσεις των ιδιωτικοποιήσεων στις εργασιακές σχέσεις τονίζει ότι οι μέχρι σήμερα πραγματοποιηθείσες ιδιωτικοποιήσεις δεν έχουν θίξει τα κεκτημένα.

Μετά την ένταξη της Ελλάδας στον Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών, είναι φανερό ότι η κυβέρνηση έχει βασικό στόχο την εφαρμογή του προγράμματος της διαρθρωτικής προσαρμογής στο πλαίσιο της ΕΕ.

Από την πλευρά τους οι εργοδότες επισημαίνουν μία σημαντική καθυστέρηση και διστακτικότητα προς την κατεύθυνση αυτή, τονίζοντας την ανάγκη να επιταχυνθεί η διαδικασία των ιδιωτικοποιήσεων προς όφελος της ανταγωνιστικότητας και της αύξησης της παραγωγικότητας και αγνοώντας τις όποιες επιπτώσεις για τους εργαζόμενους. Από την πλευρά τους τα συνδικάτα, αντιδρούν έντονα στις επιχειρούμενες αλλαγές της κυβέρνησης που έχουν στόχο τις μαζικές ιδιωτικοποιήσεις και τη ριζική μεταβολή των εργασιακών σχέσεων στην κατεύθυνση της ευελιξίας.

Σε αυτό το πλαίσιο σοβαρά ερωτήματα δημιουργούνται για το μέλλον της απασχόλησης και του περιεχομένου των εργασιακών σχέσεων, θέματα για τα οποία, πέραν των ενδείξεων, ιδιαίτερα αναφορικά με τη μείωση των θέσεων εργασίας, δεν υπάρχει προς το παρόν επιστημονική τεκμηρίωση. Σοβαρά ερωτήματα δημιουργούνται επίσης και σε σχέση με την δυνατότητα των συνδικάτων να παρέμβουν ουσιαστικά και να ανατρέψουν την υπάρχουσα κατάσταση.

2.3. Σ.Δ.Ι.Τ.

Τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται μια μορφή ιδιωτικοποίησης, που είναι η «Σύμπραξη Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα». Εμφανίζεται παντού και με πολλούς τρόπους. Είναι η κύρια μέθοδος με την οποία το κράτος επιδοτεί τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Κατασκευές έργων υποδομής, νοσοκομεία, δήμοι, πανεπιστήμια, στρατός, αστυνομία, ερευνητικά κέντρα γίνονται αιμοδότες της καπιταλιστικής κερδοφορίας.

Πρώτα-πρώτα υπενθυμίζουμε ότι η «Αττική Οδός», το Αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος», η γέφυρα του Ρίο, η Εγνατία και πολλά άλλα έργα υποδομής κατασκευάστηκαν με ΣΔΙΤ και έχουν παραχωρηθεί για εκμετάλλευση στους ιδιώτες για πολλές δεκαετίες. Κοινοπραξίες πολυεθνικών εταιρειών ('ACS', 'CINTRA', Hochtief) έχουν ήδη αναλάβει την κατασκευή και εκμετάλλευση της Ιόνιας Οδού και ετοιμάζονται για να αναλάβουν νέες οδικές αρτηρίες (Κόρινθος-Πάτρα-Πύργος).

Δεύτερον η κυβέρνηση αποφασίζει διαρκώς νέες συμπράξεις για πολλές δημόσιες υπηρεσίες. Η καθαριότητα και η σίτιση των νοσοκομείων, η ανακύκλωση και εκμετάλλευση των αστικών απορριμμάτων, οι θερινές πλαζ, οι προβλήτες μικρών λιμένων, πολλές αθλητικές εγκαταστάσεις παραχωρούνται σε ιδιωτικές εταιρείες για πολλά χρόνια. Κάθε βδομάδα νέες απίστευτες εργασίες παραχωρούνται σε ιδιώτες.

Η αξία των ιδιωτικοποιήσεων και ο αριθμός των συναλλαγών ακολουθούν την ίδια δυναμική σε Ελλάδα και ΕΕ με τη μεγαλύτερη άνθιση να συμπίπτει με τη χρηματιστηριακή έκρηξη του 1999. Το 2005 αποτέλεσε έτος-σταθμό για τις ιδιωτικοποιήσεις. Σε παγκόσμιο επίπεδο, τα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις ξεπέρασαν τα € 80,4 δις, ενώ στην ΕΕ τα έσοδα έφθασαν το μεγαλύτερο ποσό στην ιστορία τους (€ 56 δις). Η τάση αυτή έγινε αισθητή και στη χώρα μας με αποτέλεσμα η Ελλάδα να συγκεντρώνει το 3,6% των συνολικών εσόδων από ιδιωτικοποιήσεις στην ΕΕ για το 2005, ακολουθώντας τη Γαλλία (53,5%), την Ιταλία (26,4%), την Ολλανδία (5,9%) και τη Γερμανία (5,1%). Μάλιστα οι ιδιωτικοποιήσεις που πραγματοποιήθηκαν το 2005 και το

2006¹⁰ στην Ελλάδα, απέφεραν έσοδα ίσα με το 17,6% των συνολικών εσόδων που έχουν εισπραχθεί από ιδιωτικοποιήσεις στη χώρα μας. Αξίζει να αναφερθεί ότι οι ιδιωτικοποιήσεις για το 2006 προέρχονται όλες από τον τραπεζικό κλάδο.

Στο παρακάτω Διάγραμμα απεικονίζονται τα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις ως ποσοστό των συνολικών εσόδων του προϋπολογισμού από τις αρχές της δεκαετίας του '90 για την Ελλάδα και την ΕΕ. Από το 1997, και με μόνη εξαίρεση τα έτη 2000 και 2004, τα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις ως ποσοστό των εσόδων του προϋπολογισμού είναι κατά πολύ υψηλότερα για την Ελλάδα απ' ό,τι για την ΕΕ. Θα μπορούσε δηλαδή να ισχυριστεί κανείς ότι οι ιδιωτικοποιήσεις αποτελούν σημαντικότερη πηγή εσόδων για τον προϋπολογισμό της ελληνικής κυβέρνησης και επιτυγχάνονται περισσότερο ικανοποιητικά σε σχέση με την ΕΕ.

2.4. ΜΟΝΤΕΛΑ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΕΚΟ

Στην ελληνική αγορά, το «μοντέλο» που ακολουθείται συχνότερα για την αποκρατικοποίηση των εταιρειών είναι αυτό της *μετοχοποίησης*. Σύμφωνα με το συγκεκριμένο μοντέλο, πωλείται πακέτο μετοχών από τον κύριο μέτοχο, το Δημόσιο, σε ιδιώτες και θεσμικούς επενδυτές στην εγχώρια κεφαλαιαγορά και στο εξωτερικό. Η διάθεση των μετοχών γίνεται κυρίως σε διαδοχικές φάσεις. Η ανάπτυξη και υιοθέτηση του συγκεκριμένου μοντέλου προϋποθέτει την ύπαρξη κατάλληλου θεσμικού πλαισίου και αναπτυγμένης κεφαλαιαγοράς.

Ένα πιο εξελιγμένο μοντέλο -το οποίο όμως έχει χρησιμοποιηθεί μόνο κατά περίπτωση από το ελληνικό Δημόσιο- είναι αυτό της *ιδιωτικής πώλησης*. Το «μοντέλο» αυτό αφορά στην πώληση πλειοψηφικού πακέτου (51% και άνω) ή του συνόλου της κρατικής συμμετοχής σε εταιρεία ή φορέα του ιδιωτικού τομέα.

Το συγκεκριμένο μοντέλο έχει δύο κυρίως παραλλαγές: (α) την *εμπορική πώληση* (trade sale), κατά την οποία η εξαγορά πραγματοποιείται μέσω της

¹⁰ Υποθέτουμε ότι το πρόγραμμα των ιδιωτικοποιήσεων της ελληνικής κυβέρνησης ολοκληρώθηκε για το 2006.

κεφαλαιαγοράς και (β) τη *δημοπρασία* (auction), κατά την οποία η κρατική συμμετοχή μιας ΔΕΚΟ εκχωρείται στον πλειοδότη που θα παρουσιάσει την πιο ολοκληρωμένη προσφορά.

Η *παραχώρηση του δικαιώματος εκμετάλλευσης* ενός έργου ή μιας υπηρεσίας από το κράτος στον ιδιωτικό τομέα για τη χρηματοδότηση, κατασκευή, εκμετάλλευση και λειτουργία του με πιο αποτελεσματικό τρόπο, αποτελεί μια άλλη μορφή ιδιωτικοποίησης που χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις που υπάρχουν θεσμικά εμπόδια. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για συνεργασία Κράτους και ιδιώτη σε ό,τι αφορά τη χρηματοδότηση μεγάλων προγραμμάτων και έργων υποδομής.

2.4.1. EUROSTAT: Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΠΩΛΗΣΗ ΚΕΡΔΙΖΕΙ ΕΔΑΦΟΣ ENANTI ΤΗΣ ΜΕΤΟΧΟΠΟΙΗΣΗΣ

Όπως προκύπτει από τις ετήσιες εκθέσεις της ευρωπαϊκής στατιστικής υπηρεσίας Eurostat αλλά και από έρευνα της ελληνικής εταιρείας Kantor, από τον Ιανουάριο του 1997 έως το Μάρτιο του 2000 καταγράφηκαν διεθνώς 450 περιπτώσεις ιδιωτικοποιήσεων σε όλους τους οικονομικούς κλάδους.

Σύμφωνα με τις συγκεκριμένες έρευνες, η μετοχοποίηση ως μέσο αποκρατικοποίησης μιας ΔΕΚΟ χάνει συνεχώς έδαφος, καθώς βρίσκονται σε πλήρη ανάπτυξη άλλα μοντέλα αποκρατικοποιήσεων, τα οποία προβλέπουν τη συμμετοχή ιδιωτικών επιχειρήσεων σε παραδοσιακά κρατικούς τομείς μέσω μακροχρόνιων συμβάσεων μεταξύ Δημοσίου και ιδιωτών, που είναι γνωστές ως Public Private Partnerships (PPP).

Τα σχήματα PPP χρησιμοποιούνται σε τομείς όπου εμφανίζονται πολιτικά, θεσμικά ή συνταγματικά εμπόδια όσον αφορά στην αλλαγή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Τέτοιες περιπτώσεις είναι η εκμετάλλευση του ραδιοτηλεοπτικού φάσματος, η κατασκευή και η εκμετάλλευση αεροδρομίων, χώρων στάθμευσης και οδικών δικτύων, η λειτουργία νοσοκομείων, σχολείων, η συνοριακή ασφάλεια και η αστυνομία.

Στην ελληνική αγορά, τέτοια πολύπλοκα σχήματα δεν χρησιμοποιούνται ευρέως. Μία πρώτη προσπάθεια αποτελεί η δημοπράτηση τριών έργων κατασκευής περιφερειακών οδικών αρτηριών (Αθήνας - Κορίνθου - Πάτρας, Μαλιακού Κόλπου - Κλειδίου και Κορίνθου - Τριπόλεως - Καλαμάτας) από το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας σε ιδιώτες. Έως σήμερα, οι αποκρατικοποιήσεις στην Ελλάδα «κυριαρχούνται από την αντίληψη για διατήρηση του κράτους πρόνοιας και δεν χρησιμοποιούνται ως μέσο για ουσιαστικές διαρθρωτικές αλλαγές» όπως επισημαίνεται στις έρευνες της Eurostat. Χαρακτηριστική είναι η άποψη του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), μέλη του οποίου υποστηρίζουν την πλήρη απελευθέρωση των αγορών και τη δημιουργία θεσμικού πλαισίου που θα επιτρέψει την ανάπτυξη του ανταγωνισμού.¹¹

2.5. Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΕΚΟ ΚΑΙ Ο ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Η δρομολόγηση αναπτυξιακών διαδικασιών θα αποφέρει διπλό όφελος για το ελληνικό δημόσιο: άμεσο μέσω των μετοχοποιήσεων και έμμεσο μέσω της θετικότερης συνεισφοράς τους σε οικονομία και προϋπολογισμό. Σε μία περίοδο όπου οι αποκρατικοποιήσεις αποτελούν κυρίαρχο στοιχείο της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης, η άμεση αναδιάρθρωση των ΔΕΚΟ μέσω του χρηματιστηρίου φαντάζει ως μια καλή λύση για τον οικονομικό εκσυγχρονισμό τους, χωρίς ωστόσο να χαθεί ο κοινωνικός χαρακτήρας τους. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει μελέτη του Πολυτεχνείου Κρήτης η οποία αξιολογεί τις χρηματοοικονομικές επιδόσεις των Δημοσίων Επιχειρήσεων τα τελευταία χρόνια.

Σύμφωνα με τους ερευνητές, η διαδικασία αυτή θα οδηγήσει τις επιχειρήσεις από την μια πλευρά σε άντληση φθηνών κεφαλαίων και από την άλλη θα τις εντάξει σε μια αναγκαστική τροχιά λειτουργίας με βάση ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια. Παράλληλα, θα ενισχυθεί η ανεξαρτησία, η αυτονομία τους και αποβάλλονται αρκετές από τις παθογένειες του δημοσίου τομέα

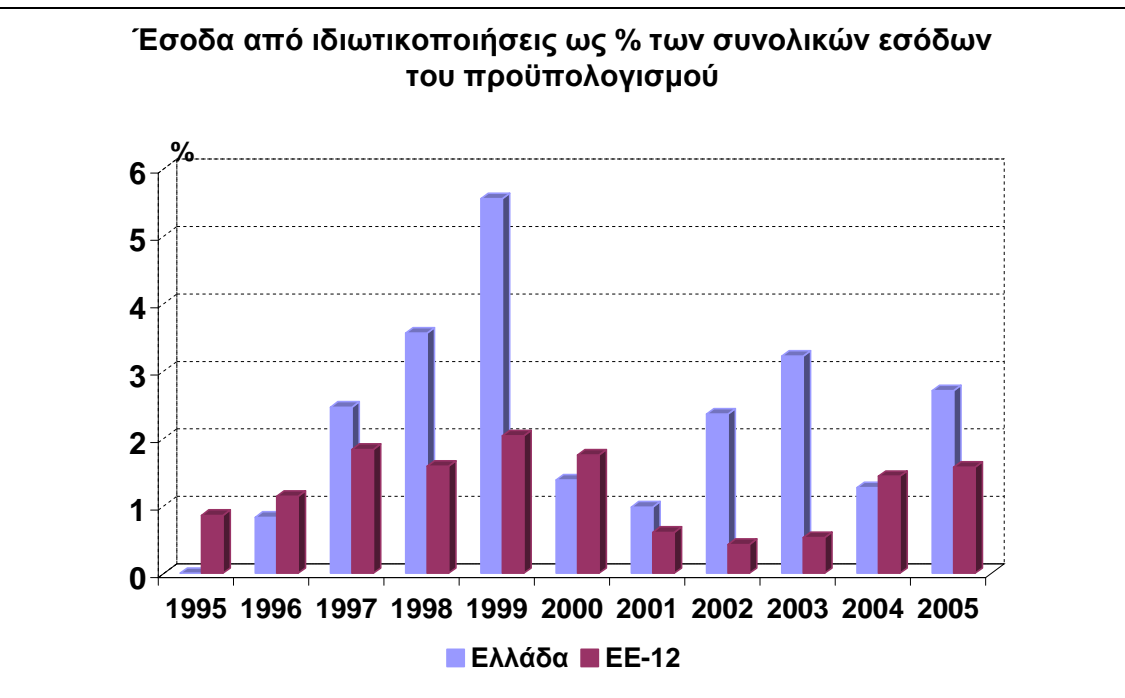
¹¹ <http://www.in.gr>

(γραφειοκρατία, έλλειψη κινήτρων κ.α.) αφού μια εισηγμένη στο χρηματιστήριο ΔΕΚΟ υπόκειται στο συνεχή έλεγχο όχι μόνο του κράτους αλλά και της αγοράς, των επενδυτών, των μετόχων και των καταναλωτών. Βέβαια, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι κυβερνήσεις μέσω των ΔΕΚΟ εφαρμόζουν τη μακροοικονομική τους πολιτική σε τομείς που έχουν να κάνουν με την εργασία, την εισοδηματική πολιτική κ.α., για το λόγο αυτό το εύρος των κρατικών παρεμβάσεων είναι περιορισμένο και πάντα κάτω από το πρίσμα των κοινωνικών επιπτώσεων. Ωστόσο, λόγω της έλλειψης κινήτρων, ανταγωνισμού και ανεπαρκούς θεσμικού πλαισίου, οδηγούνται συχνά σε αναποτελεσματικές κινήσεις οι οποίες βλάπτουν εν τέλει τα συμφέροντα όλων των Ελλήνων πολιτών.

Ο πρόεδρος του τμήματος Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης του Πολυτεχνείου Κρήτης καθηγητής κ. Κωνσταντίνος Ζοπουνίδης, επισημαίνει ότι «οι μεταρρυθμίσεις οι οποίες έγιναν τα τελευταία χρόνια όπως για παράδειγμα η μετατροπή των ΔΕΚΟ σε Α.Ε., οι αποκρατικοποιήσεις, η εισαγωγή ορισμένων εξ αυτών στο Χρηματιστήριο (π.χ. ΟΤΕ, ΔΕΗ, ΟΠΑΠ κ.α.) και η εφαρμογή ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων συνέβαλαν αρκετά στο να μειώσει αρκετές από τις παθογένειες που διέπουν τις ΔΕΚΟ. Ωστόσο, χρειάζονται ριζικότερες παρεμβάσεις και αποτελεσματικότερη διοίκηση από τις ίδιες τις ΔΕΚΟ. Ενδεχομένως, η χρήση μανάτζερ του ιδιωτικού τομέα σε νευραλγικές θέσεις επιχειρήσεων που χωλαίνουν και η πρωτοβουλία πραγμάτωσης περισσότερων ιδιωτικοποιήσεων να αποτελούσαν μία κατευθυντήρια οδό. Η Ελλάδα για να μπορέσει να ανταπεξέλθει επιτυχώς σε ένα περιβάλλον ιδιαίτερα ανταγωνιστικό χρειάζεται ένα ισχυρό οικονομικά Δημόσιο Τομέα και πρέπει να το επιδιώξει». Αναφορικά με την έρευνα, αξίζει να σημειώσουμε ότι αυτή αφορά καθαρά τα χρηματοοικονομικά κριτήρια των επιχειρήσεων. Ωστόσο, τα αποτελέσματα που προκύπτουν μπορούν να αποβούν ιδιαίτερα χρήσιμα στη διοίκηση της κάθε ΔΕΚΟ προκειμένου να λάβει αποφάσεις σχετικά με τη στρατηγική και πολιτική που θα ακολουθήσει ώστε να πετύχει τη βέλτιστη μακροχρόνια λειτουργική αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα και να βελτιώσει τη θέση της έναντι των υπολοίπων. Στη χειρότερη θέση βρίσκονται οι επιχειρήσεις του συγκοινωνιακού τομέα (ΗΛΠΑΠ, ΟΣΕ, ΕΘΕΛ και ΟΑΣΑ) καθώς και ο Ο.Δ.Δ.Υ. Άσχημη είναι ακόμα η εικόνα που

εμφανίζουν οι εταιρείες της αμυντικής βιομηχανίας (ΕΒΟ, ΕΑΒ), η Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου, ο Ελληνικός Οργανισμός Εξωτερικού Εμπορίου (ΟΠΕ) και η Δημόσια Επιχείρηση Πολεοδομίας & Στέγασης (ΔΕΠΟΣ). Από τις εισηγμένες επιχειρήσεις η «ΔΕΗ» παρουσιάζει κάποια επιβράδυνση γεγονός που αποτυπώθηκε εν μέρει και στα αποτελέσματα του 2004, ενώ «ΕΥΔΑΠ» και «Ελληνικά Πετρέλαια» θα πρέπει να προχωρήσουν σε κινήσεις αναδιάρθρωσης προκειμένου να επανέλθουν σε ανοδική αναπτυξιακή πορεία. Δεν είναι τυχαίο ότι η διοίκηση των ΕΛΠΕ εξετάζει την απεμπλοκή της από ζημιογόνες συμμετοχές της σε χώρες του εξωτερικού (π.χ. Fyrom, Αλβανία), ενώ η «ΕΥΔΑΠ» προωθεί την επέκταση των δραστηριοτήτων της με στρατηγικές συμμαχίες εντός και εκτός Ελλάδος (έχουν κυκλοφορήσει φήμες για συμφωνία με την Persico). Αναφορικά με το μέλλον, σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού, αναμένεται μείωση της κερδοφορίας των δημόσιων επιχειρήσεων, εξέλιξη η οποία οφείλεται στην περαιτέρω αύξηση των ελλειμμάτων του ΟΣΕ και της ΕΘΕΛ και στην προβλεπόμενη μείωση της κερδοφορίας του ΟΠΑΠ και της ΕΥΔΑΠ.¹²

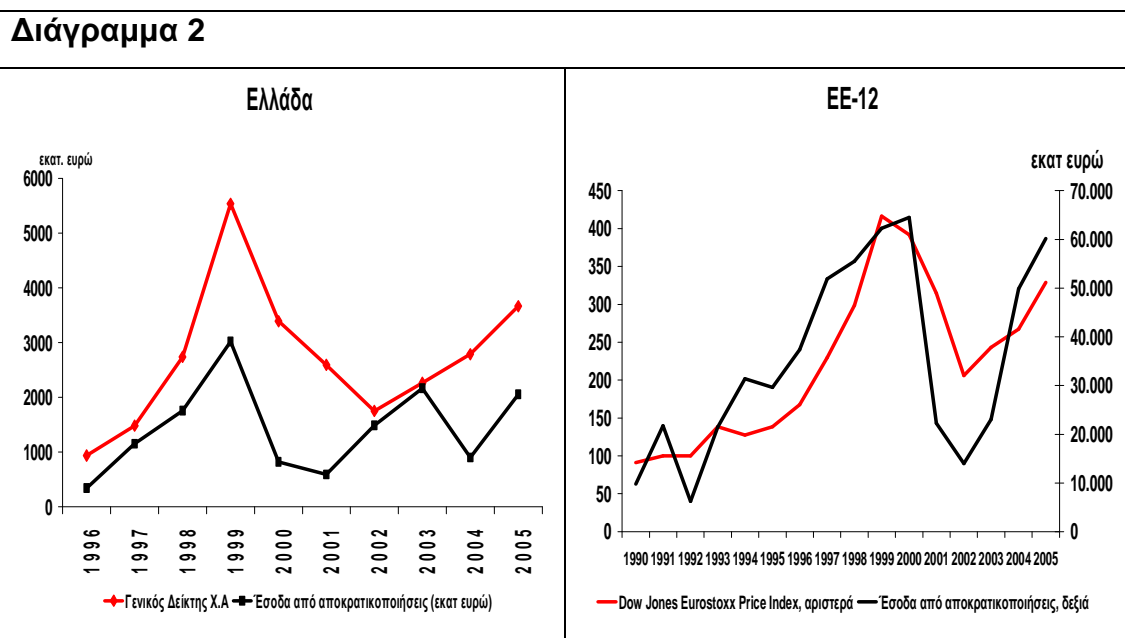
Διάγραμμα 1



¹² <http://www.hrima.gr>

Πηγή: Εφημερίδα Καθημερινή (2009) Άρθρο «Ιδιωτικοποιήσεις και η επίδρασή τους στις τράπεζες». Ανάκτηση από: [http://search.incredimail.com- 6/2/2009](http://search.incredimail.com-6/2/2009)

Η καλή εικόνα που παρουσιάζουν τα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις στην Ελλάδα οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος των ιδιωτικοποιήσεων πραγματοποιήθηκε στη χώρα μας μέσω του χρηματιστηρίου. Έτσι, το 57% των συναλλαγών πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα με δημόσια προσφορά στο χρηματιστήριο έναντι 37% για την ΕΕ-12. Στην περίπτωση που η χρηματιστηριακή συγκυρία ήταν ευνοϊκή, τα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις ευνοήθηκαν. Ακόμα όμως και στις περιπτώσεις όπου οι συνθήκες ήταν κακές, οι δημόσιες εγγραφές δημοσίων επιχειρήσεων δεν ακολούθησαν την πτωτική αγορά¹³. Η ισχυρή αυτή θετική συσχέτιση ανάμεσα στα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις και στη χρηματιστηριακή συγκυρία απεικονίζεται στο Διάγραμμα 2, υποδεικνύοντας ότι σημαντικός παράγοντας για την απόφαση, υλοποίηση αλλά και επιτυχημένη έκβαση των ιδιωτικοποιήσεων είναι η πορεία που ακολουθούν οι αγορές.



¹³ Σιμιντζή Έλενα, Νέες Εισαγωγές στο Χρηματιστήριο Αθηνών, Οικονομία & Αγορές, Μάρτιος 2006.

Πηγή: Εφημερίδα Καθημερινή (2009) Άρθρο «Ιδιωτικοποιήσεις και η επίδρασή τους στις τράπεζες». Ανάκτηση από: [http://search.incredimail.com- 6/2/2009](http://search.incredimail.com-6/2/2009)

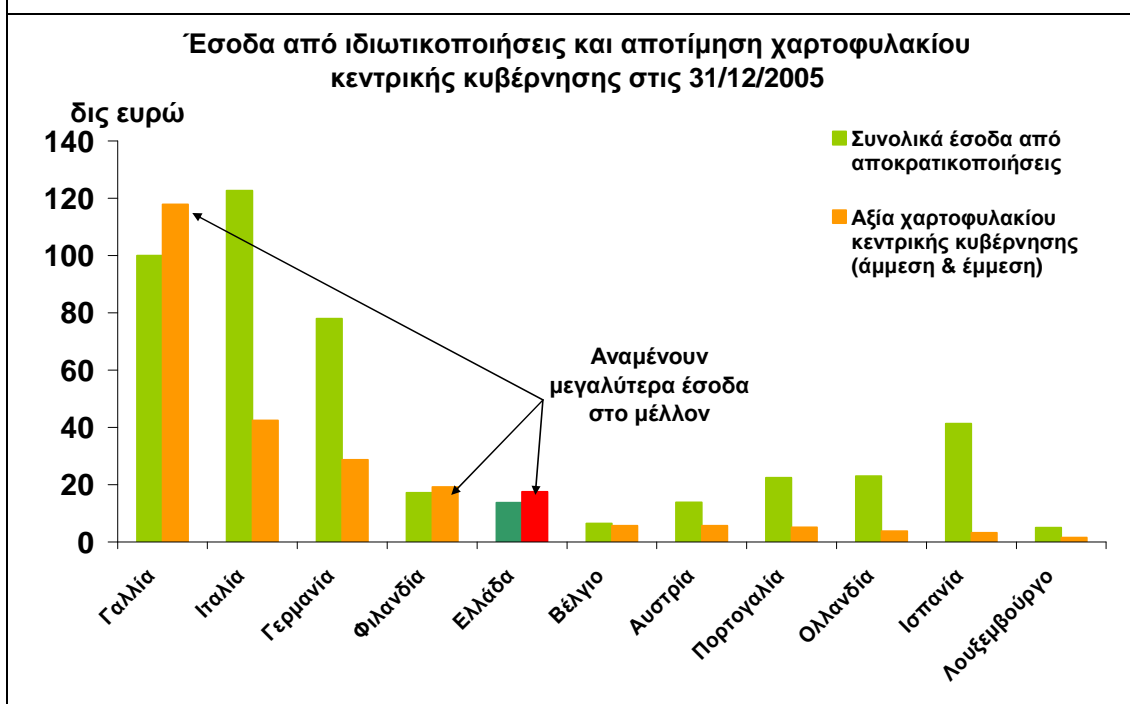
Αξίζει να σημειωθεί επίσης ότι οι ιδιωτικοποιήσεις δεν είναι μια πρακτική που ανήκει στο παρελθόν για τα ευρωπαϊκά κράτη. Αντίθετα, σύμφωνα με τους Farinola και Megginson¹⁴ οι ιδιωτικοποιήσεις έχουν ακόμα πολλά να προσφέρουν στον κρατικό κορβανά των ευρωπαϊκών κρατών. Σύμφωνα με τη μελέτη αυτή, η αξία του χαρτοφυλακίου συμμετοχών των κυβερνήσεων των κρατών της Ευρωζώνης, όπως αποτιμήθηκε στις 31/12/2005, φτάνει στα € 188,3 δις αν υπολογιστεί μόνο η απευθείας συμμετοχή του κράτους σε εισηγμένες – μερικώς ιδιωτικοποιημένες- επιχειρήσεις. Το ίδιο ποσό ανέρχεται στα € 251,1 δις, αν συνυπολογιστεί και η έμμεση συμμετοχή του δημοσίου σε ορισμένες επιχειρήσεις. Η Ελλάδα σύμφωνα με την αποτίμηση της 31/12/2005, κατείχε το σημαντικότερο σε αξία χαρτοφυλάκιο ύψους € 17,6 δις, το πέμπτο υψηλότερο στην Ευρωζώνη μετά τη Γαλλία, Ιταλία, Γερμανία και Φινλανδία.

Εκτός βέβαια από τις εισηγμένες επιχειρήσεις, το κράτος είναι μέτοχος και πολλών μη εισηγμένων επιχειρήσεων. Για την Ελλάδα η αξία του μετοχικού κεφαλαίου κυριότητας του ελληνικού δημοσίου ανέρχεται το 2005 σε € 11 δις¹⁵. Έτσι τα οφέλη και τα μεγέθη σε αξία είναι πολλαπλάσια. Συνεπώς, όλα σχεδόν τα κράτη-μέλη της ΕΕ-12, και ιδιαίτερα η Ελλάδα, αποδεικνύεται ότι μπορούν να αποκομίσουν πολλά οφέλη ακόμα από τη διαδικασία των ιδιωτικοποιήσεων.

¹⁴ Farinola, Luca, and Megginson, and William L. Megginson, January 2006, Leviathan as Shareholder: the Value of Governments' Stakes, Working Paper, FEEM University of Oklahoma.

¹⁵ Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού, Νοέμβριος 2005.

Διάγραμμα 3



Πηγή: Εφημερίδα Καθημερινή (2009) Άρθρο «Ιδιωτικοποιήσεις και η επίδρασή τους στις τράπεζες». Ανάκτηση από: [http://search.incredimail.com- 6/2/2009](http://search.incredimail.com-6/2/2009)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΕ-12

Όλοι ανεξαιρέτως οι κλάδοι έχουν εμπλακεί στη διαδικασία των ιδιωτικοποιήσεων, όχι βέβαια στον ίδιο χρόνο και ούτε με την ίδια ένταση. Παραδοσιακά πρώτοι ιδιωτικοποιούνται οι περισσότερο ανταγωνιστικοί κλάδοι και αργότερα κλάδοι που απαιτούν αναδιάρθρωση, όπως οι τηλεπικοινωνίες, τα μονοπώλια παροχής υπηρεσιών, οι υποδομές.

Παρακάτω παρουσιάζεται ένα συγκριτικό διάγραμμα του μεριδίου ανά κλάδο των εσόδων από ιδιωτικοποιήσεις, που έχουν πραγματοποιηθεί ιστορικά στην ΕΕ-12 και στην Ελλάδα (Διάγραμμα 4). Οι τηλεπικοινωνίες,

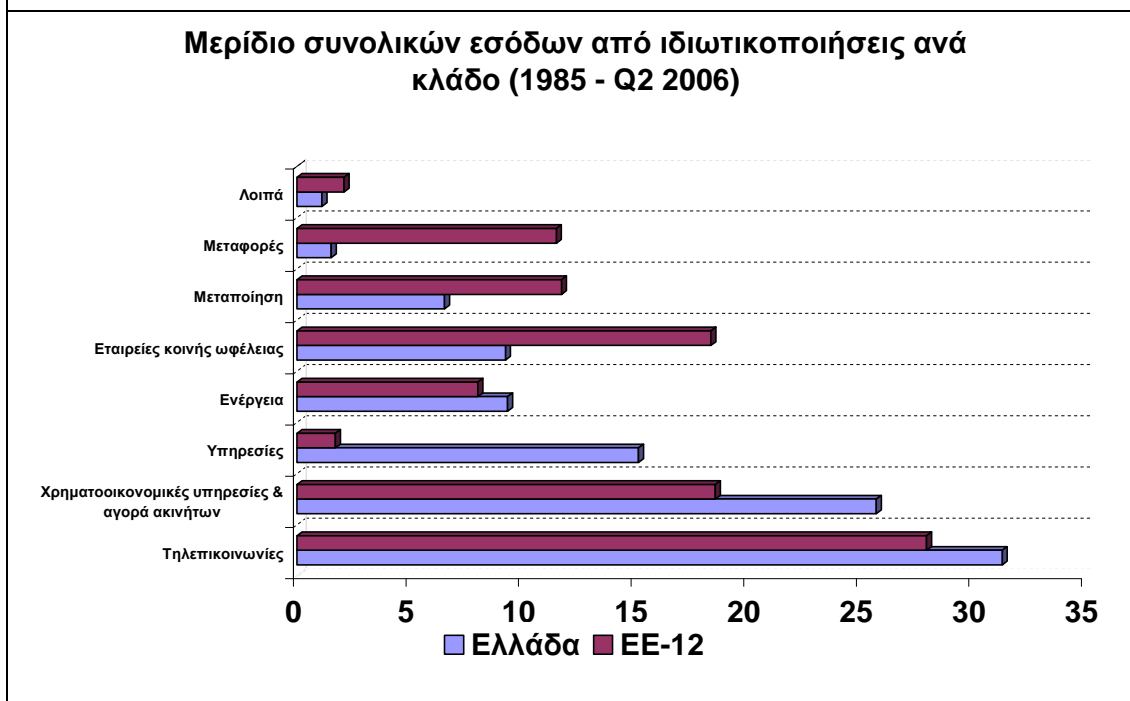
δηλαδή η ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ, που εισήχθη για πρώτη φορά στο Χ.Α στις 19/04/1996, αποτελούν τον πιο προσοδοφόρο κλάδο, αφού σ'αυτόν αντιστοιχεί το 31,32% των συνολικών εσόδων από ιδιωτικοποιήσεις μέχρι 2^ο τρίμηνο 2006¹⁶. Μάλιστα το μερίδιο αυτό είναι μεγαλύτερο αυτού που αντιστοιχεί στην ΕΕ-12, αφού ο ΟΤΕ αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις που ιδιωτικοποιήθηκαν στη χώρα μας. Σήμερα το Ελληνικό Δημόσιο εξακολουθεί να κατέχει το 35,63% της επιχείρησης, ενώ συζητούνται σενάρια για πώληση επιπλέον ποσοστού που κατέχει το Δημόσιο, που σημαίνει ότι ο κλάδος έχει ακόμα πολλά να προσφέρει στα κρατικά ταμεία.

Η προσοχή μας πρέπει να εστιαστεί επίσης στο γεγονός ότι στην Ελλάδα ένα σημαντικό ποσοστό εσόδων από ιδιωτικοποιήσεις - το δεύτερο μεγαλύτερο- προήλθε από τους τομείς των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Μάλιστα το μερίδιο των εσόδων από χρηματοοικονομικές υπηρεσίες για την Ελλάδα είναι κατά επτά ποσοστιαίες μονάδες μεγαλύτερο απ' ότι στην Ευρωζώνη.

Συνεπώς, οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και ιδιαίτερα οι τράπεζες αποτελούν έναν από τους πιο ανταγωνιστικούς κλάδους της οικονομίας των ευρωπαϊκών κρατών, ο οποίος από πολύ νωρίς άρχισε να ξεφεύγει από τον κρατικό έλεγχο. Οι ιδιωτικοποιήσεις τραπεζών ξεκίνησαν στις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήδη από τη δεκαετία του '80, ενώ συνεχίζονται με μεγαλύτερη ένταση τη δεκαετία του '90. Μετά το 2000, οι ιδιωτικοποιήσεις που πραγματοποιήθηκαν στις χώρες της ΕΕ-12 ήταν πολύ λιγότερες, εξ αιτίας της ολοκλήρωσης σε μεγάλο βαθμό της ιδιωτικοποίησης του τραπεζικού τομέα από πολύ νωρίς.

¹⁶ Δεν περιλαμβάνεται δηλαδή η ιδιωτικοποίηση της Εμπορικής Τράπεζας.

Διάγραμμα 4



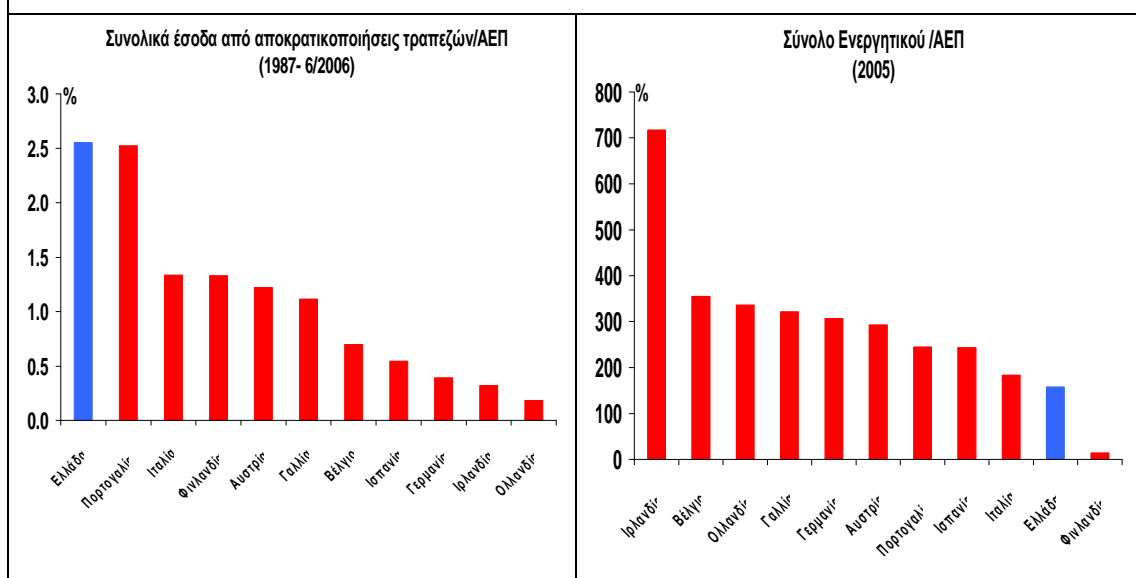
Πηγή: Εφημερίδα Καθημερινή (2009) Άρθρο «Ιδιωτικοποιήσεις και η επίδρασή τους στις τράπεζες». Ανάκτηση από: [http://search.incredimail.com- 10/3/2009](http://search.incredimail.com-10/3/2009)

Στην Ελλάδα οι ιδιωτικοποιήσεις τραπεζών ακολουθούν με χρονική υστέρηση μιας περίπου δεκαετίας. Όμως, ο τραπεζικός κλάδος είναι και στην Ελλάδα από τους πρώτους κλάδους που ιδιωτικοποιούνται. Ήδη από το 1991 έχουμε την πλήρη ιδιωτικοποίηση της τράπεζας Χίου, που αποτέλεσε την απαρχή μιας σειράς ιδιωτικοποιήσεων τα επόμενα χρόνια.

Αξίζει να τονιστεί, επίσης, ότι σε αντίθεση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, αρκετές συναλλαγές πραγματοποιήθηκαν στη χώρα μας μετά το 2000, αφού το 1999 οι κρατικές τράπεζες κατέχουν ακόμα σημαντικό μερίδιο αγοράς. Στις συναλλαγές αυτές αντιστοιχεί το 56%¹⁷ των συνολικών εσόδων από ιδιωτικοποιήσεις τραπεζών.

¹⁷ Περιλαμβάνεται το διάστημα 2000- 6/2006.

Διάγραμμα 5



Πηγή: Εφημερίδα Καθημερινή (2009) Άρθρο «Ιδιωτικοποιήσεις και η επίδρασή τους στις τράπεζες». Ανάκτηση από: <http://search.incredimail.com- 10/3/2009>

Συνολικά, ο τραπεζικός κλάδος κατέχει, όπως είδαμε, το δεύτερο μεγαλύτερο μερίδιο συνολικών εσόδων από ιδιωτικοποιήσεις. Συγκρίνοντας τα έσοδα που απέφεραν οι ιδιωτικοποιήσεις τραπεζών στις χώρες-μέλη της Ευρωζώνης σταθμισμένα με το μέγεθος των οικονομιών αυτών, προκύπτει ότι αυτά είναι υψηλότερα για τη χώρα μας. Το συμπέρασμα αυτό είναι εντυπωσιακό αν λάβει κανείς υπόψη του το μικρό μέγεθος του ελληνικού τραπεζικού τομέα. Το σύνολο του ενεργητικού ως ποσοστό του ΑΕΠ για το 2005 είναι το δεύτερο μικρότερο για την Ελλάδα, μετά τη Φινλανδία. Συνεπώς, παρά το μικρό μέγεθος του τραπεζικού τομέα οι ιδιωτικοποιήσεις τραπεζών έχουν αποφέρει σημαντικά έσοδα στα κρατικά ταμεία

3.1. ΟΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΞΑΝΑ ΣΤΟ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ ΣΗΜΕΡΑ

Έντονη είναι η συζήτηση σήμερα για τις ιδιωτικοποιήσεις στον τραπεζικό κλάδο. Ο ρόλος που παίζουν και θα παίξουν είναι καίριος στη διαμόρφωση και αναδιάρθρωση του τραπεζικού σκηνικού. Όμως και στο παρελθόν οι ιδιωτικοποιήσεις είχαν καθοριστική συμβολή στην ανάπτυξη ενός ανταγωνιστικού, αποτελεσματικού και ευέλικτου τραπεζικού συστήματος και στο μετασχηματισμό του όπως το γνωρίζουμε σήμερα.

Πολλές πρόσφατες εξελίξεις συνετέλεσαν στη δυναμική επαναφορά της συζήτησης για τις ιδιωτικοποιήσεις τραπεζών. Η διάθεση μετοχών της Αγροτικής τράπεζας στις 12/5/2006, μείωσε το ποσοστό που κατέχει το Δημόσιο (άμεση και έμμεση συμμετοχή) κατά 7,179% στο 77,312%, η εισαγωγή του Ταχυδρομικού Ταμειυτηρίου στο ΧΑ στις 5/6/2006 είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της συμμετοχής του Δημοσίου κατά 34,84%, η αύξηση μετοχικού κεφαλαίου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της έμμεσης συμμετοχής των ταμείων στο μετοχικό της κεφάλαιο (από 21,4% πριν την αύξηση στο 19% μετά την αύξηση), αλλά και η πώληση του ποσοστού του Δημοσίου¹⁸ στην Εμπορική (που ήταν 11,01%) με αποτέλεσμα να κατέχει πια η Credit Agricole το 71,96%, είναι σημαντικά γεγονότα που έχουν απασχολήσει και συνεχίζουν να απασχολούν την οικονομική επικαιρότητα. Ο τραπεζικός κλάδος μεταβάλλεται και κινητήριος μοχλός της αλλαγής αυτής είναι, τις περισσότερες φορές, η διάθεση του ποσοστού συμμετοχής του Δημοσίου και η μερική ή πλήρης ιδιωτικοποίηση τραπεζών. Το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων τραπεζών δεν έχει όμως ολοκληρωθεί, αφού περαιτέρω ιδιωτικοποιήσεις που αφορούν τον τραπεζικό κλάδο αναμένεται να επιχειρηθούν στο άμεσο μέλλον.

Οι εξελίξεις αυτές θα επηρεάσουν σίγουρα τη μορφολογία του τραπεζικού συστήματος. Όμως ποιά θα είναι η επίδραση στην αποτελεσματικότητα του τραπεζικού κλάδου; Θα γίνουν οι τράπεζες πιο

¹⁸ Η ΔΕΚΑ κατείχε ποσοστό συμμετοχής 11,01%, ο ΟΑΕΔ 5,43% και τα ταμεία 20,12% πριν την ιδιωτικοποίηση ενώ μετά την πώλησή της τράπεζας 3,53% ανήκει στον Οργανισμό Γεωργικών Ασφαλίσεων και 5,12% στα ταμεία.

αποδοτικές μετά τη μείωση/ πλήρη πώληση του ποσοστού συμμετοχής του Δημοσίου; Μελετήσαμε την ευρωπαϊκή εμπειρία και βρήκαμε ότι η επίδραση των ιδιωτικοποιήσεων είναι ιδιαίτερα θετική για τις τράπεζες που υποβάλλονται στη διαδικασία αυτή. Η κερδοφορία τους, η κεφαλαιακή τους επάρκεια, η ποιότητα των χαρτοφυλακίων τους βελτιώνεται και η αποδοτικότητά τους αυξάνεται. Η διαπίστωση αυτή είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντική όχι μόνο για τις τράπεζες που ιδιωτικοποιούνται αλλά και για τον τραπεζικό κλάδο γενικότερα, ο οποίος εξυγιαίνεται.

3.2. ΟΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΕΠΙΔΡΟΥΝ ΘΕΤΙΚΟΤΕΡΑ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της σύγκρισης της επίδοσης των ελληνικών κρατικών τραπεζών και των ευρωπαϊκών κρατικών τραπεζών -πλην των ελληνικών- του δείγματός μας, πριν και μετά την ιδιωτικοποίηση τους. Η εικόνα που προκύπτει από τη σύγκριση είναι συνολικά καλύτερη για τις ελληνικές τράπεζες σε σχέση με το μέσο όρο των υπόλοιπων τραπεζών των χωρών –μελών της Ευρωζώνης¹⁹. Πρέπει βέβαια να τονιστεί ότι τα αποτελέσματα της σύγκρισης αυτής αφορούν τις κρατικές τράπεζες που ιδιωτικοποιήθηκαν -πλήρως ή μερικώς- και όχι το τραπεζικό σύστημα συνολικά.

Η σύγκριση αυτή δείχνει ότι οι ιδιωτικοποιήσεις είναι ευεργετικές για τις τράπεζες, καθώς βελτιώνει σημαντικά την εικόνα τους. Αυτό ισχύει τόσο για τις ελληνικές όσο και για τις ευρωπαϊκές τράπεζες. Ο μέσος όρος του δείκτη προβλέψεις επισφαλών δανείων προς δάνεια των ελληνικών τραπεζών μειώνεται περισσότερο μετά την ιδιωτικοποίηση σε σχέση με τον αντίστοιχο δείκτη για τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές τράπεζες. Σημαντικότερη βελτίωση μετά την ιδιωτικοποίηση εμφανίζει επίσης και η κεφαλαιακή επάρκεια και η ρευστότητα των ελληνικών κρατικών τραπεζών. Οι ευρωπαϊκές τράπεζες

¹⁹ Δεν περιλαμβάνονται δηλαδή η Ελλάδα και το Λουξεμβούργο, για το οποίο δεν έχουμε στοιχεία.

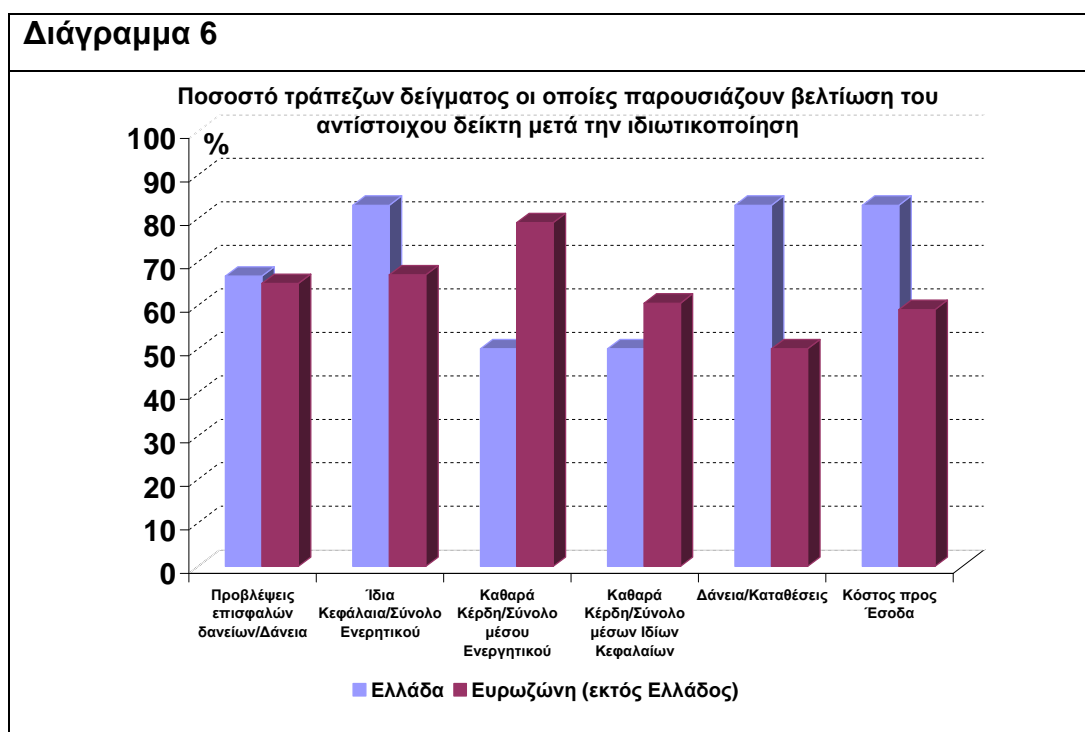
όμως εμφανίζουν μεγάλη αύξηση στην κερδοφορία τους μετά την ιδιωτικοποίησή τους. Αντίθετα, η κερδοφορία των ελληνικών κρατικών τραπεζών αυξάνεται αλλά παρουσιάζει χαμηλότερη μεταβολή σε σχέση με τις ευρωπαϊκές τράπεζες.

Η μόνη διαφοροποίηση εντοπίζεται στη μέση τιμή του δείκτη κόστος προς έσοδα, ο οποίος αυξάνεται στην περίπτωση των ευρωπαϊκών τραπεζών, ενώ μειώνεται για τις ελληνικές τράπεζες. Η αύξηση του δείκτη για τις ευρωπαϊκές τράπεζες οφείλεται στο κόστος αναδιάρθρωσης των τραπεζών μετά την ιδιωτικοποίηση, στο οποίο αναφερθήκαμε παραπάνω. Η αύξηση αυτή δεν κρίνεται αρνητική για τις ευρωπαϊκές τράπεζες, αφού η αύξηση του κόστους τους βραχυπρόθεσμα συντελεί στην εξυγίανση και αναδόμησή τους και συνεπώς υπόσχεται μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και καλύτερη λειτουργία των τραπεζών μακροπρόθεσμα.

Πίνακας 1				
Χρηματοοικονομικοί Δείκτες	Μέση τιμή δείκτη πριν την ιδιωτικοποίηση		Μέση τιμή δείκτη μετά την ιδιωτικοποίηση	
	Ευρωζώνη (εκτός Ελλάδος)	Ελλάδα	Ευρωζώνη (εκτός Ελλάδος)	Ελλάδα
<u>Ποιότητα δανειακού χαρτοφυλακίου</u>				
Προβλέψεις επισφαλών δανείων/Δάνεια	0.90	1.81	0.49	0.74
<u>Κεφαλαιακή Επάρκεια</u>				
Ίδια Κεφάλαια/Σύνολο Ενεργητικού	3.90	5.05	4.44	6.94
<u>Κερδοφορία</u>				
Καθαρά Κέρδη/Σύνολο μέσου Ενεργητικού	0.05	0.86	0.46	1.20
Καθαρά Κέρδη/Σύνολο μέσων Ιδίων Κεφαλαίων	1.29	16.85	9.07	17.07
<u>Ρευστότητα</u>				
Δάνεια/Καταθέσεις	82.55	47.51	84.14	52.71
<u>Αποτελεσματικότητα</u>				
Κόστος προς Έσοδα	72.63	75.03	80.20	66.57

Πηγή: Εφημερίδα Καθημερινή (2009) Άρθρο «Ιδιωτικοποιήσεις και η επίδρασή τους στις τράπεζες». Ανάκτηση από: <http://search.incredimail.com-15/4/2009>

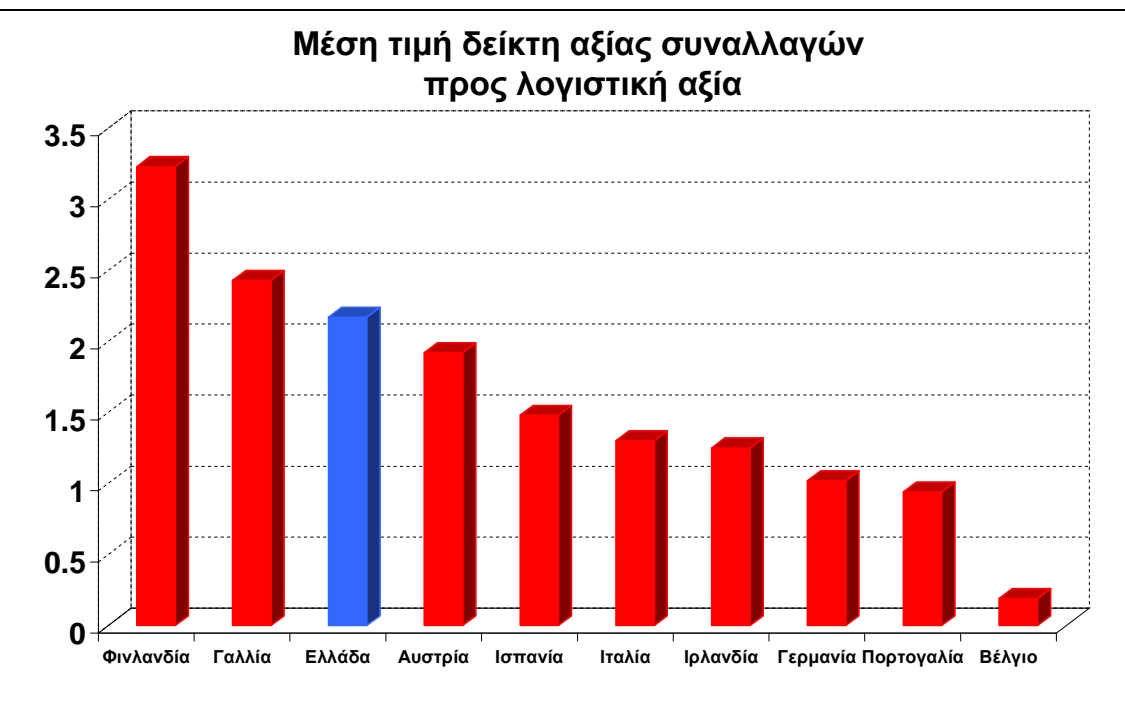
Η εικόνα όμως δεν είναι πάντα θετική. Σε κάποιες περιπτώσεις η επίδοση ενός πιστωτικού ιδρύματος δεν βελτιώνεται μετά την ιδιωτικοποίησή του. Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η χρονική στιγμή που λαμβάνει χώρα η ιδιωτικοποίηση καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε πιστωτικού ιδρύματος αποτελούν σημαντικούς παράγοντες που μπορούν να έχουν επίσης θετική ή αρνητική επίδραση. Στο Διάγραμμα 6 παρουσιάζεται το ποσοστό των ελληνικών και ευρωπαϊκών τραπεζών, οι οποίες χαρακτηρίζονται από βελτίωση του χρηματοοικονομικού δείκτη που εξετάστηκε. Αξιοσημείωτο παραμένει όμως το γεγονός ότι για κάθε τομέα, η επίδοση των τραπεζών βελτιώθηκε για το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος.



Πηγή: Εφημερίδα Καθημερινή (2009) Άρθρο «Ιδιωτικοποιήσεις και η επίδρασή τους στις τράπεζες». Ανάκτηση από: <http://search.incredimail.com-15/4/2009>

Για να αξιολογηθεί αν οι τράπεζες που ιδιωτικοποιήθηκαν στις χώρες μέλη της Ευρωζώνης είχαν υψηλό τίμημα υπολογίζεται η μέση τιμή του δείκτη προς τη λογιστική αξία για τις τράπεζες του δείγματος που αντιστοιχούν σε κάθε χώρα. Έτσι, η Φινλανδία και η Γαλλία χαρακτηρίζονται από υψηλότερη τιμή του δείκτη, η δε Ελλάδα ακολουθεί στην τρίτη θέση. Οι ιδιωτικοποιήσεις των ελληνικών τραπεζών στοίχισαν κατά μέσο όρο 2,2 φορές τη λογιστική τους αξία, δηλαδή στοίχισαν ακριβότερα απ'ότι στις υπόλοιπες επτά χώρες. Ένας σημαντικός βέβαια λόγος που δικαιολογεί τη διαπίστωση αυτή έγκειται στο γεγονός ότι η πλειοψηφία των ιδιωτικοποιήσεων ελληνικών τραπεζών πραγματοποιήθηκε πιο πρόσφατα σε σχέση με τις ευρωπαϊκές, σε μια εποχή που η εγχώρια αγορά έχει ωριμάσει.

Διάγραμμα 7



Πηγή: Εφημερίδα Καθημερινή (2009) Άρθρο «Ιδιωτικοποιήσεις και η επίδρασή τους στις τράπεζες». Ανάκτηση από: <http://search.incredimail.com-20/4/209>

3.3. ΟΙ ΑΜΟΙΒΕΣ ΣΤΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Στην Ελλάδα δεν εφαρμόζονται ακραίες μορφές συστημάτων πρόσθετων αμοιβών, που να ελαστικοποιούν ακόμα και το βασικό μισθό, συνδέοντάς τον με μεγέθη όπως παραγωγικότητα, κέρδη ή υπηρεσιακή αξιολόγηση. Αυτό ισχύει ακόμα και για τα υποκαταστήματα των ξένων Τραπεζών στην Ελλάδα. Ο λόγος είναι ότι το ισχύον στη χώρα μας και στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης θεσμικό πλαίσιο, δεν επιτρέπει δυσμενέστερες μισθολογικές ρυθμίσεις από τα όρια που θέτει το ενιαίο κλαδικό Μισθολόγιο, ούτε αποσταθεροποίηση των βασικών αποδοχών των εργαζόμενων. Άλλωστε έχει δείχθει ότι οι προσπάθειες επιβολής τέτοιων συστημάτων συναντούν την αντίθεση των συνδικάτων, δημιουργούν τριβές μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων και οδηγούν σε υποβάθμιση του εργασιακού κλίματος. Τέλος, στη χώρα μας συναντώνται κυρίως "συστήματα" πρόσθετων αμοιβών μη δομημένα και αδιαφανή, απευθυνόμενα κυρίως στα στελέχη και συνδεδεμένα με συνολικά μεγέθη της Τράπεζας, πολύ δε λιγότερο συστήματα διανομής μετοχών, ή σαφώς δομημένα αξιολογικά συστήματα παροχών βάσει στόχων κλπ, τα οποία να διασφαλίζουν τη διαφάνεια, την ουσιαστική συμμετοχή και την αποδοχή των εργαζομένων. Συστήματα χορήγησης πρόσθετων αμοιβών που να έχουν προκύψει μέσα από συλλογική διαπραγμάτευση ή/και να εφαρμόζονται με βάση συγκεκριμένο και συμφωνημένο με τη συλλογική εκπροσώπηση κανονιστικό πλαίσιο (όπως, λ.χ, ο Κανονισμός πρόσθετων αμοιβών της Εθνικής Τράπεζας), αποτελούν στη χώρα μας την εξαίρεση.

Τέτοια συστήματα έχουν εδώ και καιρό ενταχθεί στις διεκδικήσεις των επιχειρησιακών συνδικάτων, με στόχο να διασφαλιστεί ο συλλογικός έλεγχος, η αξιοπιστία και η συμπληρωματικότητα των πρόσθετων αμοιβών με τις βασικές αμοιβές, που προσδιορίζονται κατά κύριο λόγο από την κλαδική και κατά δεύτερο λόγο από τις επιχειρησιακές ΣΣΕ.

Ωστόσο, πολλά από τα επιμέρους στοιχεία των εφαρμοζόμενων στον κλάδο πρόσθετων μισθολογικών κινήτρων και παροχών (ετήσιο εφάπαξ bonus, bonus βάσει στόχων κλπ) αποτελούν εδώ και μερικά χρόνια αντικείμενο των επιχειρησιακών ΣΣΕ. **Αυτό ισχύει κυρίως για τις τράπεζες κρατικού ενδιαφέροντος και κατά δεύτερο λόγο για τις μεγάλες ιδιωτικές τράπεζες.** Οι θυγατρικές των ξένων Τραπεζών προτιμούν να ρυθμίζουν τα θέματα αυτά μονομερώς, παρά το γεγονός ότι στη χώρα προέλευσής τους, αλλά και στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, πολλά από αυτά ρυθμίζονται μέσα από διαπραγματεύσεις με το αντίστοιχο επιχειρησιακό σωματείο.²⁰

3.4. ΟΙ ΚΙΝΗΤΗΡΙΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Η εξέταση των κινητήριων δυνάμεων του μετασχηματισμού του τραπεζικού κλάδου, πραγματοποιείται μέσω της συγκρίσεως των εξελίξεων στις ΗΠΑ και στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εκτός της Βρετανίας). Η σύγκριση αυτή είναι αναπόφευκτη, καθώς ο εν λόγω μετασχηματισμός βρίσκεται ήδη σε ένα προηγμένο στάδιο στις "αγγλοσαξωνικές" χώρες (ΗΠΑ και Ηνωμένο Βασίλειο), έναντι των χωρών της ηπειρωτικής Ευρώπης (δηλαδή της ΕΕ πλην της Βρετανίας).

Η περιγραφή των εξελίξεων που ακολουθεί, *επικεντρώνει το ενδιαφέρον της σε εκείνους τους μετασχηματισμούς που επηρεάζουν περισσότερο το μέλλον της απασχόλησης και των εργασιακών σχέσεων .*

3.4.1 Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΤΩΝ ΗΠΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ, ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Η ΟΝΕ ΚΑΤΑΛΥΤΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ

Οι ρυθμοί επέκτασης των τραπεζικών εργασιών κατά την τελευταία δεκαετία, τόσο στις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και στις ΗΠΑ, ήταν

²⁰ <http://www.ine.otoe.gr>

γενικά υψηλότεροι από τους αντίστοιχους ρυθμούς ανάπτυξης της οικονομίας συνολικά. Ωστόσο, στις χώρες της ΕΕ, με εξαίρεση την Βρετανία, το ποσοστό συμμετοχής των παραδοσιακών τραπεζικών δραστηριοτήτων στην συνολική δραστηριότητα του κλάδου παρέμεινε υψηλό -σε σύγκριση με το αντίστοιχο ποσοστό στις ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο (ΗΒ). Ιδιαίτερα σε ότι αφορά την διαδικασία της απο-διαμεσολάβησης, η απόσταση μεταξύ των "αγγλοσαξωνικών" χωρών και των χωρών της ηπειρωτικής Ευρώπης θεωρείται αρκετά μεγάλη. Επίσης, ορισμένες από τις σύγχρονες τραπεζικές δραστηριότητες (securitisation, junk bonds) που έχουν επεκταθεί σημαντικά στις ΗΠΑ και το ΗΒ, παρουσιάζουν σημαντική υστέρηση στην ΕΕ.

Σύμφωνα με ορισμένους αναλυτές η εν λόγω υστέρηση της Ευρώπης πρόκειται να υποχωρήσει κατά τα επόμενα έτη υπό την πίεση του αυξημένου ανταγωνισμού.

Προς το παρόν, οι τράπεζες της ηπειρωτικής Ευρώπης διαθέτουν ένα πολύ μεγαλύτερο ποσοστό διαμεσολάβησης από ότι οι τράπεζες των αγγλοσαξωνικών χωρών και στηρίζονται πολύ περισσότερο στις προσωπικές σχέσεις με τον πελάτη, ενώ οι τραπεζικές εργασίες στις ΗΠΑ και την Βρετανία έχουν ήδη στραφεί αρκετά προς τις "απρόσωπες αγορές".

Η περιορισμένη διεθνοποίηση αποτελεί επίσης ένα βασικό χαρακτηριστικό των ευρωπαϊκών τραπεζών, το οποίο εκτιμάται ότι πρόκειται να μεταβληθεί σημαντικά. Στην ηπειρωτική Ευρώπη, οι τραπεζικές δραστηριότητες διατηρούν σε μεγάλο βαθμό τον εθνικό τους χαρακτήρα, με την έννοια ότι το ποσοστό των χορηγήσεων και των καταθέσεων των τραπεζών σε άλλες χώρες της ΕΕ αποτελεί ένα μικρό μόνον ποσοστό του ενεργητικού τους. Ακριβέστερα, οι χορηγήσεις προς μη τραπεζικά ιδρύματα και ιδιώτες άλλων χωρών, ως ποσοστό του συνόλου κατά το 2006 ήταν μικρότερο του 6% για όλες τις χώρες πλην της Βρετανίας και του Βελγίου για τις οποίες το αντίστοιχο ποσοστό ήταν της τάξης του 10%.

Επομένως, η ΟΝΕ:

- πρώτον, παράγει ορισμένα άμεσα αποτελέσματα επί του κλάδου των τραπεζών

- δεύτερον, επιταχύνει σημαντικά τις διαδικασίες μετασχηματισμού οι οποίες είναι παρούσες ήδη από τα μέσα της περασμένης δεκαετίας και έχουν εκδηλωθεί με μεγαλύτερη ένταση στις ΗΠΑ και την Βρετανία, και
- τρίτον, δημιουργεί ένα νέο μακροοικονομικό περιβάλλον σταθερότητας το οποίο θα επηρεάσει σημαντικά την οικονομική πολιτική των χωρών μελών, και μέσω αυτών την πορεία του τραπεζικού κλάδου.

Πέραν της ONE, η οποία αναλαμβάνει τον ρόλο του καταλύτη, οι κινητήριες δυνάμεις του μετασχηματισμού, δηλαδή των διαρθρωτικών μεταβολών του τραπεζικού κλάδου, είναι η τεχνολογική πρόοδος, η χρηματιστική παγκοσμιοποίηση, η επικράτηση κριτηρίων αποδοτικότητας τα οποία σχετίζονται με τις επιδόσεις των τραπεζικών μετοχών στο χρηματιστήριο, η αλλαγή στην στάση του Κράτους και η συνακόλουθη απορύθμιση (deregulation) των αγορών, οι δημογραφικές εξελίξεις, η ανάπτυξη των μη τραπεζικών ιδρυμάτων (non-bank financial intermediaries) που προσφέρουν υπηρεσίες χρηματοδότησης και χρηματιστικών τοποθετήσεων, καθώς και ο ανταγωνισμός από επιχειρήσεις του μη χρηματοπιστωτικού τομέως (non-banks) που εμπλέκονται σε παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες.

Μάλιστα, κάθε παράγοντας από τους παραπάνω, ευνοεί τις διαρθρωτικές αλλαγές του τραπεζικού κλάδου, όχι μόνον με τα δικά του ξεχωριστά αποτελέσματα, αλλά και σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα των άλλων παραγόντων. Έτσι, η συνεργία των επιμέρους παραγόντων που ευνοούν τις διαρθρωτικές αλλαγές του τραπεζικού κλάδου, υπό την επίδραση και της ONE, ενδέχεται να οδηγήσει σε σοβαρή επιτάχυνση των μετασχηματισμών.²¹

3.5. ΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΣΤΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Οι διαρθρωτικές αλλαγές που πραγματοποιούνται στον τραπεζικό κλάδο, και οι οποίες αναμένεται να επιταχυνθούν από την συμμετοχή στην ONE, συνοδεύονται -ή μάλλον προκαλούν- μια σειρά μεταβολών και στις εργασιακές σχέσεις του κλάδου. Ειδικότερα, έχει εμφανισθεί, κατά την διατύπωση της

²¹ Έκθεση της Bank for International Settlements, International Banking and Financial Market Developments, Νοέμβριος 2006, σελίδες 36-46

Β.Γεωργακοπούλου μια "...ισχυρή τάση μετάβασης από ένα δομημένο, θεσμικά προστατευμένο, συλλογικά ελεγχόμενο και σχετικά σταθερό μοντέλο εργασιακών σχέσεων

- Σε μια κατάσταση συνεχούς μεταβολής, επιλεκτικής διαφοροποίησης, εξατομίκευσης ή και ανατροπής σε όλες τις πτυχές και τις διαστάσεις των εργασιακών σχέσεων,
- Σε ένα καθεστώς γενικευμένης ρευστότητας και αβεβαιότητας (...)
- Σε πρακτικές προβολής του ατομικισμού και των ατομικών λύσεων

Πιο συγκεκριμένα, οι διαρθρωτικές αλλαγές του τραπεζικού κλάδου ευνοούν την αλλαγή του "κλασικού εργασιακού προτύπου", την ανάπτυξη της προσαρμοστικότητας του εργαζομένου στις νέες συνθήκες ανταγωνισμού, την ανανέωση των γνώσεών του και την συνεχή ενημέρωσή του, την πολυ-ειδίκευση, την ανάληψη πρωτοβουλιών και την ανάπτυξη διαπραγματευτικής ικανότητας.²²

Επιγραμματικά, τα κυριότερα ζητήματα των εργασιακών σχέσεων ή της οργάνωσης της εργασίας,²³ τα οποία τίθενται με αφορμή τις διαρθρωτικές αλλαγές του κλάδου είναι η επιμήκυνση του χρόνου λειτουργίας των τραπεζών (σε ημερήσια ή εβδομαδιαία βάση), η βελτίωση των διαδικασιών επαγγελματικής κατάρτισης, η διατήρηση ή η κατάργηση των αυστηρά διοικητικών ιεραρχικών δομών, η ικανότητα του προσωπικού να χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τις νέες τεχνολογίες, η εξωτερίκευση εργασιών (outsourcing), η επέκταση των εφαρμογών των ηλεκτρονικών υπολογιστών και των τηλεπικοινωνιών, η υποκίνηση των εργαζομένων με σκοπό την ανάπτυξη πρωτοβουλίας, η ανάθεση ευθυνών στις κατώτερες βαθμίδες της εργασιακής ιεραρχίας, η απλοποίηση στην οργάνωση των εργασιών, η σύνδεση αμοιβής και εργασιακής επίδοσης, η καταλληλότητα και η σαφήνεια των

²² Ενδεικτικά αναφέρονται οι εργασίες της Β.Γεωργακοπούλου, *Εργασιακές σχέσεις και σύγχρονη διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού στις τράπεζες*, (1998), ΙΝΕ ΟΤΟΕ, "Σύγχρονες εξελίξεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα και ο ρόλος του Παρατηρητηρίου Απασχόλησης", *Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών*, Δ' τρίμηνο (1996), *Ευελίξεις της παραγωγής και της εργασίας* (1996) μελέτες ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, και *Αγορά εργασίας και σύγχρονες εργασιακές σχέσεις*" (1995), ΙΝΕ/ΟΤΟΕ.

²³ Η οργάνωση της εργασίας επιδρά άμεσα στις εργασιακές σχέσεις, σε τέτοιο βαθμό που είναι αδύνατη η εξέταση των ζητημάτων των εργασιακών σχέσεων με την στενή, θεσμική, έννοια του όρου, χωρίς την ταυτόχρονη αναφορά στην οργάνωση της εργασίας.

επιχειρησιακών στόχων, η ευελιξία της αγοράς εργασίας, η διάχυση της πληροφορίας μεταξύ των στελεχών, η μερική απασχόληση, οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου, η ανάπτυξη νέων συστημάτων υπηρεσιακής αξιολόγησης του προσωπικού, η ευελιξία του χρόνου εργασίας, η σύνδεση των αμοιβών του προσωπικού με τα αποτελέσματα της επιχείρησης, η αποσύνδεση της καριέρας από τον χρόνο προϋπηρεσίας, η ύπαρξη ηθικών κινήτρων για την αύξηση της παραγωγικότητας και της ποιότητας των προσφερομένων υπηρεσιών, η μη μονιμότητα της απασχόλησης, η αποσύνδεση της δραστηριότητας από τον κύριο χώρο εργασίας (τραπεζικά καταστήματα), η προσέλκυση “έτοιμων στελεχών” από την αγορά εργασίας και η αποδυνάμωση των "εσωτερικών αγορών εργασίας", η μείωση του χρόνου εργασίας με ή χωρίς μείωση των αποδοχών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΔΕΚΟ ΣΕ Α.Ε.

Στο τέλος της δεκαετίας του '90, άρχισε να εμφανίζεται μία ιδιόμορφη μορφή ιδιωτικοποιήσεων. Πολλοί κοινωφελείς οργανισμοί μετατράπηκαν σε «Ανώνυμες Εταιρείες». ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΕΥΔΑΠ, ΟΛΠ, ΕΛΛ.ΠΕ., συγκοινωνίες (Μετρό-Τραμ) έγιναν Α.Ε. Οι περισσότερες εισήλθαν διαδοχικά στο χρηματιστήριο.

Οι κυβερνήσεις ισχυρίζονται ότι φροντίζουν να διατηρεί το κράτος την πλειοψηφία των μετοχών και άρα το «management», σε όλες αυτές τις εισηγμένες στο χρηματιστήριο ΔΕΚΟ. Αυτό όμως δεν μεταβάλλει την αντιδραστική ουσία του μέτρου. Με ή χωρίς κρατικό έλεγχο η διοίκηση της ΔΕΗ αυξάνει την τιμή του ρεύματος, για να αυξήσει την κερδοφορία της «ΑΕ». Παγώνει τους μισθούς των εργαζομένων και ανοίγει τις πόρτες εισόδου στους εργολάβους με πολλά εργατικά θανατηφόρα «ατυχήματα» και ανασφάλιστη 12ωρη εργασία. Κάθε «ΑΕ» λειτουργεί με αμείλικτους όρους σκληρού καπιταλισμού.

4.1. ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΑΠΟΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ

Κατά την τελευταία 15ετία ο δημόσιος τομέας πλήττεται σοβαρά από τις πολιτικές ιδιωτικοποιήσεων, μετοχοποιήσεων και την παρεπόμενη ενίσχυση των ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων λειτουργίας του σε βάρος του δημόσιου συμφέροντος. Οι εργασιακές σχέσεις και το περιεχόμενό τους επηρεάζονται σημαντικά υπό το βάρος των εξελίξεων αυτών σε συνδυασμό με το μέγεθος της απασχόλησης που συνεχώς περιορίζεται στις επιχειρήσεις και στους οργανισμούς του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Κύριες εκδηλώσεις αυτού του φαινομένου αποτελούν η ανάπτυξη μιας ποικιλίας μορφών ευέλικτης εργασίας στο στενό και ευρύτερο δημόσιο τομέα, το διαφορετικό εργασιακό καθεστώς για το νεοπροσλαμβανόμενο προσωπικό με όρους αρνητικής απόκλισης από το ήδη απασχολούμενο με τη δημιουργία εργαζομένων πολλαπλών ταχυτήτων στους ίδιους εργασιακούς χώρους, από την δυνατότητα αλλαγής των γενικών κανονισμών προσωπικού και για τους ήδη εργαζόμενους με την ουσιαστική κατάργηση των συλλογικών συμβάσεων και τον περιορισμό των όρων προσφυγής της πλευράς των εργαζομένων στον ΟΜΕΔ. Παράλληλα στη δημόσια διοίκηση ενισχύεται η απασχόληση με όρους ιδιωτικού δικαίου επηρεάζοντας αρνητικά τον θεσμό των δημοσίων υπαλλήλων, και τη μονιμότητα σε συνδυασμό με τη γενικότερη άρση των προστατευτικών διατάξεων για τους εργαζόμενους στο σύνολο του δημόσιου τομέα και στην κατεύθυνση της σύγκλισης με τα ισχύοντα στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας.

Η υποβάθμιση των εργασιακών σχέσεων στο δημόσιο τομέα σε συνδυασμό με τη δημιουργία τεχνητών ανταγωνισμών ανάμεσα στους εργαζόμενους του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα και την επίκληση της ανάγκης για τη μεταξύ τους σύγκλιση, οδηγεί σε σύγκλιση με όρους υποβάθμισης αντί της ανάγκης σύγκλισης με όρους διεκδίκησης της αναβάθμισης του χαμηλού επιπέδου δικαιωμάτων του ιδιωτικού τομέα. Η συνολική αυτή υποβάθμιση της εργασίας ενισχύει την περαιτέρω απόκλιση του επιπέδου αμοιβών και δικαιωμάτων των εργαζομένων στην Ελλάδα από τους εργαζόμενους του αναπτυγμένου

πυρήνα της Ευρώπης των 15 σε αντίθεση με τις επικαλούμενες διακηρύξεις προς αυτή την κατεύθυνση. Τέλος η επιβουλή της μονιμότητας και της προστασίας του εργαζόμενου ενοχοποιεί τη σταθερότητα της απασχόλησης ως υπαίτια της χαμηλής παραγωγικότητας του δημόσιου τομέα, σε αντίθεση με τα αποτελέσματα ερευνών που αποδεικνύουν το αντίθετο για το ρόλο της σταθερής εργασίας, υποκρύπτοντας το αντιπαραγωγικό πελατειακό σύστημα δόμησης και λειτουργίας του δημόσιου τομέα.

4.2. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΛΛΑΞΟΥΝ

Η ανάσχεση της αποδιάρθρωσης των εργασιακών σχέσεων στον δημόσιο τομέα προϋποθέτει την αλλαγή πλεύσης του πλαισίου λειτουργίας των επιχειρήσεων από την προσήλωσή τους σε ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια και στο πέρασμά τους σε μια ανάπτυξη με όρους δημόσιου συμφέροντος με αξιοκρατικό πλαίσιο λειτουργίας και κατάργηση του πελατειακού συστήματος (δημόσιο και κοινωνικό έλεγχο). Σε αυτό το πλαίσιο οι εργασιακές σχέσεις στο δημόσιο τομέα αποτελούν τον κινητήριο μοχλό για τη συνολική αναβάθμιση της εργασίας στον ελληνικό χώρο. Παράλληλα ενισχύεται η πλήρης και σταθερή απασχόληση και η αναβάθμιση των εργασιακών σχέσεων ως κριτήριο καθοριστικό για την αύξηση της παραγωγικότητας στο δημόσιο τομέα ενώ καταργείται το φαινόμενο των πολλαπλών ταχυτήτων σε επίπεδο δικαιωμάτων ώστε η αντιμετώπιση του προσωπικού να γίνεται με ενιαίους κανόνες και με σεβασμό στη νομοθεσία ώστε το Κράτος εργοδότης να αποτελεί το θετικό παράδειγμα προς μίμηση αντί του αντιθέτου που ισχύει σε πολλές περιπτώσεις σήμερα.

4.3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΡΩΝ

- Κατάργηση του ΠΔ 164/04 και μονιμοποίηση όλων των εργαζομένων που καλύπτουν πάγιες ανάγκες στον δημόσιο τομέα.

- Κατάργηση του φαινομένου συνύπαρξης προσωπικού με σχέσεις δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου στον ίδιο εργασιακό χώρο με την μόνη απόδοση του καθεστώτος του δημόσιου υπαλλήλου.
- Κατάργηση του Ν.3429/85 και των αλλαγών που αφορούν στη διαφοροποίηση ανάμεσα στο νεοπροσλαμβανόμενο, και το υφιστάμενο προσωπικό, στη μονομερή αλλαγή του εργασιακού καθεστώτος του «μόνιμου» προσωπικού με υπουργική απόφαση και τις τροπολογίες που αίρει τη δυνατότητα μονομερούς προσφυγής των εργαζομένων στον ΟΜΕΔ.
- Καθιέρωση αξιοκρατικού πλαισίου λειτουργίας στον δημόσιο τομέα και καταπολέμηση της αναπαραγωγής και διαιώνισης των πελατειακών σχέσεων σε όλο το φάσμα της ιεραρχικής δομής και λειτουργίας τους.

4.4. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

Στις μέρες μας, παρουσιάζεται σημαντικό έλλειμμα στη θεσμική κατοχύρωση των συλλογικών εργασιακών δικαιωμάτων στη χώρα μας (θεσμοί συλλογικής εκπροσώπησης, συνδικαλισμός, συλλογική διαπραγμάτευση, απεργία). Αποτέλεσμα αυτού, είναι να μην ανταποκρίνονται στα σύγχρονα δεδομένα και κυρίως στις ιδιαιτερότητες της ελληνικής αγοράς εργασίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι σήμερα μόνο στο 2% των επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα υπάρχει οποιαδήποτε μορφή εκπροσώπησης των εργαζομένων τη στιγμή που η κυριαρχία των μικρών επιχειρήσεων (98% μέχρι 20 εργαζόμενους) απαιτεί ειδικές ρυθμίσεις ώστε η ανάγκη συλλογικής εκπροσώπησης των εργαζομένων να καλύπτεται στο ευρύτερο φάσμα των ΜΜΕ που απασχολούν και τη συντριπτική πλειοψηφία των μισθωτών. Επιπλέον, το στενό θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των συνδικάτων δεν είναι δυνατόν να περιλάβει ενιαία συνδικαλιστική εκπροσώπηση σε ενιαίους χώρους όπου καταγράφεται ευρύτατο φάσμα απασχόλησης εργαζομένων από διαφορετικούς κλάδους οικονομικής δραστηριότητας (πχ. Αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος, The Mall κλπ). Η ίδια στενή λογική του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου των συλλογικών εργασιακών σχέσεων που αδυνατεί να προσαρμοσθεί στα σύγχρονα οικονομικά δεδομένα εκδηλώνεται και με τη μη αναγνώριση θεσμών συλλογικής εκπροσώπησης των εργαζομένων στο

επίπεδο ομίλων επιχειρήσεων όπως συνδικαλιστικές οργανώσεις ή συμβούλια εργαζομένων καθώς και το δικαίωμα στις συλλογικές διαπραγματεύσεις και στις συλλογικές συμβάσεις στο επίπεδο αυτό.

Τέλος, καταγράφεται η έλλειψη ουσιαστικού συντονισμού των δυνάμεων της εργασίας σε διεθνοποιημένο επίπεδο και η ιδιαίτερα περιορισμένη συμμετοχή του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος σε συντονισμένες θεσμικές παρεμβάσεις διεθνοποιημένου χαρακτήρα με στόχο την ενίσχυση της συλλογικής παρέμβασης της εργασίας σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο για την ενίσχυση των ατομικών εργασιακών δικαιωμάτων και την καθιέρωση και ανάπτυξη των αντίστοιχων συλλογικών όπως οι ευρωπαϊκές συλλογικές διαπραγματεύσεις και συμβάσεις, η ευρωπαϊκή, η ενίσχυση του ρόλου των ευρωπαϊκών συμβουλίων στις πολυεθνικές επιχειρήσεις.

Η απουσία εκπροσώπησης των εργαζομένων στις μικρές επιχειρήσεις που χαρακτηρίζουν την ελληνική αγορά εργασίας έχει πολλαπλές αρνητικές επιδράσεις για τις εργασιακές σχέσεις. Πρώτον, στερεί από τη μεγάλη πλειοψηφία των εργαζομένων να έχουν φωνή εκπροσώπησης στον εργασιακό χώρο και τη δυνατότητα παρέμβασης υπέρ των συμφερόντων τους. Δεύτερον, ενθαρρύνει την ασυδοσία των εργοδοτών και τις συχνότερες παραβιάσεις της νομοθεσίας. Τέλος, ευνοεί τη διατήρηση της συνδικαλιστικής πυκνότητας στην Ελλάδα σε χαμηλά επίπεδα σε συνδυασμό με τις χρόνιες παθολογίες των ελληνικών συνδικάτων όπως η οργανωτική πολυδιάσπαση των 3700 πρωτοβάθμιων και των 200 δευτεροβάθμιων σωματείων, η έντονη παραταξιοποίηση και η έλλειψη οικονομικής αυτοδυναμίας. Παράλληλα, η απουσία θεσμών συλλογικής εκπροσώπησης της εργασίας απέναντι σε φαινόμενα γεωγραφικής συγκέντρωσης ή και κεντρικού σχεδιασμού οικονομικών δραστηριοτήτων (πχ. όμιλοι επιχειρήσεων, κεντρική διεύθυνση χώρων όπως το Ελ. Βενιζέλος) ευνοούν τη δυνατότητα ευέλικτων ελιγμών των εργοδοτικών κέντρων σε βάρος της εργασίας και την αδυναμία των εργαζομένων να εκπροσωπηθούν ενιαία και να παρέμβουν αποτελεσματικά απέναντι σε κεντρικούς σχεδιασμούς που διαμορφώνουν την απασχόληση και πολλές πτυχές των εργασιακών σχέσεων.

4.5. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΛΛΑΞΟΥΝ

Σε εθνικό επίπεδο θα πρέπει να υπάρχει η προσαρμογή των κανόνων λειτουργίας της θεσμικής παρέμβασης των εργαζομένων στη βάση της πραγματικότητας που διέπει την ελληνική αγορά εργασίας απέναντι σε μία λειτουργία που αδυνατεί να συμπεριλάβει τον κύριο όγκο των αναγκών που αφορούν στους εργαζόμενους στην Ελλάδα. Παράλληλα, απαιτείται η προσαρμογή του τρόπου συλλογικής εκπροσώπησης της εργασίας και στα σύγχρονα οικονομικά δεδομένα με στόχο την αποτελεσματικότερη παρέμβασή τους απέναντι σε φαινόμενα συγκέντρωσης και συγκεντροποίησης του κεφαλαίου με τις εξαγορές, συγχωνεύσεις και τη λειτουργία επιχειρηματικών ομίλων κλαδικού, πολυκλαδικού και πολυεθνικού χαρακτήρα. Τέλος, η προσαρμογή στα νέα δεδομένα απαιτεί και την «εθνική» συμβολή στην ανάπτυξη μορφών παρεμβάσεων, συντονισμού και θεσμικών κατακτήσεων σχετικά με τη συλλογική εκπροσώπηση των δυνάμεων της εργασίας σε ευρωπαϊκό και ευρύτερα διεθνοποιημένο επίπεδο.

4.6. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΡΩΝ

Ως πρόσθετα μέτρα πολιτικής που αφορούν στη λειτουργία του ίδιου του συνδικαλιστικού κινήματος που με όρους αυτονομίας θα πρέπει να διαμορφώσει τους όρους για την προσέλκυση των νέων κοιτασμάτων της μισθωτής απασχόλησης (γυναίκες, νέους, ευέλικτους, μετανάστες) και την αντιμετώπιση των προβλημάτων της οργανωτικής του πολυδιάσπασης και κατακερματισμού, των διαλυτικών εκδηλώσεων της παραταξιοποίησης, των προβλεπόμενων εξαρτήσεων που συνεπάγεται η έλλειψη της οικονομικής αυτοδυναμίας και πόρων ώστε να στηρίζεται στα μέλη του, και του περιορισμένου διεθνοποιημένου προσανατολισμού στη δράση του, προτείνονται τα εξής μέτρα πολιτικών θεσμικών παρεμβάσεων για την ενίσχυση των συλλογικών εργασιακών δικαιωμάτων.

- Καθιέρωση της εκπροσώπησης των εργαζομένων στις επιχειρήσεις που στερούνται συλλογικής εκπροσώπησης και που απασχολούν περισσότερους από 5 εργαζόμενους. Ειδικότερα:

- Καθιέρωση του θεσμού του εκπροσώπου των εργαζομένων με καθολική ψηφοφορία στις επιχειρήσεις άνω των 5 εργαζομένων όταν δεν υπάρχει άλλη συλλογική εκπροσώπηση.
- Καθιέρωση του συνδικαλιστικού εκπροσώπου από συνδικαλιστική οργάνωση (πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια) που καλύπτει τον εργασιακό χώρο για τις επιχειρήσεις που απασχολούν περισσότερους από 10 εργαζόμενους.
- Καθιέρωση συλλογικών εργασιακών δικαιωμάτων σε σύνθετες δομές οικονομικής δραστηριότητας.
- Αναγνώριση των θεσμών των συμβουλίων των εργαζομένων και της συνδικαλιστικής εκπροσώπησης σε επίπεδο ομίλου επιχειρήσεων.
- Αναγνώριση της συλλογικής εκπροσώπησης εργαζομένων (συμβούλιο εργαζομένων, συνδικαλιστική εκπροσώπηση) σε ενιαίους γεωγραφικούς χώρους σύνθετης, πολυκλαδικής, οικονομικής δραστηριότητας (αεροδρόμια, πολυχώροι εμπορικών δραστηριοτήτων).
- Αναγνώριση του δικαιώματος στη συλλογική διαπραγμάτευση στους ομίλους επιχειρήσεων.

4.7. ΟΙ ΘΕΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Οι στόχοι που αναφέρονται στη σχετική θεωρία περί ιδιωτικοποιήσεων δημοσίων δραστηριοτήτων και κατά καιρούς έχουν αναφερθεί ως δικαιολογητική βάση στα διάφορα προγράμματα ιδιωτικοποίησης δημοσίων επιχειρήσεων είναι:

Η μείωση του μεγέθους του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Ένας στόχος των ιδιωτικοποιήσεων, που προβάλλεται συνήθως, είναι η μείωση του δημόσιου τομέα γενικότερα και του ευρύτερου δημόσιου τομέα ειδικότερα. Η επέκταση της κρατικής δραστηριότητας, η οποία επήλθε μεταπολεμικά στις περισσότερες χώρες ως αποτέλεσμα συγκεκριμένων πολιτικών που εφαρμόστηκαν για την αντιμετώπιση κυρίως της ανεργίας και του πληθωρισμού, είναι η βασική αιτία που τα περιθώρια δράσης του ιδιωτικού τομέα συρρικνώθηκαν, με αποτέλεσμα η οικονομική ανάπτυξη να

παρουσιάζει σημαντική κάμψη και η ανεργία να αυξάνεται.²⁴

Η βελτίωση της διανομής του εισοδήματος και του πλούτου.

Κατά καιρούς, έχει υποστηριχτεί ότι οι ιδιωτικοποιήσεις θα δίνουν τη δυνατότητα στους εργαζομένους των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων να αποκτήσουν μετοχές της ιδιωτικοποιημένης δημόσιας επιχείρησης, και μάλιστα οι τιμές των μετοχών θα είναι μικρότερες από τις τιμές των ίδιων μετοχών στην αγορά, ώστε αυτό να συμβάλει στη δικαιότερη διανομή του πλούτου. Στη δικαιότερη διανομή του εισοδήματος και του πλούτου υποστηρίζεται, επίσης, ότι συμβάλλει και η δημιουργία δυνατότητας αγοράς μετοχών δημοσίων επιχειρήσεων στο ευρύτερο κοινό με την ιδιωτικοποίησή τους. Επικριτές των ιδιωτικοποιήσεων έχουν υποστηρίξει ότι η διανομή του εισοδήματος θα καταστεί πιο άνιση με τις ιδιωτικοποιήσεις, γιατί οι ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις δεν εφαρμόζουν ενιαία τιμολόγια στις υπηρεσίες τους, με αποτέλεσμα να υπάρχει εξασθένηση της «σταυροειδούς επιδότησης», και αυτό θα οδηγήσει σε εξασθένηση των εισοδημάτων των χαμηλά εισοδηματικών τάξεων.

Η εξασθένηση της δύναμης των εργατικών οργανώσεων.

Η εξασθένηση της δύναμης των εργαζομένων στις ιδιωτικοποιημένες δημόσιες επιχειρήσεις είναι ένας άλλος σημαντικός λόγος, που συνήθως προβάλλεται υπέρ της ιδιωτικοποίησης των δημοσίων επιχειρήσεων. Ωστόσο, ο λόγος αυτός αμφισβητείται από ορισμένους, δεδομένου ότι αυτή η δύναμη των εργατικών οργανώσεων δεν επηρεάζεται από το ιδιοκτησιακό καθεστώς των επιχειρήσεων.

Η μείωση των πολιτικών παρεμβάσεων.

Με την ιδιωτικοποίηση των δημοσίων επιχειρήσεων υποστηρίζεται ότι θα μειωθούν οι πολιτικές παρεμβάσεις στις διοικήσεις των επιχειρήσεων, με

²⁴ Καραγιάννη Στέλλα (2008) Οικονομική ανάλυση και πολιτική : Αρχές δημοσίων οικονομικών / Τόμος Γ (ΔΕΟ 34), ΕΑΠ (ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ), ΠΑΤΡΑ

αποτέλεσμα οι αποφάσεις να λαμβάνονται με ορθολογικότερο οικονομικά τρόπο και με άμεση συνέπεια στην οικονομική αποτελεσματικότητα. Ωστόσο, οι επικριτές των ιδιωτικοποιήσεων υποστηρίζουν ότι μέσω αυτών επιδιώκεται άντληση πολιτικού οφέλους υπέρ του κυβερνώντος κόμματος. Η ιδιωτικοποίηση είναι μία πολιτική, η οποία είναι ελκυστική στους ψηφοφόρους που έχουν τη δυνατότητα να αγοράσουν μετοχές με τιμές χαμηλότερες από τις τιμές της αγοράς. Μέχρι οι μικροεπενδυτές να αντιληφθούν ότι το κέρδος μπορεί να είναι μόνο λογιστικό, το κυβερνών κόμμα θα αποκομίσει πολιτικό όφελος για τις επικείμενες εκλογές²⁵.

Ολοκληρώνοντας την παρούσα ενότητα, παρατηρούμε ότι μέσα από τις ιδιωτικοποιήσεις, προκύπτει σε κάποιες περιπτώσεις αρνητικός αντίκτυπος και σε άλλες, θετικός. Πέρα από τα αρνητικά στοιχεία που προαναφέραμε σε σχέση με τα εργασιακά θέματα, πολλές φορές η ιδιωτικοποίηση συμβάλει σε μεγαλύτερη αποδοτικότητα των εργαζομένων, στην καταπολέμηση της συντεχνιακής λογικής στις συλλογικές διαπραγματεύσεις μεταξύ συνδικαλιστών και εργοδοσίας. Τέλος, η χειραγώγηση των συνδικαλιστών από τα πολιτικά είναι μικρότερη.

²⁵ Καραγιάννη Στέλλα (2008) Οικονομική ανάλυση και πολιτική : Αρχές δημοσίων οικονομικών /Τόμος Γ (ΔΕΟ 34), ΕΑΠ (ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ), ΠΑΤΡΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : Ο ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΤΕ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΜΙΛΟΥ

Ο Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών της Ελλάδος (ΟΤΕ Α.Ε.) είναι η μεγαλύτερη εταιρεία τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα, η οποία προσφέρει υπηρεσίες σε καταναλωτές, ελληνικές και ξένες επιχειρήσεις καθώς και σε κρατικούς φορείς.

Ο Όμιλος ΟΤΕ απασχολεί συνολικά περίπου 30.000 άτομα σε 6 χώρες (Ελλάδα, Ρουμανία, Σερβία, Βουλγαρία, ΠΓΔΜ και Αλβανία).

Ο Όμιλος ΟΤΕ προσφέρει εκτός από σταθερή και κινητή τηλεφωνία, διαδυκτιακή πρόσβαση, ευρυζωνικές συνδέσεις, ISDN, δορυφορικές συνδέσεις, επικοινωνία δεδομένων υψηλών ταχυτήτων και υπηρεσίες μισθωμένων γραμμών.

Ο ΟΤΕ είναι μία από τις πέντε μεγαλύτερες εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αθηνών σύμφωνα με την κεφαλαιοποίηση, ενώ οι μετοχές του διαπραγματεύονται στα διεθνή χρηματιστήρια της Νέας Υόρκης και του Λονδίνου.

Ο Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος (ΟΤΕ) ιδρύθηκε το 1949 και είναι σήμερα ένας από τους κορυφαίους ομίλους εταιρειών στην Ελλάδα και μεταξύ των πρώτων δέκα τηλεπικοινωνιακών οργανισμών της Ευρώπης. Εκτός από την Ελλάδα, ο ΟΤΕ δραστηριοποιείται και σε διεθνές επίπεδο και κυρίως στις αγορές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Μέσης Ανατολής. Ο ΟΤΕ αποτελεί πόλο έλξης για πολλές άλλες εταιρείες και στο δυναμικό του εντάσσονται διάφορες θυγατρικές εταιρείες με εντυπωσιακά αποτελέσματα, όπως η COSMOTE και η ΟΤΕnet.

Ο ΟΤΕ έχει αρχίσει τα τελευταία χρόνια μία διαδικασία αναδιοργάνωσης που του έχει εξασφαλίσει τη λειτουργία του ως ομίλου εταιρειών. Στα πλαίσια της

διεθνούς επενδυτικής στρατηγικής έχει εξαγοράσει σημαντικά μερίδια από άλλες εταιρείες και συνεργάζεται με ξένες τηλεπικοινωνιακές εταιρείες της Νοτιοανατολικής –κυρίως- Ευρώπης, αλλά και της Ασίας. Ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά του ΟΤΕ ήταν ο μονοπωλιακός του χαρακτήρας, καθώς αποτελούσε τον μοναδικό φορέα παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών. Από τις αρχές του 2001, όμως, ο ΟΤΕ έπαψε να δρα ως μονοπωλιακός οργανισμός και λειτουργεί σε πλήρες ανταγωνιστικό περιβάλλον με αρκετές εταιρείες πλέον να δραστηριοποιούνται στο χώρο, αν και καμία δεν μπορεί να φτάσει τον ΟΤΕ σε επίπεδο κάλυψης δικτύου²⁶.

Η εταιρεία παρέχει εργασία σ' ένα μεγάλο πληθυσμιακό εύρος, καθώς το προσωπικό του ΟΤΕ στα τέλη του 2003 έφτανε τους 18.545 υπαλλήλους . Το προηγούμενο έτος εκπαιδεύτηκαν συνολικά 9.880 υπάλληλοι σε 834 εκπαιδευτικά σεμινάρια, τα οποία διοργανώθηκαν από το Εκπαιδευτικό Κέντρο του ΟΤΕ και αφορούσαν εμπορικά θέματα και νέες τεχνολογίες. Η αναλυτική κατανομή Προσωπικού, κατά στάθμη εκπαίδευσης, μαρτυρά πως η συντριπτική πλειοψηφία των υπαλλήλων προέρχεται από την μέση εκπαίδευση (55,49%), ενώ ακολουθούν όσοι έχουν τελειώσει ΤΕΙ και ισότιμα ιδρύματα (17,55%). Μόλις ένα 13,95% έχει στοιχειώδη εκπαίδευση, ενώ ανώτατη εκπαίδευση διαθέτει το 13,01% των υπαλλήλων της εταιρείας.

5.1. Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΟΤΕ

Η περίπτωση ιδιωτικοποίησης του κλάδου των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, όπως άλλωστε και στις περισσότερες χώρες στην Ευρώπη, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της πολιτικής των ιδιωτικοποιήσεων στην Ελλάδα με σοβαρές επιπτώσεις τόσο στην απασχόληση όσο και στις εργασιακές σχέσεις στον κλάδο.

²⁶ ΟΤΕ(2005), Επιχειρησιακός Σχεδιασμός 2006-2008

Πιο αναλυτικά, η ιδιωτικοποίηση του Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος (ΟΤΕ) σχεδιάστηκε μεταξύ 1991 και 1993 στο πλαίσιο του Ν. 2000/1991 "Περί Αποκρατικοποίησης", ενώ το πρώτο βήμα για την εφαρμογή της απελευθέρωσης του ΟΤΕ έγινε τον Ιούλιο του 1992 στο πλαίσιο Ν. 2065/1992 για την "Απελευθέρωση της αγοράς τηλεπικοινωνιών", νόμος ο οποίος χωρίς ουσιαστικά να αλλάζει, τροποποιήθηκε στην συνέχεια με τον Ν. 2075/1992. Το δεύτερο βήμα της απελευθέρωσης έγινε τον Αύγουστο του 1993 με την ψήφιση του Ν. 2167/1993 ο οποίος προέβλεπε την ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ μέσω της εκχώρησης του management και πακέτου μετοχών 35% σε ιδιώτη στρατηγικό επενδυτή και με την διακίνηση του 14% των μετοχών μέσω χρηματιστηρίου. Ωστόσο, με την αντίδραση των συνδικάτων ο σχετικός νόμος καταργήθηκε χωρίς να εφαρμοστεί στην πράξη. Ουσιαστικά λοιπόν, η πρώτη μετοχοποίηση πραγματοποιείται το 1996 στο πλαίσιο του Ν. 2257/1994 ο οποίος αντικαθιστά τον Ν. 2167/1993 και προβλέπει την μετοχοποίηση του 25% του ΟΤΕ μέσω χρηματιστηρίου. Σε υλοποίηση του νόμου αυτού πραγματοποιείται το 1996 η πρώτη μετοχοποίηση του ΟΤΕ με την διάθεση του 8% των μετοχών μέσω χρηματιστηρίου, ενώ το 1997 διατίθεται το 12% των μετοχών. Στην συνέχεια με τροποποίηση του Ν. 2167/1993 προβλέπεται η εκχώρηση του 49% των μετοχών αντί του 25% και ακολουθούν δύο ακόμη μετοχοποιήσεις, η πρώτη 15% το 1998 και η δεύτερη 14% το 1999. Να σημειωθεί, ότι και στις τέσσερις φάσεις μετοχοποίησης παραχωρήθηκε στους εργαζόμενους το δικαίωμα αγοράς περιορισμένου αριθμού μετοχών με μικρή έκπτωση.

Ο Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών της Ελλάδας, έχει σημαντικότερα οικονομικά αποτελέσματα τα τελευταία χρόνια, προσφέρει νέα προϊόντα, πραγματοποιεί μεγάλες επενδύσεις στο εσωτερικό και το εξωτερικό της χώρας, κ.ά. Στην πράξη ο ΟΤΕ ακολουθεί ένα πενταετές επιχειρησιακό σχέδιο που προέκυψε μετά από σημαντική προσπάθεια και ανάλυση, το οποίο εξειδικεύεται σε συγκεκριμένες ενέργειες και πράξεις σε ετήσια βάση. Η εξειδίκευση περιέχει οικονομικά στοιχεία, επενδυτικά σχέδια, ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό της τεχνολογίας, στοιχεία ανθρώπινου δυναμικού κ.ά.

Το πενταετές επιχειρησιακό σχέδιο του ΟΤΕ κινείται κατά μήκος οκτώ πολιτικών κατευθύνσεων:

Πρώτο, μια πολιτική αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού, για να μπορέσει ο ΟΤΕ να κρατήσει την κυρίαρχη θέση που κατέχει σήμερα και να υπερβεί τα σοβαρά προβλήματα ανταγωνισμού, που τίθενται από την απελευθέρωση των αγορών και την παγκοσμιοποίηση των οικονομικών συναλλαγών και καταναλωτικών προτύπων. Για το σκοπό αυτό, ο ΟΤΕ πραγματοποιεί αλλαγές στο δίκτυο και τις υποδομές του, διευρύνει τα διεθνή του δίκτυα, δημιουργεί σχέσεις φιλίας και συνεργασίας με διεθνείς τηλεπικοινωνιακούς οργανισμούς και εταιρείες. Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής και της συμπεριφοράς του ΟΤΕ εντάσσεται και η είσοδός του στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών κατά 24% του μετοχικού του κεφαλαίου και η νέα είσοδός του κατά ένα σημαντικό ποσοστό αυτό το χρόνο. Εντάσσεται ακόμα το έκτακτο πρόγραμμα επενδύσεων στα ψηφιακά και δορυφορικά δίκτυα, κινητή τηλεφωνία, καλωδιακή τηλεόραση και άλλα.

Δεύτερο, μια πολιτική αποκέντρωσης του έργου του και δημιουργίας ευέλικτων επιχειρησιακών σχημάτων με σκοπό τη δημιουργία κέντρων αποτελέσματος στις κεντρικές υπηρεσίες και την περιφέρεια, όπως και με την παρουσία πολλών θυγατρικών εταιρειών σε τομείς συμπληρωματικούς στις εν γένει δραστηριότητές του. Όπως π.χ. στην κινητή τηλεφωνία, το τηλεπικοινωνιακό leasing, τη δορυφορική τηλεφωνία, το Internet κ.ά.

Τρίτο, μια πολιτική συνεργασιών και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στον ευρύτερο χώρο της Βαλκανικής και της πρώην ανατολικής Ευρώπης με κατασκευαστικά έργα αλλά και με προοπτική να συμμετάσχει όλο και περισσότερο στο μετοχικό κεφάλαιο των τοπικών οργανισμών τηλεπικοινωνιών, οι οποίοι ιδιωτικοποιούνται.

Τέταρτο, μια οργανωμένη πολιτική για τους πελάτες του, λαμβάνοντας υπόψη τις απαιτήσεις της κοινωνίας, τις ανάγκες των επιχειρήσεων αλλά και τις πιέσεις του ευρύτερου χώρου της αγοράς για βελτίωση των προϊόντων και των υπηρεσιών.

Πέμπτο, μια πολιτική νέων σχέσεων με τη βιομηχανία και τους προμηθευτές του με δύο βασικές προϋποθέσεις: την προηγμένη τεχνολογία και τις ανταγωνιστικές τιμές, σε μια προοπτική ανατροπής της λογικής, όπου οι προμηθευτές καθόριζαν τις ανάγκες του οργανισμού.

Έκτο, μια πολιτική για δυναμική σχέση με τους εργαζομένους και το συνδικαλιστικό κίνημα. Ο ΟΤΕ επιδιώκει μια νέα ποιοτική σχέση με τους εργαζομένους, που να βασίζεται σε διάλογο, συναίνεση και νέες εργαστηριακές σχέσεις μέσα από τις οποίες να αναδεικνύεται η προσωπικότητα και ο ρόλος τους. Στην προσπάθειά του να δημιουργήσει υψηλά πρότυπα επιχειρησιακής λειτουργίας θέλει εργαζομένους αφοσιωμένους στη δουλειά τους, ικανοποιημένους στο χώρο εργασίας τους, με διακριτούς ρόλους, υψηλές αμοιβές αλλά με βάση αμοιβαία αποδεκτούς κανόνες δεοντολογίας.

Έβδομο, μια πολιτική σχέσεων με την κυβέρνηση και το κράτος, η οποία βασίζεται στο γεγονός ότι η κυβέρνηση νομοθετεί, χαράζει πλαίσια πολιτικής, υπογράφει συμφωνίες και επιχειρησιακά συμβόλαια με τους επικεφαλής των Δημόσιων Επιχειρήσεων και αποφασίζει για το μέλλον της, με βάση αποτελέσματα και γενικότερη πολιτική της.

Ογδοο, μια πολιτική με την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών. Οι σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση καθορίζουν τα ευρύτερα πλαίσια δράσης του ΟΤΕ στην ελληνική αγορά αλλά και στην ευρύτερη ευρωπαϊκή και παγκόσμια αγορά και ως εκ τούτου χρειάζεται γνώση και διαπραγματευτικές ικανότητες. Οι σχέσεις με την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών αποκτούν ιδιαίτερη σημασία στην εποχή μας, γιατί από αυτή καθορίζονται αρχές λειτουργίας του ελεύθερου ανταγωνισμού που επιθυμεί ο ΟΤΕ να ισχύσουν για όλους χωρίς εξαιρέσεις.

Αν ό,τι προηγήθηκε αποτελεί ένα οργανωμένο πρόγραμμα μικρών και μεγάλων αλλαγών στον ΟΤΕ, δηλαδή ένα μεταρρυθμιστικό σχέδιο, «πώς αντιδρούν οι κοινωνικοί εταίροι προς τους οποίους απευθύνεται;» Η απάντηση είναι προφανές ότι δεν είναι εύκολη. Γι' αυτό και είναι πολύ γενική. Φαίνεται ότι το αποτέλεσμα μπορεί να είναι θετικό για τον ΟΤΕ, στο τέλος.

Υπάρχει μια συγκυρία που ευνοεί ένα τέτοιο αποτέλεσμα και η μέχρι σήμερα στάση πολλών από τους κοινωνικούς εταίρους το επιβεβαιώνει. Η κυβέρνηση τείνει να μην ασχολείται με τρέχοντα θέματα και επιχειρεί να αποκτήσει ρόλο στα θέματα πολιτικής. Η διοίκηση επιχειρεί να ανταποκριθεί στο μέγα ζητούμενο, που είναι η δημιουργία και εφαρμογή εκσυγχρονιστικών μεταρρυθμίσεων.

Οι εργαζόμενοι εμφανίζονται προβληματισμένοι και έτοιμοι να υιοθετήσουν τη νέα άποψη μόλις γίνει περισσότερο συγκεκριμένη, ενώ το συνδικαλιστικό κίνημα αντιμετωπίζει τα πράγματα με μετριοπάθεια, χωρίς να παίρνει, όμως, πρωτοβουλίες συμμετοχής και πρωτοπορίας στις αλλαγές. Οι πελάτες αναγνωρίζουν την πρόοδο που έχει γίνει στην παροχή υπηρεσιών, αλλά γίνονται όλο και απαιτητικότεροι στα θέματα της ποιότητας και των τιμολογίων. Οι προμηθευτές αντιλαμβάνονται ότι τα πράγματα μεταβάλλονται και ότι σύντομα ο ΟΤΕ θα είναι σε θέση να θέσει τους δικούς του όρους και κρατούν στάση αναμονής. Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαπραγματεύεται περισσότερο με την κυβέρνηση παρά με τον ΟΤΕ και είναι ένα σημείο που χρειάζεται πολλή προσπάθεια για τη δημιουργία σχέσεων αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Τέλος, η σχέση με την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών χρειάζεται προσπάθεια, για να γίνει ουσιαστική και αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

27

5.2. Η ΕΠΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΟΤΕ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Σύμφωνα με την Διεύθυνση ανθρώπινου δυναμικού του ΟΤΕ ο αριθμός προσωπικού στον ΟΤΕ προβλέπεται να μειωθεί από 26.000 εργαζόμενους το 1996 σε 16.000 εργαζόμενους μέχρι το έτος 2010. Το 1995 στα πλαίσια ειδικής επιχειρησιακής συλλογικής σύμβασης συμφωνήθηκε μεταξύ των μερών σύστημα εθελοντικής αποχώρησης, σύμφωνα με το οποίο έχουν ήδη αποχωρήσει 4.000 εργαζόμενοι. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παραχώρησε η

²⁷ <http://www.opek.org>.

διεύθυνση προσωπικού του ΟΤΕ θίγονται όλες οι θέσεις εργαζομένων, κυρίως όμως το τεχνικό προσωπικό.

Όσον αφορά την συνδικαλιστική πυκνότητα σημειώνεται σημαντική αλλαγή που αφορά στις νέες προσλήψεις που πραγματοποιήθηκαν μετά την πρώτη μετοχοποίηση, σε θέσεις κυρίως υψηλής ειδίκευσης. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι ενώ η συνδικαλιστική πυκνότητα κάλυπτε το 98% περίπου των εργαζομένων, στις νέες προσλήψεις δεν ξεπερνά το 30%, 100 δηλαδή εργαζόμενοι σε σύνολο 500.

Σχετικά με τους μισθούς, η Ομοσπονδία Εργαζομένων (ΟΜΕ-ΟΤΕ) στον ΟΤΕ αναφέρει πάγωμα των μισθών με αποτέλεσμα το μισθολόγιο του ΟΤΕ να είναι το χαμηλότερο απ' όλες τις ΔΕΚΟ, ενώ αναφορικά με το κόστος εργασίας αναφέρει σημαντική μείωση με παράλληλη αύξηση της παραγωγικότητας. Ωστόσο, σύμφωνα με την ΟΜΕ-ΟΤΕ η αύξηση της παραγωγικότητας είναι αποτέλεσμα της ραγδαίας και γενικευμένης εισαγωγής νέας τεχνολογίας (ψηφιακή τεχνολογία και οπτικές ίνες), διαδικασία που πραγματοποιήθηκε το 1989 πολύ πριν από τη πρώτη μετοχοποίηση.

Αναφορικά με τις εργασιακές σχέσεις επισημαίνονται αλλαγές τόσο στην διαδικασία των συλλογικών διαπραγματεύσεων και στο περιεχόμενο αυτών, όσο και στην εκπροσώπηση των εργαζομένων στην επιχείρηση. Ειδικότερα, μειώθηκε ο αριθμός των εκλεγμένων εκπροσώπων των εργαζομένων στο Διοικητικό Συμβούλιο του ΟΤΕ από τρεις σε δύο και υποβαθμίστηκαν οι αρμοδιότητες του συμβουλίου εργαζομένων, ενώ καταργήθηκε και η Αντιπροσωπευτική Συνέλευση Κοινωνικού Ελέγχου (ΑΣΚΕ), τριμερής επιτροπή που είχε κυρίως τον έλεγχο των επενδύσεων. Όσον αφορά τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, η ΟΜΕ-ΟΤΕ επισημαίνει την ανελαστική στάση της Διοίκησης σε ορισμένα θέματα όπως οι ευελιξίες, στάση που επιβεβαιώνεται και με τον Νέο Κανονισμό Προσωπικού του ΟΤΕ ο οποίος προβλέπει την αύξηση του διευθυντικού δικαιώματος και των ευελιξιών. Αναφέρεται επίσης και η επιμονή της Διοίκησης για την σύνδεση των μισθών με την παραγωγικότητα, ζήτημα για το οποίο δεν έχει ακόμη επιτευχθεί συμφωνία με το συνδικάτο, ενώ έχει δημιουργηθεί ειδική μεικτή επιτροπή που ερευνά το θέμα. Ειδικότερα, σύμφωνα με την ΟΜΕ-ΟΤΕ η σύνδεση μισθών

και παραγωγικότητας αποτελεί ζήτημα οξύτατης σύγκρουσης με τα συνδικάτα, δεδομένου ότι η μέχρι στιγμής διαδικασία χορήγησης των πριμ παραγωγικότητας γίνεται με αδιαφανή τρόπο χωρίς αντικειμενικά και μετρήσιμα κριτήρια. Ωστόσο, η ΟΜΕ-ΟΤΕ συγκαταλέγει στις θετικές αλλαγές την δημιουργία Διεύθυνσης Ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων του ΟΤΕ, η οποία δημιουργήθηκε και άρχισε να λειτουργεί το 1998.

Συνολικά, σύμφωνα με την ΟΜΕ-ΟΤΕ η διάθεση του 49% των μετοχών του ΟΤΕ σε ιδιώτες, είχε αρνητικές επιπτώσεις τόσο στους μισθούς, στην κοινωνική ασφάλιση και στις εργασιακές σχέσεις στον κλάδο, όσο και στο κοινωφελές και κοινωνικό έργο της επιχείρησης. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση, η μετοχοποίηση του ΟΤΕ είχε σαν στόχο την χρηματοδότηση των επενδύσεων του ΟΤΕ, επιχείρημα που χρησιμοποιεί και στην περίπτωση των μετοχοποιήσεων που πρόκειται να ακολουθήσουν σε άλλες ΔΕΚΟ. Ωστόσο, η άποψη αυτή δέχεται κριτική τόσο από τα συνδικάτα όσο και από τους ίδιους τους μετόχους. Σύμφωνα με τα συνδικάτα του κλάδου, η μετοχοποίηση του ΟΤΕ στόχευε στην κάλυψη αναγκών του δημόσιου χρέους. Από την μεριά των μετόχων επισημαίνεται η ουσιαστική καθυστέρηση των επενδύσεων, ενώ παράλληλα εκφράζεται έντονη ανησυχία για την πτώση της μετοχής του ΟΤΕ από 8.000 σε 6.250 δρχ., την στιγμή μάλιστα που ο δείκτης του χρηματιστηρίου έχει υπερ-τριπλασιαστεί.

Επισημαίνεται επίσης, ότι στα πλαίσια του ανταγωνισμού που δημιουργεί η απελευθέρωση της αγοράς των τηλεπικοινωνιών κυρίως στο χώρο της κινητής τηλεφωνίας, το περιεχόμενο των εργασιακών σχέσεων επηρεάζεται σημαντικά με κύρια κατεύθυνση την αύξηση της ευελιξίας.

5.3. ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΟΤΕ

Όσο εύκολη είναι η διάγνωση, τόσο δύσκολη είναι η θεραπεία των αιτιών της αρρωστημένης κουλτούρας των πρώην κρατικών μονοπωλίων και ειδικότερα του ΟΤΕ. Κι εδώ είναι η μεγάλη πρόκληση στις διοικήσεις τους. Μετάλλαξη «transformation» δεν γίνεται δίχως να αλλάξει σε βάθος ο τρόπος που ο

εργαζόμενος - σε όλα τα επίπεδα - αντιμετωπίζει την επιχείρηση.

Η Διοίκηση που δοκιμάζει να αλλάξει τα πράγματα έχει να παλέψει με την πείρα δεκαετιών ότι «τίποτε δεν αλλάζει», «και άλλοι έλεγαν τα ίδια και έφαγαν τα μούτρα τους», κλπ.. Επίσης με κατηγορίες ότι προσπαθεί να επιβάλλει αντεργατικές ιδέες και συστήματα. Όμως η επιβίωση μιας οικονομικής μονάδας σε ανταγωνιστικό περιβάλλον απαιτεί την εφαρμογή ορισμένων αρχών όπως:

- Επιλογή άξιων και τίμιων στελεχών
- Κίνητρα στο προσωπικό
- Αυστηρή αξιολόγηση
- Μακροχρόνιο προγραμματισμό
- Χρηστή διαχείριση

Οι αρχές αυτές δεν έχουν τίποτε να κάνουν με ιδεολογίες. Δεν είναι ούτε νεοφιλελευθερισμός, ούτε στυγνός καπιταλισμός. Ισχύουν τόσο για ιδιωτικές όσο και για κρατικές επιχειρήσεις σε όλα τα μήκη και πλάτη. Δυστυχώς στην Ελλάδα έχει αποδειχτεί ότι στις κρατικές επιχειρήσεις οι αρχές αυτές δεν έχουν μπορέσει να εφαρμοστούν με συνέπεια και ιδίως με συνέχεια. Έτσι ο εργαζόμενος δικαιολογημένα αντιμετωπίζει κάθε προσπάθεια με σκεπτικισμό.

Είναι μεγάλη πρόκληση στην κάθε Διοίκηση να του αποδείξει ότι τα πράγματα μπορούν να αλλάξουν.

Ας δούμε τώρα πώς μια Διοίκηση ιεραρχεί τις ενέργειές της. Η μέχρι προσφάτως κρατική επιχείρηση είναι συνήθως ένας αριθμός από αυτονομημένα μαγαζιά που λειτουργούν ασυντόνιστα. Διάφορα κέντρα εξουσίας, πολλά με προσβάσεις και στήριξη έξω από την επιχείρηση.

Η πρώτη φροντίδα λοιπόν της Διοίκησης - αν θέλει να κάνει έργο - είναι να πάρει τον έλεγχο στα χέρια της. Αυτοί από τους οποίους θα πάρει τον έλεγχο,

χωρίζονται στις τρεις παρακάτω κατηγορίες:

- Κόμματα και πολιτικούς. Το πρόβλημα στον ΟΤΕ έχει περιοριστεί σημαντικά και αυτό αποτελεί μεγάλη ανακούφιση για μια Διοίκηση που έχει ανάγκη τον πολιτικό κόσμο για να διαμορφώσει κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο και για χίλια δυο άλλα που αφορούν την καθημερινή λειτουργία. Ο περιορισμός εξωτερικών παρεμβάσεων ενισχύει το κύρος και την αξιοπιστία της Διοίκησης απέναντι στο προσωπικό. Δημιουργεί επίσης καλή θέληση σε μερίδα τουλάχιστον του συνδικαλιστικού κινήματος. Ένας από τους στόχους νέου θεσμικού πλαισίου πρέπει να είναι να αποκλείσει την δυνατότητα επιστροφής σε νοσηρές συνήθειες του παρελθόντος.
- Οι συνδικαλιστές είναι η δεύτερη ομάδα την οποία πρέπει να αντιμετωπίσει μια νέα διοίκηση. Χρειάζεται υπομονή αλλά η πείρα έχει δείξει ότι κάτω από την πύρινη ρητορική κρύβεται αρκετός πραγματισμός. Επίσης, οι προερχόμενοι από την ίδια την επιχείρηση έχουν επίγνωση των προβλημάτων και πολύ συχνά γίνονται χρήσιμοι βοηθοί.
- Η τρίτη ομάδα που διεκδικεί τον έλεγχο είναι η πιο δύσκολη να εντοπιστεί. Είναι τα στελέχη εκείνα που εργάζονται εναντίον των συμφερόντων της επιχείρησης, είτε γιατί έχουν μάθει να μην πειθαρχούν, είτε, το χειρότερο, γιατί δουλεύουν για ίδιο λογαριασμό, σε συνεργασία με προμηθευτές και άλλους συναλλασσόμενους. Εξ ίσου σημαντική προτεραιότητα για μια νέα διοίκηση είναι να βρει στελέχη και να τα κινητοποιήσει. Μια τεράστια επιχείρηση όπως ο ΟΤΕ έχει ανάγκη από έναν μεγάλο αριθμό στελεχών σε όλα τα επίπεδα της διοίκησης και λειτουργίας.

Είναι επίσης απαραίτητο, ιδίως όταν ο οργανισμός βγαίνει από μία μακριά νάρκη κρατικισμού, να εμβολιαστεί με στελέχη από την αγορά. Άλλη μια δύσκολη δουλειά είναι να πετύχει το μίγμα.

Δεν φτάνουν όμως αυτά. Η επιβίωση δεν είναι στόχος που κινητοποιεί. Η διοίκηση οφείλει να θέσει στόχους, να δώσει στα στελέχη και σε όλο το προσωπικό κάποιο όραμα αλλά και κάποιο μήνυμα ότι το ατομικό τους συμφέρον βρίσκεται στην επιτυχία της επιχείρησης. Η μετάλλαξη δεν είναι αυτοσκοπός, ούτε τελειώνει ποτέ. Είναι ένας συνεχής αγώνας που για να αξίζει τον κόπο να δοθεί πρέπει να έχει καρπούς, τόσο ηθικής και επαγγελματικής ικανοποίησης όσο και υλικής.

Η μετάλλαξη είναι πολυσύνθετο έργο που απαιτεί την κινητοποίηση ολόκληρου του οργανισμού. Καμιά από τις δραστηριότητες δεν μένει έξω. Οργάνωση, τεχνολογία, εμπόριο, διαδικασίες, χρηματοοικονομικά και δεν πρέπει να ξεχνάμε την ανάγκη συνεχούς επαγγελματικής κατάρτισης και αναβάθμισης του προσωπικού.

Στην ΟΤΕ Α.Ε. σήμερα βρίσκονται σε εξέλιξη 36 μεγάλα έργα μετάλλαξης - projects. Προχωρούν παράλληλα με την τρέχουσα καθημερινή δουλειά που φροντίζει να λειτουργούν μερικά εκατομμύρια τηλεφωνικές συνδέσεις, να τοποθετούνται 50.000 νέες ευρυζωνικές προσβάσεις κάθε μήνα και πολλά άλλα με τα οποία θα ασχοληθούν άλλοι ομιλητές.

Ο ΟΤΕ βρίσκεται τώρα στην πιο κρίσιμη φάση της μετάλλαξής του. Δίνει κάθε μέρα την μάχη της αξιοπιστίας - τόσο εσωτερικά - προς το προσωπικό του - όσο και προς τα έξω. Η φάση αυτή απαιτεί προσπάθειες και θυσίες χωρίς να φαίνεται άμεσο αποτέλεσμα. Αυτό προκαλεί σε μερικούς αμφιβολίες και δισταγμούς. Όμως δεν υπάρχει άλλος τρόπος που να οδηγή στην επιτυχία.²⁸

²⁸ Βουρλούμης Π (2006). Εκδήλωση ΟΤΕAcademy με θέμα: "Transforming thw Business"

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : ΤΟ ΑΝΕΠΑΡΚΕΣ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ

Η συχνά κακή εμπειρία της επαφής με τις δημόσιες υπηρεσίες, η οποία περιλαμβάνει καθυστερήσεις, λάθη και αδικίες, συμπαρασύρει τις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς (ΔΕΚΟ) σε μια απαξιωτική εικόνα που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Την περίοδο 1981-2004 στη ΔΕΗ και στον ΟΤΕ έγιναν μεταρρυθμίσεις οι οποίες έδειξαν ότι ένας άλλος δημόσιος τομέας είναι εφικτός. Δεν συνέβη το ίδιο με την ΕΤΒΑ (που εν τέλει πουλήθηκε σε ιδιωτική τράπεζα) και την Ολυμπιακή (που κλυδωνίζεται επί δύο δεκαετίες), ενώ, όπως έδειξε η πορεία της ΔΕΗ μετά το 2004, η διαδικασία της μεταρρύθμισης δεν είναι γραμμική. Η αντίστροφη πορεία (πτώση κερδών, εμπλοκή των αλλαγών) είναι πιθανή όταν λείπουν το κατάλληλο πλαίσιο, το «κλίμα», οι κανόνες και η ηγεσία για την πραγματοποίηση της μεταρρύθμισης.

Το τελευταίο βιβλίο του Δημήτρη Β. Παπούλια, καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών και πρώην γενικού γραμματέα ΔΕΚΟ (1985-1987), προέδρου του ΟΤΕ (1996-1998) και της ΔΕΗ (2000-2004), αποκαθιστά την «τιμή» του δημοσίου τομέα. Η τιμή μιας δημόσιας επιχείρησης στην αγορά μπορεί να είναι υψηλή, εφόσον η σχετική διαδικασία γίνει προσεκτικά. Θα πρέπει να καθοριστούν ο τρόπος, η τιμή και η μεταβίβαση της τεχνογνωσίας της επιχείρησης. Οι δημόσιες επιχειρήσεις δεν αποτιμώνται μόνο σε χρήμα· αποτιμώνται με τη μορφή κοινωνικού κεφαλαίου, δηλαδή σωρευμένη εμπιστοσύνη της κοινωνίας προς αυτές, καθώς η μεταπολεμική ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και η βελτίωση της καθημερινής ζωής των πολιτών οφείλουν πολλά στις φθηνές παροχές ηλεκτρισμού και επικοινωνιών εκ μέρους του ΟΤΕ και της ΔΕΗ.²⁹

²⁹ Φάνης Ζ.,(2007), Προβληματισμός από ΥΜΕ για τις ιδιωτικοποιήσεις των ΔΕΚΟ, Η Ναυτεμπορική ON LINE Κυριακή, 14 Δεκεμβρίου 2008 07:00

6.1. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ

Το Δεκέμβριο του 2004, η Ελληνική Κυβέρνηση ανακοίνωσε την προκήρυξη διεθνούς διαγωνισμού για την πώληση των Ο.Α σε ιδιώτη, ο οποίος κατέληξε άγονος.

Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ερεύνησε τις καταγγελίες αεροπορικών εταιρειών, μεταξύ των οποίων και της Αεροπορίας Αιγαίου (Aegean Airlines), σχετικά με κρατικές ενισχύσεις που δόθηκαν παράνομα στην Ο.Α. και στις Ο.Α. το χρονικό διάστημα 1994-2004. Η απόφαση ήταν καταδικαστική, και αναγκάζει το ελληνικό κράτος να αναζητήσει από την Ο.Α. 111 εκατ. ευρώ μέσα στους επόμενους μήνες. Για να το πετύχει όμως αυτό, θα πρέπει να κηρύξει πτώχευση και να πουλήσει όλα της τα περιουσιακά στοιχεία. Η μετέωρη κατάσταση της Ολυμπιακής φαίνεται πως ζημιώνει περισσότερο τους επιβάτες της, οι οποίοι συχνά έρχονται αντιμέτωποι με απεργίες, στάσεις εργασίας, καθυστερήσεις και ακυρώσεις πτήσεων, όποτε συζητείται δημόσια το θέμα.

Ενόψει αυτών των προβλημάτων, το Υπουργείο Μεταφορών ανακοίνωσε το Σεπτέμβριο του 2008 ένα σχέδιο για τη δημιουργία μιας νέας εταιρείας, που θα εξαγοράσει το όνομα και το σήμα των Ο.Α. αλλά δεν θα έχει καμία απολύτως σχέση μαζί της. Το σχέδιο αυτό έχει εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Προβλέπει συρρίκνωση του πτητικού έργου της εταιρείας στο 65% του σημερινού και ιδιωτικοποίηση της νέας εταιρείας.

Η εταιρεία χωρίσθηκε σε τρία επιμέρους τμήματα (πτητικό έργο, επίγεια εξυπηρέτηση και τεχνική βάση) και προκηρύχθηκε διαγωνισμός για το κάθε τμήμα. Ο διαγωνισμός κηρύχθηκε άγονος και η κυβέρνηση έκανε έκκληση σε Έλληνες επιχειρηματίες. Η πρώτη που ανταποκρίθηκε σε αυτή την έκκληση ήταν η MIG του Ανδρέα Βγενόπουλου. Για τρεις εβδομάδες προχώρησε σε αποκλειστικές διαπραγματεύσεις με το ελληνικό δημόσιο. Μία ημέρα πριν από τη λήξη της περιόδου των 3 εβδομάδων, η Aegean Airlines και η Chrysler Aviation καταθέτουν νέες προσφορές. Αυτές απορρίπτονται, η πρώτη για

λόγους ανταγωνισμού και η δεύτερη για ζήτημα κεφαλαιακής επάρκειας της εταιρείας. Τελικά, τον Μάρτιο του 2009 η εταιρεία περνά υπό τον έλεγχο της MIG. Η οριστική συμφωνία για την εξαγορά της Ο.Α. από την MIG υπογράφηκε την Δευτέρα 23 Μαρτίου 2009, ενώ κανονίστηκε να αναλάβει τον πλήρη έλεγχο της Ολυμπιακής την 1η Οκτωβρίου 2009.

Η εικόνα της αεροπορίας έχει πληγεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια λόγω της έλλειψης αεροσκαφών και της ακύρωσης πτήσεων³⁰.

6.2. Ο ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΕΗ

Η ΔΕΗ Α.Ε. είναι σήμερα μία από τις μεγαλύτερες ελληνικές εταιρείες που διατηρεί ηγετική θέση στην ελληνική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Παράγει και διανέμει ηλεκτρική ενέργεια σε όλη την Ελλάδα, σε όλα τα νοικοκυριά και σε όλες τις παραγωγικές μονάδες της χώρας.

Η εταιρεία μπορεί να χαρακτηριστεί ως σύγχρονη αφού διακρίνεται από κερδοφορία, ανάπτυξη, προγραμματισμό και έλεγχο, ωστόσο ο δημόσιος χαρακτήρας της προσδίδει μικρό βαθμό ελευθερίας στην λήψη αποφάσεων για νέες επενδύσεις, για αναπτυξιακές δραστηριότητες, για τον τρόπο διοίκησης και ενισχύει την γραφειοκρατία που συνήθως χαρακτηρίζει έναν δημόσιο οργανισμό. Τα αρνητικά αυτά στοιχεία έχουν πολλές σημαντικές επιπτώσεις στην εταιρεία και είναι από μόνα τους ικανά να απειλήσουν την επιβίωση της κάτω από τις παρούσες συνθήκες του μονοπωλίου.

Έχει καταφέρει να είναι πλήρως καθετοποιημένη, με σαφείς στόχους και στρατηγική και νέα οργάνωση και εφαρμόζει με συνέπεια την περιβαλλοντική της πολιτική. Κύριος στρατηγικός στόχος της ΔΕΗ, μετά τη μετατροπή της σε Ανώνυμη Εταιρεία, είναι η μεγιστοποίηση της αξίας προς τους έχοντες έννομο συμφέρον όπως είναι οι μέτοχοι, εργαζόμενοι, συνεργαζόμενες επιχειρήσεις, Ελληνικό κράτος και οι πελάτες.

³⁰ <http://el.wikipedia.org>

6.2.1. ΔΕΗ Α.Ε.

Η αποκάλυψη της πρόθεσης της διοίκησης της ΔΕΗ να υπογράψει συμφωνία με το γερμανικό ενεργειακό κολοσσό RWE και με τη Χαλυβουργική ξεσήκωσε τους εργαζόμενους αλλά και τους κατοίκους των περιοχών που θα επιβαρυνθούν. Επί πλέον η κατασκευή ενεργειακών μονάδων με καύσιμο λιθάνθρακα έχει σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Οι κάτοικοι των περιοχών αντιδρούν. Επτά δήμαρχοι μαζί με τη γνωστή WWF σύνηψαν συμμαχία εναντίον της κατασκευής μονάδων λιθάνθρακα. Τέλος ανταγωνιστικές εταιρείες μεταξύ των οποίων η Ιντρακόμ, η Βιομηχανία Φωσφορικών Λιπασμάτων και η Ιταλική Edison κατέφυγαν σε νομική προσφυγή κατά του μνημονίου συνεργασίας της ΔΕΗ με την RWE, με το επιχείρημα ότι παραβιάζει το κοινοτικό δίκαιο περί υγιούς ανταγωνισμού. Η ιδιωτικοποίηση προσκρούει μερικές φορές και σε ενδοκαπιταλιστικούς ανταγωνισμούς.

6.2.2. ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΗΣ ΔΕΗ

Οι Κύριες Στρατηγικές Προτεραιότητες της Επιχείρησης είναι:

1. Η διατήρηση της ηγετικής θέσης στην ελληνική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.
2. Η συνέχιση της αναδιάρθρωσης για περαιτέρω μείωση του κόστους & βελτίωση της αποδοτικότητας.
3. Η περαιτέρω ορθολογική κατανομή των κεφαλαιουχικών δαπανών και μείωση του χρέους.
4. Η εκμετάλλευση των μακροπρόθεσμων προοπτικών ανάπτυξης³¹

³¹ www.dei.gr

6.3. Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΟΣΕ

Ο ΟΣΕ δανείζεται 1,5 δις ευρώ κάθε χρόνο για να συντηρηθεί και να συντηρήσει τις ορδές των δημοσίων υπαλλήλων του.

Αρχίζει σταδιακά η ιδιωτικοποίηση του ΟΣΕ με την ανεξαρτητοποίηση της ΤΡΑΙΝΟΣΕ.

Την ανεξαρτητοποίηση της ΤΡΑΙΝΟΣΕ από τον ΟΣΕ ανακοίνωσε η διυπουργική επιτροπή για τις ΔΕΚΟ.

Ως μόνη θυγατρική του Οργανισμού παραμένει η ΕΡΓΟΣΕ.

Παράλληλα, ορίσθηκε το Εθνικό Συμβούλιο Σιδηροδρόμων και η Επιτροπή Διερεύνησης Σιδηροδρομικών Ατυχημάτων.

Η ΕΔΙΣΥ απορροφάται από τον ΟΣΕ και η ΓΑΙΑΟΣΕ από την ΤΡΑΙΝΟΣΕ.

Από πέρυσι το Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Μελετών (ΚΕΠΕ) σε ειδική έκθεσή του έχει χαρακτηρίσει τις ιδιωτικοποιήσεις του ΟΣΕ και των λιμανιών αναγκαίες για την αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

Σύμφωνα με το σχεδιασμό που έχει προτείνει μέσω της έκθεσης "Μέθοδοι και στρατηγικές αναδιάρθρωσης και ιδιωτικοποίησης των φορέων των ελληνικών μεταφορών", η ιδιωτικοποίηση του ΟΣΕ πρέπει να υλοποιηθεί σε δύο φάσεις. Αφού εναρμονιστεί η ελληνική νομοθεσία με τις οδηγίες της Ε.Ε., θα πρέπει να προσδιοριστούν οι δραστηριότητες που θα παραχωρηθούν στον ιδιωτικό τομέα, να χωριστούν οι λειτουργίες σε μικρά τμήματα γραμμής, να εφαρμοστεί το κατάλληλο επενδυτικό πρόγραμμα για την τεχνολογική αναβάθμισή του και ακολούθως να ιδιωτικοποιηθούν οι τομείς που έχουν ήδη προσδιοριστεί ως προς ιδιωτικοποίηση. Παραπλήσια διαδικασία βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη με την παραχώρηση των ΣΕΜΠΟ των λιμανιών.³²

6.4. ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΕΛΤΑ

Μετά τον ΟΤΕ, στις πρώτες θέσεις της λίστας εμφανίζονται τα ΕΛΤΑ, με τη θυγατρική «Ταχυμεταφορές» να βρίσκεται ήδη σε τροχιά ιδιωτικοποίησης.

³² <http://www.makthes.gr>

Η διαδικασία ιδιωτικοποίησης των Ελληνικών Ταχυδρομείων, αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του 2009.

Οι οριστικές αποφάσεις για το μέλλον των ΕΛΤΑ αναμένονται αμέσως μετά την ολοκλήρωση της ιδιωτικοποίησης της θυγατρικής ΕΛΤΑ Ταχυμεταφορές που αναμένεται το φθινόπωρο. Ο γενικός γραμματέας Επικοινωνιών του υπουργείου Μεταφορών κ. Γ. Αναστασόπουλος σε συνέντευξή του στο Ρόιτερ, τόνισε ότι η κυβέρνηση επιθυμεί να ξεκινήσει τις διαδικασίες πώλησης ποσοστού στα Ελληνικά Ταχυδρομεία (ΕΛΤΑ) εντός του 2009, στο πλαίσιο προετοιμασίας της εταιρείας για τη λειτουργία της σε καθεστώς ελεύθερης αγοράς από το 2013.

Υπάρχουν δύο δρόμοι που μπορεί να ακολουθήσει η κυβέρνηση για να εισέλθουν ιδιωτικά κεφάλαια στα ΕΛΤΑ. Η απευθείας εύρεση στρατηγικού εταίρου για την επιχείρηση και η είσοδος ποσοστού 25%-30% στο Χρηματιστήριο για να εξευρεθεί στη συνέχεια στρατηγικός επενδυτής.

Ο πλέον πιθανός δρόμος πάντως που αναμένεται να ακολουθήσει η κυβέρνηση είναι αυτός της εισόδου της εταιρείας στο Χρηματιστήριο, όχι νωρίτερα όμως από τις αρχές του επόμενου έτους.

Ωστόσο πρόκειται για μια επιλογή που προβληματίζει, καθώς στελέχη της κυβέρνησης θεωρούν ότι μπορεί η μετοχοποίηση να προσφέρει μία σταθερή αποτίμηση της αξίας της εταιρείας, στην οποία θα μπορεί να γίνει η μελλοντική πώληση. Τελικά, πρόκειται για διαδικασία που θα καθυστερήσει αφενός την αναζήτηση στρατηγικού εταίρου στα ΕΛΤΑ, ενώ η εταιρεία δεν αποκλείεται να αντιμετωπίσει και ενδεχόμενο κίνδυνο επιθετικής εξαγοράς.

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, τα σχέδια της κυβέρνησης για τα ΕΛΤΑ αναμένεται να πυροδοτήσουν αντιδράσεις στις τάξεις των εργαζομένων στα Ταχυδρομεία, οι οποίοι κάνουν λόγο για ξεπούλημα ενός ακόμα κερδοφόρου Οργανισμού του Δημοσίου, που φέτος εμφάνισε έσοδα ύψους 550 εκατομμυρίων ευρώ και καθαρά κέρδη περίπου 10 εκατομμυρίων ευρώ.

Σήμερα στον Οργανισμό απασχολούνται περίπου 9.900 μόνιμοι εργαζόμενοι και 400 έκτακτοι, ενώ στην περιουσία του ΕΛΤΑ συγκαταλέγονται 850 ταχυδρομεία και 1.000 πρακτορεία ανά την επικράτεια.³³

6.5. Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟΥ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΥ

Η Ελληνική Κυβέρνηση στις 10 Ιουλίου 2007 διέθεσε το 20% του Ταχυδρομικού Ταμειυτηρίου, μέσω της διαδικασίας της επιταχυνόμενης εγγραφής στο βιβλίο προσφορών (Alpha Bank, 2007). Στο πλαίσιο της έκδοσης, η οποία υπερκαλύφθηκε τρεις φορές, πουλήθηκαν 28,2 εκατ. μετοχές έναντι €18,10 ανά μετοχή (0,56% υψηλότερα από την τιμή κλεισίματος της 9.7.2007), αποφέροντας στο Ελλ. Δημόσιο το ποσό των € 510,43 εκατ.

6.6. ΟΙ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΤΟΜΕΑ

Κάθε χώρα εξελίσσεται συνεχώς όσον αφορά τον ενεργειακό τομέα. Τα βασικά μεγέθη μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου· Δημιουργούνται νέες ανάγκες και η πρόοδος των επιστημών και της τεχνολογίας οδηγούν στην υιοθέτηση νέων λύσεων και επιβάλλουν την ανανέωση του τεχνολογικού εξοπλισμού σε σχετικά σύντομα χρονικά διαστήματα.

Κατά το 1960-1996 ο Ελληνικός τομέας ενέργειας προσαρμόσθηκε σταδιακά στα νέα δεδομένα και δημιουργήθηκε η υποδομή για την εξυπηρέτηση των αυξανόμενων ενεργειακών απαιτήσεων των καταναλωτών. Η παραγωγή ενέργειας όμως βασίσθηκε στα παραδοσιακά καύσιμα, δηλαδή στον λιγνίτη, στο πετρέλαιο και στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από υδροηλεκτρικά έργα.

Τη δεκαετία του 1990, ιδιαίτερα δε μετά το 1997, παρατηρείται επιβράδυνση της ανοδικής τάσης της κατανάλωσης ενέργειας σε ορισμένους τομείς, όπως π.χ. στον βιομηχανικό και στον αγροτικό, ενώ συνεχίζεται η αύξηση στην κατανάλωση στον οικιακό, στον εμπορικό και στις μεταφορές. Αρχίζει

³³ Εφημερίδα Έθνος (2008) «Ιδιωτικοποίηση ΕΛΤΑ με δύο κινήσεις» Ανάκτηση από: <http://www.world.gr>

παράλληλα η εισαγωγή στο ενεργειακό σύστημα της χώρας νέων ενεργειακών πηγών, όπως το φυσικό αέριο και ο ηλεκτρισμός από ανανεώσιμες πηγές.

Ο Ελληνικός τομέας όσον αφορά την ενέργεια βρίσκεται σε μεταβατική περίοδο. Η περίοδος αυτή προσδιορίζεται από δύο παράγοντες. Πρώτον, η ολοκλήρωση της βασικής υποδομής για το φυσικό αέριο από την ΔΕΠΑ και η σταδιακή διείσδυσή του στην αγορά. Επίσης η σταθερή είσοδος παρ' ότι αργή, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ιδιαίτερα της αιολικής στην ηλεκτροπαραγωγή.

Δεύτερον, η απελευθέρωση ηλεκτρικής ενέργειας της αγοράς και φυσικού αερίου, η οποία εκτιμάται ότι θα έχει ολοκληρωθεί έως το 2006. Οι δύο σημαντικές αυτές αλλαγές οριοθετούν το διάστημα της μεταβατικής περιόδου. Με την ολοκλήρωσή της, θα επέλθει μία ισορροπημένη κατανομή του ενεργειακού ισοζυγίου. Επίσης, οι καταναλωτές, θα έχουν τη δυνατότητα επιλογής προμηθευτή.

Οι αλλαγές αυτές, έχουν γίνει αντιληπτές από τους καταναλωτές, κυρίως από τις επιχειρήσεις. Από τις έρευνες τις οποίες έκανε η εταιρεία ICAP σε δείγμα μεταποιητικών επιχειρήσεων και νοικοκυριών, προκύπτουν θετικές ενδείξεις για την εισαγωγή του φυσικού αερίου και την απελευθέρωση των αγορών ενέργειας και καταλήγουμε σε ορισμένα ενδιαφέροντα συμπεράσματα.

Επιπλέον, παρά το γεγονός ότι οι πιο πολλές βιομηχανίες είναι ικανοποιημένες από την υπάρχουσα παροχή ηλεκτρικής ενέργειας, θα ήταν διατεθειμένες να αλλάξουν προμηθευτή. Οι σημαντικότεροι παράγοντες που θα επηρέαζαν την απόφασή τους αυτή είναι οι χαμηλότερες τιμές, η ελαστικότερη εμπορική πολιτική και η βελτίωση των υπηρεσιών. Όσον αφορά το φυσικό αέριο, σημαντικό τμήμα της μεταποίησης δήλωσε ότι θα το χρησιμοποιούσε εάν είχε τη δυνατότητα. Τούτο διότι θεωρούν ότι υπερέχει έναντι των άλλων ενεργειακών πηγών, κυρίως λόγω της χαμηλότερης τιμής, αλλά και εξ αιτίας του ότι είναι φιλικότερο προς το περιβάλλον. Παρόλα αυτά όμως, μόνο ένα περιορισμένο τμήμα της μεταποίησης θεωρεί πιθανή την αλλαγή ενεργειακής πηγής εντός των επομένων 3-5 ετών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ολοκληρώνοντας τη συγκεκριμένη εργασία καταλήγουμε ότι το θέμα των ιδιωτικοποιήσεων παραμένει ένα θέμα το οποίο απασχολεί ευρύτερα την ελληνική κοινωνία και φυσικά τις εκάστοτε κυβερνήσεις.

Οι ιδιωτικοποιήσεις αποτέλεσαν κεντρικό εργαλείο στη μετάβαση από κεντρικά ελεγχόμενες οικονομίες σε πιο ελεύθερες αγορές. Ενώ στη δεκαετία του 1970 οι κρατικές επιχειρήσεις συνέβαλλαν στο ΑΕΠ κατά ποσοστό μεγαλύτερο του 10%, στις περισσότερες ανεπτυγμένες οικονομίες του ΟΟΣΑ σήμερα το μερίδιο αυτό έχει μειωθεί δραστικά και σε ορισμένες χώρες βρίσκεται κάτω του 2% (Μπαλφούσιας, 2006). Ο λόγος έχει να κάνει με την αδυναμία του κράτους στη διαχείριση των επιχειρήσεων ή των οργανισμών που ελέγχονται από αυτό, άμεσα ή έμμεσα, λόγω της περιορισμένης πειθαρχίας που επιδείκνυαν οι διοικούντες δημοσίων επιχειρήσεων στους κανόνες της αγοράς.

Όπως είδαμε από τα στοιχεία που παρουσιάσαμε αναφορικά με την πορεία των ιδιωτικοποιήσεων στην Ελλάδα, κατά την περίοδο 1990-2005, η διαδικασία μεταβίβασης στον ιδιωτικό τομέα παραγωγικών επιχειρήσεων που ελέγχονταν από το Δημόσιο υπήρξε ιδιαίτερα βραδεία, ενώ οι ολοκληρωμένες ιδιωτικοποιήσεις, εκτός των επιχειρήσεων του ΟΑΕ, ήταν πολύ λίγες. Υπήρξαν, βέβαια, και ορισμένα επιτυχή βήματα μέσα σε μία δεκαετία και πλέον (π.χ. Ιονική Τράπεζα) και πρόσφατα, όπως τεκμαίρεται, η θετική έκβαση της ιδιωτικοποίησης του ΟΠΑΠ. Παρά τα επιμέρους θετικά βήματα και παρά τις συνεχείς προσπάθειες που έχουν καταβληθεί, από το 1990 μέχρι σήμερα, προς την κατεύθυνση της ιδιωτικοποίησης, το ελληνικό Δημόσιο ελέγχει ακόμα, άμεσα ή έμμεσα, ένα ευρύ φάσμα των παραγωγικών δραστηριοτήτων που δεν αφορούν δημόσια αγαθά. Οι διαδικασίες ιδιωτικοποίησης δεν είχαν στην πλειονότητά τους σαφείς και μελετημένους στόχους.

Το βασικό πρόβλημα στη σχέση με τις ιδιωτικοποιήσεις είναι οι αντιδράσεις που υπάρχουν σε πολλά επίπεδα. Αντιδράσεις οι οποίες εμποδίζουν να

προχωρήσει η διαδικασία αυτή, δημιουργώντας προβλήματα στη στρατηγική που θέλουν να ακολουθήσουν οι διάφοροι κυβερνητικοί φορείς.

Σε σχέση με τη συγκεκριμένη εργασία, προσπαθήσαμε να διερευνήσουμε στο μέτρο του δυνατού το συγκεκριμένο θέμα, δίνοντας βάση στο ευρύτερο οργανοσιακό πλαίσιο στο οποίο λειτουργούν οι δημόσιοι οργανισμοί προσπαθώντας να δείξουμε πώς η γραφειοκρατία τους οδήγησε σε χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης κάνοντάς τους μη κερδοφόρους και αναγκάζοντας έτσι το κράτος να σκεφτεί το ενδεχόμενο να πουλήσει μέρος αυτών και σε κάποιες περιπτώσεις και ολόκληρους.

Οι δημόσιοι οργανισμοί ήταν οργανισμοί οι οποίοι απασχολούσαν και απασχολούν εκατομμύρια ανθρώπους και η ευρύτερη λειτουργία τους τους οδήγησε σήμερα πολλούς από αυτούς να έχουν κλείσει και άλλους να οδηγούνται στη χρεοκοπία.

Όπως δομήσαμε τη συγκεκριμένη πτυχιακή, προσπαθήσαμε περισσότερο να εστιάσουμε στους λόγους της κατάστασης αυτής δίνοντας ως βασικούς τον πεπαλαιωμένο τρόπο λειτουργίας τους, την λειτουργική οργανωτική τους δομή, την αδυναμία τους να ικανοποιήσουν τους πολίτες, την αδυναμία τους να ακολουθήσουν τις ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Όλα αυτά οδήγησαν στην ανάγκη να ιδιωτικοποιηθούν. Από την ιδιωτικοποίηση που πολλές φορές είναι αναγκαία για κάποιες επιχειρήσεις, οδηγεί αρκετές φορές σε μεγαλύτερη εργασιακή αποδοτικότητα, αλλά και καταπολέμηση συντεχνιακής λογικής στις συλλογικές διαπραγματεύσεις. Τα παραδείγματα που χρησιμοποιήσαμε του ΟΤΕ και της ΔΕΗ, είναι χαρακτηριστικά μιας και είναι οι μεγαλύτερες δημόσιες επιχειρήσεις οι οποίες έχουν μπει ήδη σε διαδικασία μερικής ιδιωτικοποίησης πράγμα το οποίο οδήγησε σε ευρύτερες αντιδράσεις όμως σήμερα όπως φαίνεται αποτελεί τη μοναδική λύση.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σε ορισμένες περιπτώσεις υπήρξε αλλαγή πολιτικής, για παράδειγμα στον ΟΑΣΑ, όπου η επιχείρηση επανήλθε στο Δημόσιο, σε άλλες σημειώθηκαν παλινδρομήσεις, όπως στα Ναυπηγεία Ελευσίνας, τα οποία ιδιωτικοποιήθηκαν εκ νέου μετά την πρώτη αποτυχία, ενώ αλλού, όπως στην περίπτωση της Ολυμπιακής, οι επανειλημμένες προσπάθειες απέτυχαν ολοσχερώς.

Στην Ελλάδα υπήρχαν, και συνεχίζουν να υπάρχουν, αρκετοί τομείς στους οποίους εμπλέκεται ο Δημόσιος Τομέας.

Κατ' αρχάς υπάρχει άμεση ανάγκη απελευθέρωσης της **ακτοπλοίας**, με ελεύθερη δρομολόγηση πλοίων και άρση κάθε διοικητικού περιορισμού στις τιμές των εισιτηρίων. Στις «άγονες» γραμμές, στις οποίες δεν δικαιολογείται από την αγορά η δρομολόγηση πλοίου, το κράτος θα διενεργεί μειοδοτικό διαγωνισμό, καλώντας τους ενδιαφερόμενους να υποβάλλουν προσφορές για την επιδότηση που ζητούν προκειμένου να εξυπηρετήσουν την άγονη γραμμή. Το κόστος της επιδότησης θα χρηματοδοτείται από τη γενική φορολογία. Επίσης τη δημιουργία ανεξάρτητου οργάνου που ερευνά ατυχήματα, όπως συμβαίνει στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Δεύτερον, θα πρέπει να υπάρξει η συμμετοχή ιδιωτών στην ανάπτυξη και εκμετάλλευση των **λιμανιών και αερολιμένων** της χώρας, όπως ισχύει και με την εκμετάλλευση του αεροδρομίου των Σπάτων.

Τρίτον, θα πρέπει να δημιουργηθεί ένας νέος κρατικός ΟΣΕ, ο οποίος θα εκμεταλλεύεται την σιδηροδρομική υποδομή μισθώνοντας την σε ιδιωτικές επιχειρήσεις που θα λειτουργούν τα τρένα. Η συντήρηση και επέκταση του δικτύου θα χρηματοδοτείται από την αυτονόμηση, αξιοποίηση και πώληση της ακίνητης περιουσίας του ΟΣΕ.

Ως προς την **αγορά ενέργειας** χρειάζεται (α) η ιδιωτικοποίηση όλων των μονάδων παραγωγής ηλεκτρισμού της ΔΕΗ, (β) η άρση της νομοθετημένης σχέσης της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (ΡΑΕ) και του Διαχειριστή του συστήματος με την ΔΕΗ, η οποία υπονομεύει την επίσης θεσμοθετημένη

ανεξαρτησία της ΡΑΕ και του διαχειριστή, και (γ) η πλήρης απελευθέρωση των εισαγωγών και της εμπορίας ηλεκτρικού ρεύματος, με κατάργηση κάθε μέτρου προστασίας της ΔΕΗ.

Οι ιδιωτικοποιήσεις, όταν οδηγούν σε φθηνότερες ή/ και σε καλύτερες υπηρεσίες προς τους καταναλωτές, είναι αναγκαίες ακόμη και στην περίπτωση που δεν αποτελούν μια κατά Pareto βελτίωση λόγω του ότι θίγονται τα κεκτημένα δικαιώματα των εργαζομένων στις δημόσιες επιχειρήσεις. Συνήθως, οι μικρές ομάδες εντός του ευρύτερου δημοσίου τομέα οργανώνονται καλύτερα από «διάχυτα συμφέροντα» των φορολογουμένων, προκειμένου να προστατεύσουν τα προνομιακά εργασιακά τους δικαιώματα. Έτσι, οι επιχειρήσεις είτε μεμονωμένα, είτε μέσω οργανώσεων διαμεσολάβησης ή δικτύων επιρροής ή πολιτικού χρήματος, αντιστέκονται σε κάθε απόπειρα ελέγχου ανεξέλεγκτων δραστηριοτήτων τους σε βάρος τρίτων ή εισαγωγής διαφανών κανόνων ανταγωνισμού.

Αυτό που πρέπει να έχουμε κατά νου είναι ότι τα οφέλη από τις μεταρρυθμίσεις-ιδιωτικοποιήσεις εμφανίζονται κατά κανόνα με διαφορετικό χρονισμό από τον εκλογικό κύκλο, γεγονός που τις καθιστά ιδιαίτερα «δαπανηρές» για τους πολιτικούς.

Το θέμα των ιδιωτικοποιήσεων είναι πολύ σημαντικό, πρέπει να προσεχθεί ώστε σύντομα να βρεθεί μια λύση για να μπορέσουν να συνεχίσουν να λειτουργούν με επιτυχία οι δημόσιες υπηρεσίες χωρίς να επηρεαστεί το δημόσιο καλό και χωρίς να χαθούν πολλές θέσεις εργασίας μέσα από τις ιδιωτικοποιήσεις. Βασικό είναι να βρεθεί μια μέση λύση ώστε να μπορέσουν να ιδιωτικοποιηθούν οι δημόσιες υπηρεσίες με το καλύτερο δυνατό τρόπο και χωρίς να υπάρχουν ευρύτερες επιπτώσεις.

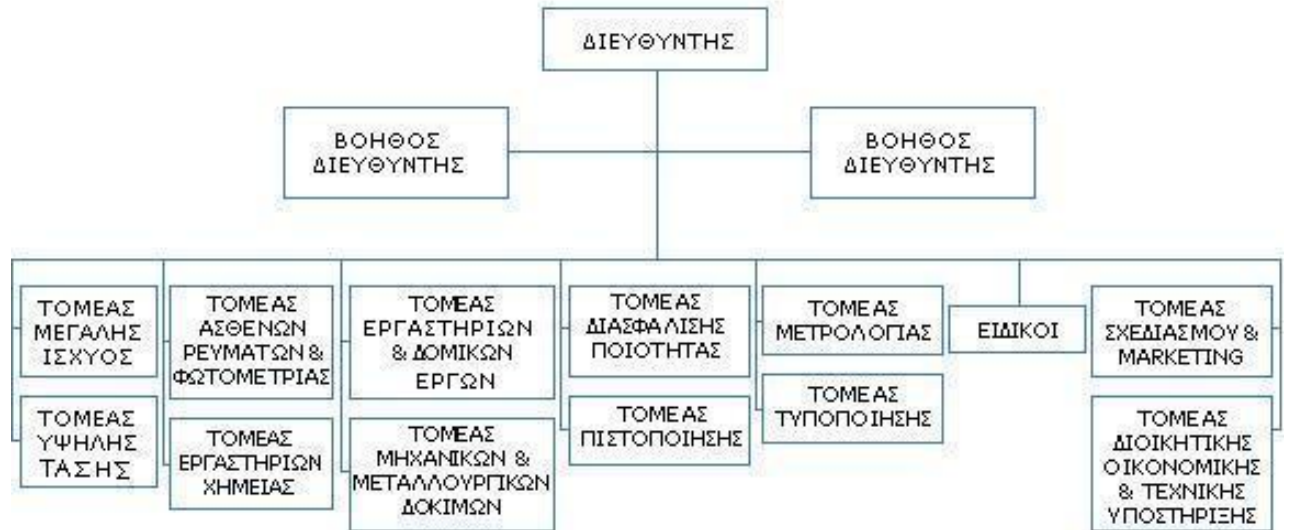
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Barzelay, Michael, 1992, *Breaking through Bureaucracy: A new Vision for Managing in Government*, Berkeley
- Brown Andrew, «Organizational culture» , Pitman Publishing, 1995.
- Farinola, Luca, and Megginson, and William L. Megginson, January 2006, *Leviathan as Shareholder: the Value of Governments' Stakes*, Working Paper, FEEM University of Oklahoma.
- Αντωνιάδης Θ. Αναστάσιος , Οδοιπορικό στις σχέσεις επικοινωνίας , εκδ. Αντωνιάδα-Γνωστικάί , Αθήνα 1993 .
- Βουρλούμης Π (2006). Εκδήλωση ΟΤΕAcademy με θέμα: "Transforming thw Business"
- Δρ.ΠαναγιώτηςΚαρκατσούλης Ειδικός Επιστήμονας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης Αθήνα, Νοέμβριος 2000
- Ε.Ε.Δ.Ε , σημειώσεις για την Διοίκηση του ανθρώπινου δυναμικού,1998, σελ 20
- Εφημερίδα Έθνος (2008) «Ιδιωτικοποίηση ΕΛΤΑ με δύο κινήσεις» Ανάκτηση από: <http://www.world.gr>
- *Εφημερίδα Καθημερινή (2009) Άρθρο «Ιδιωτικοποιήσεις και η επίδρασή τους στις τράπεζες »*
- Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού, Νοέμβριος 2005.
- Έκθεση της Bank for International Settlements, *International Banking and Financial Market Developments*, Νοέμβριος 2006, σελίδες 36-46
- Καραγιάννη Στέλλα (2008) Οικονομική ανάλυση και πολιτική : Αρχές δημοσίων οικονομικών /Τόμος Γ (ΔΕΟ 34), ΕΑΠ (ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ), ΠΑΤΡΑ
- ΟΤΕ(2005), Επιχειρησιακός Σχεδιασμός 2006-2008
- Σαματάς Μ, στο Προβλήματα Διοικητικής Μεταρρύθμισης ,1995, σελ 113-118
- Σιδέρης Γ. Ευθυμίου, *Εκσυγχρονισμός και ανάπτυξη*, 1997, σελ. 38-39
- Σιμιντζή Έλενα, *Νέες Εισαγωγές στο Χρηματιστήριο Αθηνών*, Οικονομία & Αγορές, Μάρτιος 2006.

- Υποθέτουμε ότι το πρόγραμμα των ιδιωτικοποιήσεων της ελληνικής κυβέρνησης ολοκληρώθηκε για το 2006.
- Φάνης Ζ.,(2007), Προβληματισμός από ΥΜΕ για τις ιδιωτικοποιήσεις των ΔΕΚΟ, Η Ναυτεμπορική ON LINE Κυριακή, 14 Δεκεμβρίου 2008 07:00
- <http://el.wikipedia.org>
- <http://www.ine.otoe.gr>
- <http://www.opek.org>.
- www.dei.gr
- <http://www.in.gr>
- <http://www.hrima.gr>
- <http://www.makthes.gr>
- <http://search.incredimail.com-20/4/2009>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ ΔΕΗ



ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ ΟΤΕ

